

POISSA KOTOA, KOTONA POISSA

Tutkielma Suomessa opiskelevien kiinalaisten kodista ja kotikäsitksistä

Kulttuuriantropologian
Pro Gradu –tutkielma
syksy 2006
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Jenni Tulensalo

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Historian ja etnologin laitos
Tekijä – Author Jenni Tulensalo	
Työn nimi – Title Poissa kotoa, kotona poissa. Tutkielma Suomessa opiskelevien kiinalaisten kodista ja kotikäsitteistä.	
Oppiaine – Subject Kulttuuriantropologia	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Joulukuu 2006	Sivumäärä – Number of pages 103 + liitteet 2 kpl
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkielmassa tarkastellaan yhdentoista Suomessa perustutkintoa suorittavan kiinalaisen käsityksiä kodista uudessa elämäntilanteessa kaukana omasta kotimaasta. Pää tavoitteena on hahmottaa kokonaisuutena sitä tilaa ja merkityksiä, joista koti kiinalaisille opiskelijoille muodostuu. Koti suhteutuu yleensä kaikkeen vieraaseen ja outoon. Tullessaan Suomeen opiskelemaan, kiinalaiset astuvat kokonaisvaltaisesti keskelle vierasta ympäristöä. Työssä pohditaan millaiseksi koti tällaisessa tilanteessa muodostuu. Millaisena koti ylipäänsä näyttäytyy ja mikä sitä määrittää niin Kiinassa kuin Suomessakin? Mikä siis tekee paikasta kodin? Mitä koti opiskelijoille merkitsee? Koti on myös hyvin kulttuurisidonnainen käsite, joten läpi tutkielman pohditaan myös joitakin kiinalaisia erityispiirteitä, jotka vaikuttavat kodin käsittämiseen ja käsitteellistämiseen.</p> <p>Koti on käsitteenä voimakkaasti kaksijakoinen. Se viittaa toisaalta konkreettiseen paikkaan, jossa asutaan, toisaalta se voi olla hyvin abstrakti ajatus kuulumisesta johonkin. Yli rajojen liikkuvien ihmisten maailmassa koti voikin olla sellainen asia, jonka avulla ihminen määrittelee myös itseään ja omaa identiteettiään. Kunkin ihmisen elämänhistoria vaikuttaa myös siihen käsittääkö hän kodin enemmän paikkana vai ajatuksena. Tässä työssä kiinalaisten käsityksiä kodista lähestytään neljästä eri näkökulmasta: mikä/mitä koti on, koti merkityksinä, koti tunteena ja koti liminaalisena tilana. Kaikissa näissä näkökulmissa jännite konkreettisen ja abstraktin välillä paljastaa jotakin kiinalaisten opiskelijoiden kodin maailmasta.</p> <p>Aineistona on käytetty 11:n informantin teemahaastattelua sekä sähköpostikeskusteluja heidän kanssaan. Haastattelut tapahtuivat informanttien kodeissa, joten samalla on suoritettu myös asuntoihin liittyvää havainnointia. Taustakirjallisuutena on käytetty pääasiassa antropologista ja sosiologista kotitutkimusta sekä perheen merkitykseen kiinalaisessa kulttuurissa liittyvää kirjallisuutta.</p>	
Asiasanat – Keywords Koti, kiinalaiset, ulkomaalaiset opiskelijat, liikkuvuus	
Säilytyspaikka – Depository Historian ja etnologian laitos	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällys

1. Johdanto	
1.1. Tutkimuskohteen esittelyä ja määrittelyä	2
1.2. Aineisto ja sen hankinta: lähdekritiikkiä ja reflektointia	8
1.3. Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat tutkimuskohteena	15
2. Teoreettinen lähtökohta	18
2.1. Hankala koti –käsité	18
2.2. Koti –käsité antropologisena työvälineenä	19
2.3. Merkitysten elinpiiri	23
3. Perhe kiinalaisessa kulttuurissa	26
4. Kiinalaisia pallon tällä puolen	30
4.1. Esittelyssä kiinalaiset tutkinto-opiskelijat	30
4.2. Opiskelijaelämää Suomessa	36
4.3. Esittelyssä opiskelija-asunto	42
5. Missä on koti ja mikä se on?	49
5.1. Kahtia jakautunut koti	49
5.2. Koti fyysisenä paikkana	50
5.3. Koti symbolisena tilana	52
5.4. Liikkuva koti	57
6. Kodin merkitys	59
6.1. Mikä tekee kodista tärkeän?	59
6.2. Liike ja muuttuva kodin merkitys	64
7. Tilasta kodiksi - kodin tunne	73
7.1. Paikasta kodiksi	73
7.2. Kotiutuminen Suomeen	78
8. Koti ja liikkuvuus – liminaalisuutta vai ei?	86
8.1. Liikkuvuus ja perinteet	87
8.2. Fyysisen ja symbolisen kodin sekoittuminen	90
9. Epilogi	94
Lähteet	96
Liitteet	

1. Johdanto

1.1. Tutkimuskohteen esittelyä ja määrittelyä

Koti on eräs elämämme itsestään selvimmistä asioista. Ihmisellä kuuluu olla koti. Yleensä koti käsitetään niiden neljän seinän sisälle jääväksi tilaksi, jossa asumme. Kodin käsite muuttuu kuitenkin häilyväksi tilanteissa, jossa ihmiset liikkuvat paikasta toiseen seinien ulkopuolelle ja yli rajojen, esimerkiksi vaikkapa pakolaisuuden takia. Perinteinen koti jää taakse mutta kodittomuudestaan ei välttämättä ole kyse. Tällöin koti hakee uusia määritelmiä ympärilleen.

Eräs rajojen yli liikkuva ryhmä ovat ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat. He lähtevät joskus hyvinkin kauas omasta kotimaastaan asettuaan uuteen opiskelukaupunkiinsa. Usein tie saattaa viedä työn perässä edelleen uuteen maahan. He eivät pakolaisten tavoin ole joutuneet pakotetuksi pois kotimaastaan mutta kuitenkin rakentavat elämänsä sen ulkopuolella. Koti määritellään usein suhteessa sen ulkopuoleen. Pelko, vaara, vieraat paikat ja perinteet, tuntemattomat kasvot ja tavat ovat kaikki osa sitä, joka ei ole kotia (Al-Ali & Koser 2002, 7). Opiskelijoiden tietämys Suomesta etukäteen pitää sisällään lähinnä Nokian, saunan ja joulupukin, joten muutto Suomeen on todella askel tuntemattomaan ja kauas kodin perinteisistä määreistä. Millaisia määritelmiä koti tällaisessa tilanteessa saa ja millaiseksi koti opiskelupaikkakunnalla rakentuu? Onko opiskelijoilla ylipäänsä kotia Suomessa? Mitkä ovat ne tekijät jotka saavat aikaan kodin tunteen? Mitä koti uudessa elämäntilanteessa oleville ihmisille merkitsee? Koti tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Tarkoituksenani ei ole tavoitella yleispätevää määritelmää kodista vaan tarkastella sen ilmenemistä tietyillä samassa tilanteessa olevilla ihmisillä. Ottamalla kohteeksi tietyn kansallisuuden, tässä tapauksessa kiinalaiset, voin tarkastella myös mahdollisia kulttuurisia tekijöitä kodin merkitysten muodostumisessa ja niiden taustalla.

Miksi sitten tutkia kotia? Nykypäivänä maailma on jatkuvassa liikkeessä ja ihmiset lähtevät yhä useammin liikkeelle juuriltaan. Kuulumisen ja identiteetin kysymykset ovat polttavia puheenaiheita niin arki- kuin tiedemaailmassakin. Kodin käsitteen avulla on mahdollista hahmottaa ihmisten kiinnekohtia identiteettimarkkinoilla. Koti on perustavanlaatuinen ilmiö ihmiselämässä ja sitä tutkimalla avautuu näkymiä moniin muihinkin elämän puoliin. Koti ei ole vain siellä missä asumme vaan koti voi asua myös meissä itsessämme. Tämän päivän

pirstaloituneessa maailmassa se, mitä ihmiset sanovat kodista kertoo paljon myös heistä itsestään. Ihmisten erilaiset lähtökohdat ja elämänvaiheet tiivistyvät usein siinä, mitä he kodista ajattelevat tai minkä he ajattelevat kodiksi. Kiinalaiset opiskelijat Suomessa antavat omanlaisensa lähtökohdan kodin tarkastelulle. Kodin kautta ja sen avulla voin hahmottaa tätä ihmisryhmää myös yleisemmällä tasolla.

Tässä tutkimuksessa pyrin siis kartoittamaan kokonaisuutena niitä ajatuksia, joita kiinalaisilla tutkinto-opiskelijoilla on kodistaan. Haastan heidät pohtimaan mitä tarkoittaa olla kotona, ja kuinka he kotiin suhtautuvat täällä maapallon toisella puolella.

Tässä luvussa pohdin vielä tarkemmin tutkimuskohteen määrittämisen problematiikkaa nykyantropologiassa ja omassa työssäni sekä hahmottelen tutkimuskohteeni rajoja ja rajoituksia. Lisäksi pohdin lyhyesti antropologisen tutkimuksen tekemistä kotona. Luvussa 2 esittelen tutkimuksen teoreettisen perustan eli koti – käsitteen analyysin välineenä. Myöhemmissä luvuissa tämä perusta täydentyy, kun teoria-aineisto limittyy yhteen analyysin kanssa. 3. luku keskittyy kertomaan perheen merkityksestä kiinalaisessa kulttuurissa. Perhe itsessään ei ole tutkimukseni kohteena mutta aineiston pohjalta se nousi niin tärkeäksi käsitteeksi, että sen tarkasteleminen on tärkeää varsinaisen aiheen monipuolisemmaksi ymmärtämiseksi. Luvussa neljä esittelen informantit ja kerron heidän elämästään ja asuinolosuhteistaan Suomessa ja lyhyesti Kiinassa. Luvuissa 5. – 8. pureudutaan varsinaiseen aiheeseen eri näkökulmista.

· Tutkimuskohteen määrittelyä

Perinteiseen antropologiseen tutkimukseen on yleensä katsottu kuuluvan matkustaminen jonnekin kaukaiseen paikkaan, missä etnografi on viettänyt pitkän aikaa uppoutuneena läheisiin suhteisiin alkuperäisväestön kanssa (Amit-Talai 2000, 2). Matkustamisesta kentälle on seurannut se perinteinen piirre, että tutkittava kenttä on erottunut selvästi tutkijan ”kodista” ja että mitä kauempana ja mitä eksoottisempi kenttä on ollut, sitä paremmin se on täyttänyt antropologisen kentän kriteerit (Gupta & Ferguson 1997, 13). Erilaisuutta ei ole katsottu olevan mahdollista löytää ”kotoa”.

Maailma on ollut kuitenkin jo pitkään jotakin aivan muuta kuin yksittäisten, selvärajaisesti toisistaan erottuvien kulttuurien mosaiikkia. Tämän hetken globaalia maailmaa kuvaavat

loputtomat yhteydet ihmisten kesken, risteävät tiet ja elämät sekä erilaisten kontekstien päällekkäisyydet. (Amit-Talai 2000, 6.) Kulttuurin kiinnittyminen tiettyyn paikkaan on heikentynyt nykyajan ihmisvirtojen myötä ja globaali tila on käsite, joka paremmin kuvaa maailman menoa tänään (Hastrup & Fog Olwig 1997, 4). Tällaisessa tilanteessa käsitys kentästä, joka on olemassa itsenäisenä ja erillisenä, riippumattomana siitä kenttätyöstä, jonka kautta se ”löydetään”, on auttamattomasti vanhentunut. Etnografinen kenttä ei välttämättä voi siis enää vain olla olemassa ja odottelemassa löytymistään. (Amit-Talai 2000, 6.)

Kun tutkimuskenttää ei enää välttämättä ole olemassa itsestään selvästi, se pitää erikseen työstää erilliseksi sosiaalisesti paikaksi. Kenttä täytyy rakentaa, konstruoida ja erottaa se kaikista muista mahdollisuuksista, jotka myös voisivat piirtyä tutkimuksen kohteeksi. (Amit-Talai 2000, 6) Siis sen sijaan, että tutkimuksen kohteena olisi jokin konkreettinen paikka, kohteeksi muodostuu nyt jokin kokonaisuus, jonka tutkija on itse olemassa olevista mahdollisuuksista valinnut. Kohdetta ei siis sinänsä välttämättä ole olemassa sellaisenaan vaan se tulee olevaksi, kun tutkija pukee sen sanalliseen muotoon, tutkimuksensa kohteeksi.

Kun antropologian tutkimuskohteet ovat moninaistuneet koskemaan myös liikkuvia ihmisiä sekä hajaantuneita ja pirstoutuneita sosiaalisia verkostoja, eivät käsitteet kuten kollektiivisuus ja yhteisöllisyys enää välttämättä kuvakaan perinteiseen tapaan tutkimuskohteen luonnetta. (Amit-Talai 2000, 7.) Tutkimuskohde ei enää välttämättä olekaan yhtenäinen ryhmä tietyssä paikassa vaan joukko ihmisiä, joita yhdistää jokin asia, jonka tutkija on kohteekseen valinnut ja konstruoinut. Tällöin kenttä määrittyy ennemminkin sosiaalisesti kategoriaksi, jonka tutkija on valinnut ja ”erotellut” kuin itsetietoiseksi sosiaalisesti ryhmäksi, ja jonka jäsenet ovat vuorovaikutuksessa keskenään riippumatta tutkijan puuttumisesta asiaan (Amit-Talai 2000, 14). Kirsten Hastrup ja Karen Fog Olwig (1997, 8) ehdottavatkin, että kentän voi määritellä, ei ainoastaan paikkana vaan suhteina, jotka ovat tutkimuksen kohteille merkittäviä.

Koti ja kiinalaiset tutkinto-opiskelijat tutkimuskohteena muodostavat tällaisen konstruoidun kentän. Kiinalaiset opiskelijat ovat olemassa ja asuvat Suomessa itsenäisinä yksilöinä, joita yhdistää kansalaisuus ja Suomessa opiskelu. Ei siis ole olemassa mitään Suomessa opiskelevien kiinalaisten koherenttia ryhmää, jota voisi yhtenä kokonaisena yksikkönä tutkia. Sellaista ryhmää ei ole odottamassa löytymistään, kuin jokin viidakoiden heimo konsanaan. Tuleva työni näyttää löytyykö informanteista yhdistäviä piirteitä, jotka löyhästi

sitoisivat heidät ryhmäksi. Kiinalaisten opiskelijoiden koko elämänpiiristä olen myös konstruoinut kentäkseni heidän kotinsa. Koti kenttänä jää myös alueelle, jota voi olla vaikea hahmottaa tutkimuskenttänä. Koti on sen näennäisen konkreettisesta luonteesta huolimatta myös varsin abstrakti käsite, koska koti voi muodostua myös ihmisen sisäisestä maailmasta nousevien merkitysten ja ulkoisen todellisuuden välisessä vuorovaikutuksessa. Tällöin koti on ihmisen itsensä luoma alue, joka ei ole hänen sisällään eikä myöskään jaetussa reaalityodellisuudessa. (Granfelt 1998, 105.) Liikkuvien ihmisten ja päällekkäisyyksien maailmassa paikkaan kiinnittyneinä pidetyt ilmiöt, kuten koti, irrottautuvat perinteisistä merkityksistään. Tällöin myös kodin tutkimus irrottautuu paikkaan kiinnittyneisyydestä, ja kentän hahmottuminen jää muiden asioiden varaan.

· Tutkimuskohteen rajat

Koska tutkimuskohteeni on eräänlainen konstruktio, myös sen ajallinen, paikallinen ja sosiaalinen rajaaminen on tärkeää kohteen muodon paremman hahmottamisen takia. Tutkimus on aina sidottu aikaan, sillä aineiston kerääminen ja sen tulkinta tapahtuvat aina tiettyinä ajankohtana. Laura Huttusen väitöskirjan *Kotona, maanpaossa, matkalla* aineisto, joka koostuu maahanmuuttajien omaelämäkerrallisista tarinoista, on kerätty neljä vuotta ennen tutkimuksen valmistumista. Huttunen sanookin, että varmasti moni kirjoittaja kirjoittaisi nyt jossain määrin erilaisen tarinan. Huttunen korostaa, ettei aineiston tarinoita tulisi tulkita lopullisina totuuksina vaan osana prosessia, jossa maahanmuuttaja hahmottaa juuri senhetkistä kotiaan ja kuulumistaan. (Huttunen 2002, 21.) Kiinalaisten opiskelijoiden kanssa suorittamani keskustelut ovat myös osa juuri tällaista prosessia. Osa informanteista oli asunut Suomessa vasta yhden lukukauden haastatteluhetkellä. Jos haastattelisin heitä uudestaan opiskelujen loppuvaiheessa tai myöhemmin kun he ovat asettuneet uuteen maahan tai palanneet Kiinaan, ilmenisivät kodin merkitykset varmasti hieman eri valossa. Tässä tutkielmassa hahmottuvat kodit ovat siis koteja vuonna 2006, ne eivät ole kiinalaisten opiskelijoiden jähmettyneitä käsityksiä kodista vaan tuntemuksia sen hetkisessä tilanteessa.

Informanttini opiskelevat eri korkeakouluissa Jyväskylässä ja Kuopiossa. Nämä kaupungit ovat samankokoisia ja muutenkin melko samantyyppisiä keskisuuria suomalaisia kaupunkeja. Tavallaan tämäkin toimii eräänlaisena rajaavana tekijänä, koska kodin kokemukset olisivat voineet olla erilaisia esimerkiksi pääkaupunkiseudulla asuvilla kiinalaisilla opiskelijoilla, koska elinympäristö on siellä jo sen verran erilainen. En voi

yleistää tutkimukseni tuloksia koskemaan koko maan kiinalaisia opiskelijoita. Toisaalta liikkuvien ihmisten sitominen tiettyyn paikkaan ei siis välttämättä ole enää tarkoituksenmukaista. Kiinalaisillakin, huolimatta siitä paikasta mihin he ovat asettuneet, kodin merkitykset rakentuvat paljon laajemmalle pohjalle. Kodin merkitykset eivät ankkuroidu vain siihen suomalaiseen kaupunkiin, jossa he asuvat vaan ne ammentavat yhtäläillä myös Kiinasta ja mahdollisista muista paikoista, jos tulevaisuus on vielä hämärän peitossa. Tutkimuskohde siis paikantuu Suomeen ja Kiinaan ja jonnekin sille välille. Pääpaino tässä tutkimuksessa on kuitenkin Suomessa, ja tärkeänä tutkimusongelmanani onkin kodin merkitysten muodostuminen ja mahdollinen muuttuminen, kun opiskelija on *nimenomaan* Suomessa, kaukana poissa Kiinasta. Jos olisin tutkinut samoja henkilöitä aikaisemmin Kiinassa, olisi tutkimuksestani voinut tulla painotuksiltaan erilainen, vaikka aihe olisi sama. Täydellinen asetelma olisi tietenkin se, että olisin voinut kerätä osan aineistosta Kiinassa.

Kiina on tutkimuksessa mukana kuitenkin hyvin vahvasti. Pysin joissakin kohdin hahmottamaan kiinalaisuutta kotiin liittyvien asioiden taustalla vaikuttavana tekijänä, koska ihminen on ensisijaisesti kulttuurinen olento. Yksilöitä, tässä tapauksessa kiinalaisia informanttejani ei kuitenkaan tulisi nähdä vain kulttuurinsa edustajina vaan yksilöinä, jotka joutuvat kohtaamaan ristiriitoja ja ongelmia ja jotka samankin kulttuurin piirissä ovat erilaisessa asemassa ratkaistessaan ja neuvotellessaan ristiriitatilanteiden kanssa. Se, mistä puhutaan kulttuurina, ei esiinny käsikirjoituksena, jonka mukaan ihmiset elävät vaan resursseina, välineinä ja rajoituksina ihmisten jokapäiväisen elämän ratkaisuisissa. (Abu-Lughod 1991, 137) Oma tuntemukseni Kiinasta rajoittuu toisen käden tietoihin, kirjoihin, mediaan ja omiin informantteihini. Tämä tieto lienee kuitenkin käyttökelpoista ja käytän sitä paikoittain hyväkseni hahmotellessani kuvaa kiinalaisten opiskelijoiden kotikäsitteistä ja kodin maailmasta.

- Antropologi ja kenttä kotona

Vaikka tutkimuskohteeni hakee määritelmiä eri paikoista ja niiden väliltä, tutkimus itsessään on kuitenkin tehty kokonaisuudessaan Suomen maan kamaralla, minulle tutuissa kaupungeissa. Tutkimukseni kuuluu siis siihen toteamukseen, että yhä enemmän antropologiaa tehdään ”kotona”. Vieraiden paikkojen sijaan tutkija etsii tutkimuskohteensa läheltä itseään. Sen sijaan, että saapuminen kentälle tällöin tarkoittaisi astumista ulos

lentokoneesta, matka kentälle voi olla myös emotionaalinen ja kognitiivinen, kun tutkija pyrkii katsomaan tuttuja paikkoja ja toimintoja uusin ”etnografisin” silmin (Amit-Talai 2000, 8). Kenttä voi siis löytyä myös ”kotoa”, kunhan vain katsoo oikealla tavalla.

Antropologian tekeminen kotona johtaa usein kodin ja kentän sekoittumiseen. Antropologi Virginia Caputo (2000) pohtii artikkelissaan kotimaassaan Kanadassa lasten parissa suorittamaansa tutkimusta ja erityisesti kentän ja kodin sekoittumista. Caputon tutkimuskokemus ei koostunut vain kentälle menemisestä tietyksi ajanjaksoksi vaan kokemus oli jatkuvaa tulemistä ja menemistä kentälle ja takaisin, jolloin kenttää tuntui joskus olevan mahdotonta erottaa kodista. Päinvastoin kuin perinteinen kenttätö, joka tapahtuu kaukana jokapäiväisistä tilanteista, suhteista ja rutiineista, kotona tapahtuva kenttätö ikään kuin lisää yksilön vakiintuneeseen sosiaalisiin suhteisiin ja sitoumuksiin uuden ulottuvuuden, koska kanssakäyminen tutkimuksen kohteiden kanssa voi olla vilkasta, myös varsinaisen tutkimuksen ulkopuolella. Kun tutkimusta tehdään lähellä, tutkijan ei ole koskaan mahdollista olla kokonaan kentällä mutta hän ei pysty myöskään tutkimuksen aikana kokonaan poistumaan kentältä. (Caputo 2000, 26-29.) Toisaalta myöskään tutkimuksen jälkeen tutkijan ”kentältä” poistuminen ei ehkä ole täysin mahdollista, koska ”kentästä” on tullut osa tutkijan elämäkokemusta ja ymmärrystä (Amit-Talai 2000, 9).

Oman tutkimukseni kohdalla tarkkarajaisen kentän määrittely on mahdotonta. Kentän ja kodin sekoittuminen kuvastaa kokemuksiani tutkimuksen aikana hyvin. Asun samassa kaupungissa kuin useimmat informanteistani, käyn samaa koulua ja elämämme kuuluu muutenkin paljon samankaltaisia elementtejä. Siis osa siitä ”kentästä”, jossa heidän kotinsa tällä hetkellä muodostuu, on myös sitä kenttää, jossa itse asun kotia. Minun ei siis ollut mahdollista jättää tutkimuskenttää, koska tavallaan olen itsekin osa sitä. Toisaalta hieman konkreettisemmalta kantilta ajateltuna, en koskaan ollut juuri kokonaan kentällä. Matkustin edestakaisin ”kentälle” haastattelemaan, mutta pidin yhteyttä myös omasta kodistani omalla tietokoneellani. Toisaalta kerran, jälleen bussissa istuessani, kohti jo tutuksi käynyttä asuntoaluetta matkatessani, havaitsin ajattelevani, että tässä sitä taas mennään kohti kenttää, ja kyläni on tuo horisontissa siintävä betonilähiö, jossa en muuten juuri koskaan aikaani vietä. Siinä mielessä koin eräänlaisia kokemuksia kentän erillisyydestä suhteessa omaan kotiini. Toisaalta aiheeni tuntuu jakautuvan kahteen osaan, joista toinen on juuri se konkreettinen kylämäinen kenttä ja informanttien asunnot, toinen on se globaali tila, jossa kotia rakennetaan ja jossa se määrittyy.

1.2. Aineisto ja sen hankinta: lähdekritiikkiä ja reflektointia

Aineistonani toimivat yhdentoista informantin haastattelut, joista kaksi on tehty ns. ryhmähaastatteluna kahden informantin kanssa yhtä aikaa. Yksi haastatteluista on tehty sähköpostin välityksellä. Haastattelut tein informanttien kotona. Koska pareittain haastatellut informantit olivat molemmissa tapauksissa kämppäkavereita, tapahtuivat nekin molempien haastateltavien kotona. Haastattelut on suoritettu teemahaastatteluna (ks. liite 1). Haastattelujen lisäksi olen käynyt informanttien kanssa sähköpostikirjeenvaihtoa, joka on mahdollistanut lisäkysymysten ja -tarkennusten tekemisen. Yhteensä sähköposteja on kertynyt 11 kappaletta. Pidin myös kenttäpäiväkirjaa. Aloitin haastattelujen tekemisen vuoden 2005 lopussa ja viimeisen tein huhtikuussa 2006. Haastatteluprosessi oli siis melko pitkä ja siihen vaikutti osaltaan informanttien löytämisen hankaluus.

Informanttien löytäminen oli siis omanlaisensa projekti. Alun perin toiveenani oli löytää kaikki informantit Jyväskylän yliopiston kiinalaisten joukosta. Tunsin heistä yhden ennestään, ja muita lähestyin yhteisellä, kaikille osoitetulla sähköpostiviestillä (ks. liite 2). Parinkymmenen kiinalaisen opiskelijan joukosta sain yhden vastauksen, joka myöhemmin poiki muutaman muunkin haastattelun mutta varhaisessa vaiheessa totesin, että metsästysaluetta on laajennettava. Jyväskylän ammattikorkeakoulun sekä Kuopion yliopiston ja ammattikorkeakoulun kiinalaisiin otin yhteyttä kunkin koulun kansainvälisten asioiden toimiston kautta, koska opiskelijoiden yhteystietoja ei minulle suoraan luovutettu. Kunkin toimiston työntekijät siis välittivät minun haastattelukutsuni edelleen kiinalaisille opiskelijoilleen. Tulos oli joka oppilaitoksen suhteen yhtä laiha, keskimäärin yksi vastaus per laitos, vaikka jokaisessa koulussa tiesin opiskelevan melko paljon kiinalaisia. Olin hieman ymmälläni, vaikka ymmärsin kyllä että ventovieraan ihmisen haastattelukutsu voi olla helposti ohitettavissa. Vastaamattomilta opiskelijoilta en tietenkään vahvistusta saa mutta epäilen, että nihkeällä innokkuudella osallistua oli jotain tekemistä sen kanssa, että kiinalaiset eivät mielellään puhu henkilökohtaisista asioistaan niin sanottujen ulkoryhmän edustajien, eli vieraiden ihmisten kanssa (Gao & Ting-Toomey 1998, 15). Kiinalaisessa kulttuurissa suurin osa ihmissuhteista pohjautuu jo olemassa oleviin yhteyksiin, kuten sukulaisuuteen tai luokka- ja työtoveruuteen, jolloin sisäryhmän ulkopuolelle jäävät henkilöt kohtaavat epäluottamusta. Tuntumattomiin ei luoteta eikä kanssakäyminen heidän kanssaan ole luontevaa ennen kuin heihin on tutustuttu paremmin. (Gao & Ting-Toomey 1998, 16-17, 49.) Nämä näkökulmat huomioon ottaen en ihmettele saamieni vastausten vähäistä määrää.

Minä, olin sitten tutkijan tai opiskelijan roolissa, olen mitä suurimmassa määrin ulkopuolinen ja ulkoryhmään kuuluva henkilö, enkä tällöin edes varsin lämpimään sävyyn kirjoitetuilla haastattelukutsuilla onnistunut tavoittamaan luottamusta tai tarvittavaa ”uskottavuutta”. Minun olisi ensin täytynyt päästä kasvokkain keskustelemaan haastatteluista ja työstäni ennen kutsua, mutta se ei ollut mahdollista. Työni on kuitenkin valmis ja haastatteluja on riittävä määrä, joten aivan pieleen asiat eivät kuitenkaan menneet.

Mielenkiintoista on kuitenkin pohtia sitä, millaiset ihmiset informanteikseni sitten suostuivat. Kun suurin osa kiinalaisista opiskelijoista jäi tavoittamattomiin, täytyy minulle vastanneissa olla ehkä jotakin erityistä. Luultavasti informanteikseni valikoituivat luonteeltaan kaikkein avoimimmat kiinalaiset ja vähiten ujut, siis sellaiset, jotka eivät kokeneet ongelmaksi tai pelottavaksi asiaksi vieraan ihmisen kanssa keskustelemista. Useat haastatelluista mainitsivatkin kertovansa mielellään Kiinasta ja keskustelewansa mielellään suomalaisen ja muiden ulkomaalaisten kanssa. Oliko tällä valikoitumisella sitten merkitystä haastatteluaineiston tai itse tutkimuksen aiheen kannalta? Mielestäni ei, koska riippumatta luonteenlaadusta, jokainen kiinalainen on melko lailla samanlaisessa tilanteessa Suomessa opiskellessaan.

· Kulttuurierot haastattelutilanteessa

Kulttuurierojen merkitys haastattelutilanteessa on tieteenalan luonteesta johtuen aina kuulunut antropologian kuumiin keskusteluaiheisiin. Kun haastattelutilanteessa on läsnä kaksi eri lähtökohdista olevaa henkilöä, haastattelija ei aina välttämättä voi olla varma siitä, ymmärtääkö haastateltava kysymykset hänen tarkoittamallaan tavalla tai että ymmärtääkö hän itse sitä, mitä haastateltava vastauksillaan haluaa sanoa. Yhteisen kielen puuttuminen voi olla suuri ongelma mutta haastattelija ja haastateltava voivat myös antaa samoille sanoille eri merkityksiä. Silloin, kun haastattelijan ja haastateltavan väliset kulttuurierot ovat ilmeiset, tai niitä oletetaan olevan, niiden erojen merkitysten selvittämisestä tulee väistämättä yksi paitsi haastattelutilanteen, myös koko tutkimusprosessin tehtävistä. (Rastas 2005, 78-93.) Tiedostamalla nämä erot on mahdollista pohtia niiden vaikutusta itse haastatteluun ja sitä kautta tutkimuksessa tuotettavaan tietoon. En kokenut minun ja haastateltavien välillä olevan ymmärtämisvaikeuksia asioiden merkitysten suhteen vaan lähinnä hankalat tilanteet tulivat juuri kommunikointiin eli itse haastattelutilanteeseen liittyvistä asioista. Tämän tutkimuksen puitteissa ei ollut mahdollista syvällisesti tutustua kiinalaiseen kommunikaatiokulttuurin

aidoissa tilanteissa, mutta koska haluan lähdekritiikin nimissä tuottaa tietoa minun ja haastateltavien eroista, otan avukseni kirjallisuuden kiinalaisista kommunikaatiopiirteistä. Tämän avulla minun on mahdollista reflektoida omaa aineistoani sekä itseäni ja haastateltavia sen tuottajana.

· Kiinalainen kommunikaatiokulttuuri

Kiinalainen tapa kommunikoida eroaa varsin merkittävästi länsimaisesta tavasta kommunikoida. Jokainen informanttini on erilainen mutta kaikilla on kuitenkin juurensa kiinassa, ja siellä he ovat kasvaneet tietynlaiseen tapaan kommunikoida ihmisten kanssa. Nämä tavat mukanaan he tulivat haastattelutilanteeseen ja ne tulee myös ottaa huomioon haastatteluja analysoidessani.

Kulttuurit voidaan niille tyypillisten kommunikaatiopiirteiden avulla karkeasti jaotella individualistisiin ja kollektivistisiin. Kollektivistisissä kulttuureissa, joihin Kiinakin kuuluu, painotetaan kuulumista sisäryhmään (perhe, suku, työyhteisö, ystäväpiiri). Minä –keskeisen identiteetin ja yksilöllisten tarpeiden ja tavoitteiden sijaan korostetaan me –identiteettiä ja sisäryhmän tarpeita ja tavoitteita. Statuserot ihmisten välillä ovat myös hyvin tärkeitä. (Gao & Ting-Toomey, 1998, 3.)

Kulttuurien välisen viestinnän tutkijoiden Stella Ting-Toomeyn ja Ge Gaon mukaan Kiinassa viestinnän tärkeimmät funktiot ovat yksilöiden välillä vallitsevien suhteiden ylläpitäminen, rooli- ja statuserojen vahvistaminen sekä ryhmän sisäisen harmonian säilyttäminen. Oman identiteetin ja tavoitteiden korostaminen on toissijaista. (1998, 6.) Tyypillisimpiä kiinalaisen kommunikaatiokulttuurin piirteitä ovat epäsuora kommunikaatio, kuuntelijakeskeisyys ja kohteliaisuus. Epäsuoralle kommunikaatiolle ominaista on, että puhuja ei sano kaikkea suoraan, ja sanomatta jätetty, epäsuorasti ilmaistu asia jää kuuntelijan tulkittavaksi. Tärkeämpää on usein se, mitä jätetään sanomatta ja se täytyy osata lukea kontekstista. Tällöin kuuntelijalla on suuri vastuu kommunikointitilanteessa, koska hänen tulee osata tulkita puhujan viesti oikein. Kuitenkin myös puhujan on osattava tulkita kuuntelijan reaktioista mikä viesti perille ja hyväksyttiin se. Kuuntelemalla ja antamalla korkeampi arvoisten puhua kunnioitetaan myös ihmistenvälisiä statuseroja. (Gao & Ting-Toomey 1998 37-45.) Kaiken kaikkiaan puhumista ei pidetä mitenkään tärkeänä. Sillä on

omat rajoituksensa ja merkitys sanojen takana on tärkeämpää. Puhuttu sana on riittämätöntä. (ibid. 35-36.)

Kohteliaisuus leimaa Kiinassa kaikkia arkipäiväisiä keskustelutilanteita. Kommunikointi tulee tapahtua ajattelevaisesti, tapoja kunnioittaen, miellyttävästi ja sivistyneesti. Kohteliaisuus keskusteluissa tähtää myös harmonian ja rauhan säilyttämiseen ihmisten välisissä suhteissa. Vaatimattomuus ja nöyryys ovat hyveitä, joita vaalitaan tällaisella käytöksellä (Gao & Ting-Toomey 1998, 45-48.)

Ehkä tärkein kommunikointiin vaikuttava tekijä Kiinassa on kasvojen käsite. Kiinalaisessa kulttuurissa kasvot ja kasvojen säilyttäminen ovat hyvin tärkeitä käsitteitä. Kasvot käsitteenä viittaa yksilön positiiviseen imagoon suhteessa muihin ihmisiin ja sosiaalisiin verkostoihin. Kommunikoinnissa olennaisen tärkeää on omien ja puheikumppanin kasvojen säilyttäminen eli häpeän, nolostumisen ja nöyryytyksen tunteiden välttäminen kaikin tavoin. Välttämisen ohella yhtä tärkeää keskustelussa on myös kasvojen ”pönkittäminen”. Kiinalainen on usein ennemminkin huolissaan siitä mitä muut hänestä ajattelevat kuin siitä mitä hän itse itsestään ajattelee. ”Hyvät kasvot” kiinalaisessa kulttuurissa tarkoittavat suojattua sosiaalista imagoa ja sosiaalista itsekunnioitusta. (Gao & Ting-Toomey 1998, 53-54)

Imagon ja itsekunnioituksen säilyttämiseksi on olemassa erilaisia strategioita. Huoli kasvojen säilymisestä konfliktitilanteessa voi johtaa tilanteen välttelyyn ja kompromisseihin asioissa, joissa muuten voisi syntyä kiistaa tai muuta nujakointia. Huoli vaikuttaa myös siihen, miten erimielisyydet ja väitteet käsitellään sosiaalisessa tilanteessa. Julkisesti ei ole sopivaa liian kärkkäästi väittää vastaan tai olla eri mieltä toisen kanssa, erityisesti jos läsnä on korkea-arvoisempia ihmisiä. Kiinassa myös enemmän annetaan neutraaleja vastauksia tiukkojen puolesta tai vastaan olevien mielipiteiden sijaan. Vastaukset ovat tarkasti ja varovaisesti aseteltu niin, että ne kohtaavat sekä puhujan että kuuntelijan tarpeet. Kolmannen osapuolen käyttö välittäjänä muitten osapuolten välillä on myös usein käytetty menetelmä konfliktitilanteiden sujuvaksi selvittämiseksi. Kiinalaisessa kulttuurissa julkiset keskustelut on edellä mainituin tavoin tapa ritualisoida, jotta vältetään kasvoja uhkaavat tilanteet. Yksityiset keskustelut sen sijaan voidaan hoitaa rennommallakin tavalla. (Gao & Ting-Toomey 1998, 61-66.)

· Pohdintaa kulttuurieroista

Ottaen huomioon kiinalaisten erilaisen kommunikaatiokulttuurin, voisin sanoa haastattelujen aloittamisen minun tapauksessani olleen hieman kuin soitellen sotaan lähtemistä. Tarkoitin tällä sitä, että kokemukseni kiinalaisista rajoittuivat käytännössä yhteen tuttavuuteen ja kuulopuheisiin. Tämän yhden tuttavan perusteella olin todennut, ettei hän käytökseltään ollut mitenkään poikkeava tai käyttäytynyt tavalla, jota stereotyyppiseksi kiinalaiseksi voisi kuvailla (siis ujo, hiljainen ja varautunut). Niinpä lähdin hyvillä mielin haastattelemaan ensimmäistä informanttiani, Qiang Zhaoa kysymyslistan kanssa, sen suuremmin tulevaa kohtaamista tai informanttini taustoja miettimättä. Onnekseni informantiksi sattui Qiang Zhao, joka omien sanojensa mukaan on ”epätyyppillinen kiinalainen”. Haastattelun päätteeksi hän ystävällisesti otti asiakseen valottaa minulle hieman kiinalaisuuteen liittyviä seikkoja, joita minun ehkä kannattaisi ottaa huomioon vastaisuudessa haastatteluja tehdessäni.

Tiesin kyllä että kiinalaisessa ja itäaasialaisessa kommunikoituvuudessa kasvojen säilyttäminen on olennainen asia. En kuitenkaan haastattelukysymyksiä tehdessäni ja haastatteluun valmistautuessani ollut osannut ottaa huomioon tällaisia asioita millään tavalla. Qiang Zhaon mukaan kiinalaiset eivät mielellään puhu asioista suoraan, jolloin suoriin kysymyksiin vastaaminen voi olla hankalaa, etenkin kun keskustelukumppanina on vieras ihminen. Myös itsestä puhuminen voidaan kokea epämukavaksi. Qiang Zhaon mielestä hieman arveluttava oli esimerkiksi kysymys Suomeen tulemisen syistä. Monen informantin kohdalla yksi tärkeimmistä syistä on ilmainen koulutus Suomessa. Qiang Zhaon mielestä tämä on sellainen asia, josta moni kiinalainen opiskelija ei mielellään puhuisi, ainakaan vieraan suomalaisen kanssa, koska se koetaan jollakin tavalla häveliääksi ja kasvoja uhkaavaksi asiaksi. Hieman toiselta kantilta epämukavuutta aiheutti myös kysymys Suomessa viihtymisestä, jonka esitin aluksi muodossa ”have you liked it here in Finland”. Kohtelias kiinalainen ei välttämättä halua kertoa huonoista kokemuksistaan Suomessa suomalaiselle ihmiselle, koska tämä saattaisi niistä jopa loukkaantua. On ehkä huonojen tapojen mukaista arvostella maata sen maan kansalaiselle ja uhata näin molempien keskustelukumppanien kasvoja. Niinpä jouduin ensimmäisen haastattelun jälkeen harkitsemaan uudelleen kysymysteni muotoa ja ylipäänsä mitä on soveliaista kysyä. En kuitenkaan halunnut luopua mielestäni tärkeistä kysymyksistä, kuten Suomeen tulon syistä, joten yritin muotoilla niitä uudestaan. Anna Rastas pohtiikin artikkelissaan sitä, kuinka perusteltu olisi esimerkiksi vaatimus huomioida ennako-oletukset koskien sitä, mistä

asioista jossain kulttuurissa on soveliaista puhua ja mistä ei, kun tutkimuksen tarkoituksena on uuden tiedon tuottaminen ja usein myös vallitsevien näkemysten kyseenalaistaminen (Rastas 2005, 84). Mielestäni kysymykseni olivat varsin yleisluontoisia eikä niissä mielestäni ollut mitään niin arkaluontoista, ettenkö olisi niitä voinut vastaisuudessa jossain muodossa kysyä.

Tutkimukseni kannalta on kuitenkin siis tärkeää pohtia näitä kysymyksiä, koska minun on aineistoa analysoidessani otettava ne huomioon. Kasvojen ja harmonian säilyttäminen keskustelutilanteessa luo hienoisen varjon haastatteluaineistoni päälle. Jos kiinalaiset antavat yleensä mielellään mahdollisimman neutraaleja vastauksia, niin miten tulisi suhtautua esimerkiksi Suomesta kerrottuihin asioihin. Aihe kun oli hieman arkaluontoinen sen takia, että minä itse olen suomalainen. Varoivatko informantit sanomisiaan Suomesta välttääkseen epämiellyttävää tilannetta, jossa minä olen paikalla mahdollisesti arvostellun kulttuurin/maan edustajana? Itse koin informantit hyvin vilpittömiksi, eikä kaikki Suomesta sanottu suinkaan ollut pelkästään mairittelevaa. Mutta esitettiinkö Suomi ja kokemukset täällä silti positiivisemmassa valossa harmonian säilyttämiseksi?

Toisaalta kasvojen säilyttämisen hengessä informantit ovat saattaneet jättää joitakin asioita kokonaan kertomatta myös siksi, että Qiang Zhaon mukaan omista asioista puhuminen koetaan usein epämiellyttäväksi. Qiang Zhao ehdottikin, että kysyisin haastateltaviltani mitä he ajattelevat muista kiinalaisista opiskelijoista ja mitä he luulevat heidän ajattelevan. Tällöin käytössä olisi ollut juuri eräänlainen välittäjä, kolmas osapuoli, jolloin informantti välttyisi puhumasta omista henkilökohtaisista asioistaan. Voinkin siis pohtia, että näennäisestä vilpittömyydestä huolimatta joitain asioita saattoi jäädä kertomatta. Lisäksi on otettava huomioon kielikysymys, koska haastattelu ei tapahtunut informanttien omalla äidinkielellä. Keskimäärin informantit puhuivat hyvää englantia paria poikkeusta lukuun ottamatta, jolloin kielitaito oli mielestäni aika heikko. Myös Qiang Zhao epäili joidenkin kiinalaisten kykyä kertoa ajatuksiaan kodista englanniksi. Kuten työssäni olevista lainauksista saattaa huomata, kieli on usein hyvin virheellistä mutta suuria näkyviä kieliongelmiä ei mielestäni ollut. Toki kuvailut kotikäsitteistä olisivat varmasti olleet rikkaampia, jos informantit olisivat voineet käyttää omaa äidinkieltään.

· Tutkijan omat positiot ja refleksiivisyys

Tutkijan on oltava tietoinen siitä, että paitsi haastateltavan, myös hänen oma tapansa ymmärtää asioita on aina vaikuttamassa haastattelutilanteeseen ja siinä tuotettuun aineistoon. Tutkijan on tehtävä näkyväksi myös omat positionsa, siis ominaisuutensa tutkijana ja analysoitava niitten merkityksiä tutkimusprosessissa. Kyseessä on siis vaatimus itsereflektiosta, jolloin tutkijan on oltava tietoinen ja tuotava esille tutkijan ja haastateltavien välisten erojen lisäksi myös omien ominaisuuksiensa merkitykset tutkimussuhteelle ja koko tutkimukselle. (Rastas 2005, 93-95.)

Pohtiessani omaa positiotani tutkimuksen tekijänä, havaitsin olevani näennäisistä kulttuurieroista huolimatta varsin lähellä kiinalaisia informanttejeni. Sekä minä, että kiinalaiset opiskelijat kuulumme samaan ikäluokkaan ja olemme koulutustaustaltamme samanlaisia, me kaikki olemme korkeakouluopiskelijoita. En katso sillä olevan merkitystä, onko tutkittava yliopistossa vai ammattikorkeakoulussa. Elämäntilanteemme on hyvin samanlainen opiskelun täyttäessä päivärytmin. Olen myös yhtäläillä kokenut soluasumisen opiskelija-asuntolassa. Vahvasti positiotani informantteihin lähentäväksi asiaksi koen oman ulkomailla asumiseni. Koska minulla on samanlaisia kokemuksia vieraassa maassa asumisesta ja opiskelemisesta, pystyn tavallaan samaistumaan informanttien kokemuksiin Suomessa. Tästä yhteisestä kokemuksesta löytyikin usein paljon jutun juurta minun ja informanttien välille. Edellä mainituista syistä asetuin informanttien kanssa hyvin pitkälti samalle tasolle. Suurimman eron välillemme teki kuitenkin se, että olen suomalainen ja he ovat kiinalaisia.

Tutkimusotteeni on hermeneuttinen. Pyrin ymmärtämään ja tulkitsemaan kiinalaisten tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia ja heidän näille kokemuksille antamia merkityksiä. Edellä olen pohtinut omiani ja tutkimustilanteiden asettamia rajoituksia ja mahdollisuuksia tälle ymmärtämiselle. Hermeneuttinen tulkinta ei koskaan lähde puhtaalta pöydältä vaan tutkijan esiymmärrys on aina tulkintaa suuntaavana tekijänä mukana tutkimuksessa. Tätä esiymmärrystä ja tutkimuksen muita lähtökohtia reflektoimalla on kuitenkin mahdollista nähdä niiden vaikutus tutkimuksen kulkuun ja siinä tuotettuun tietoon.

1.3. Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat tutkimuskohteena

Vaikka tutkimukseni kohteeksi rajautuu yhtäläillä koti kuin ulkomaalaiset opiskelijatkin, haluan kuitenkin tässä tehdä katsauksen siihen, mitä tästä ihmisryhmästä on aikaisemmin kirjoitettu. Maahan tuleminen nimenomaan opiskelijana asettaa ihmisen tietynlaiseen tilaan uudessa asuinmaassa, eikä se ole merkityksetöntä kotikäsitusten ja kodin muodostumisen kannalta.

Suomessa perustutkintoa suorittavista ulkomaalaisista on tehty melko vähän tutkimusta. Mediassa nämä ihmiset ovat esiintyneet kuitenkin melko tiuhaan, viimeisimpänä ulkomaalaisille opiskelijoille suunniteltujen lukukausimaksujen yhteydessä. Muutamia yleisluontoisia tutkimuksia on kuitenkin tehty, joissa ulkomaalaisista koostuvaa opiskelijajoukkoa käsitellään yhtenä ryhmänä ja tutkimuksissa kartoitetaan varsin laajalla skaalalla opiskelijoiden opintoja ja elämää koskevia kysymyksiä (ks. Ally 2002, Kinnunen 2003, Kärki 2005). Tutkimukset ovat ison mittakaavan survey-tutkimuksia, joissa vastaajia on useita satoja ja tulokset esitetään suurimmaksi osaksi prosentteina. Kvalitatiivista tutkimusta ulkomaalaisista tutkinto-opiskelijoista ei siis ole tehty juuri ollenkaan, paria Pro Gradu -työtä lukuun ottamatta (ks. Harjumaaskola 1992, Jatila 1995).

Verrattuna maahanmuuttajiin ulkomaalaiset opiskelijat ovat paljon vähemmän polemiikkia aiheuttava ryhmä ja opiskelijastatuksensa kautta he näennäisesti sulautuvat mukavasti jokapäiväiseen yhteiskuntaan. Siten heitä ei ehkä nähdä yhtä selkeästi tutkimusongelmia herättäväksi ryhmäksi kuin muita maahanmuuttajia. Kuitenkin he ovat yhtäläillä lähteneet kauas omasta kotimaastaan ja rakentavat elämäänsä vieraassa ympäristössä.

Suomen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa perustutkintoa suorittaa tällä hetkellä noin 2500 ulkomaalaista. Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä on lisääntynyt jatkuvasti ja 2000-luvulla kasvu on jatkunut edelleen. Kiinalaisten osuus ulkomaalaisista opiskelijoista on suurin ja heitä on lähes poikkeuksetta eniten kaikissa suomen korkeakouluissa. Seuraavana tulevat venäläiset ja virolaiset sekä saksalaiset. (Kärki 2005, Kinnunen 2003.)

Opiskeluun ja uraan liittyvät tekijät ovat tärkeimpiä Suomeen muuttamisen syitä ulkomaalaisilla opiskelijoilla. Suomalaisen yliopistojen hyvä maine, koulutuksen korkea taso ja sitä myötä urkeneva urakehitys ovat vetovoimaisia tekijöitä ulkomaalaisten opiskelijoiden keskuudessa. Myös koulutuksen maksuttomuus on kiistaton tekijä

hakeuduttaessa Suomeen opiskelemaan. Syiksi mainitaan myös mahdollisuus opiskella englanniksi ja uuden kulttuurin kokeminen. (Kärki 2005, 4; Kinnunen 2003, 27.) Sopeutumisella Suomeen on iso merkitys sen kannalta, onko opiskelija valmis jäämään Suomeen valmistumisensa jälkeen (Kärki 2005, 25). Opintojen eteneminen on yksi oleellisimmista ulkomaalaisten opiskelijoiden integraatiota kuvaavista asioista. Tavoitteiden saavuttaminen pääsääntöisesti odotusten mukaisesti kuvaa aktiivista toimijuutta ja sopeutumista uusiin olosuhteisiin. Kinnusen tutkimuksen perusteella ulkomaalaiset opiskelijat ovat kokonaisuutena sopeutuneet varsin hyvin suomalaiseen korkeakouluopiskeluun. (Kinnunen 2003, 108.)

Sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin kokonaisuutena on valtavan laaja kysymys, ja käsittelyssä olevat tutkimukset valottavatkin asiaa lähinnä listaamalla asioita, joita opiskelijat ovat pitäneet maan kulttuurissa negatiivisena ja positiivisena. Keskeisenä negatiivisena asiana esiin tulivat opiskelijoiden kokemukset suomalaisen sosiaalisen kulttuurin pidättyvyydestä ja se, että ihmiset ovat vaikeasti lähestyttäviä. Edelliseen liittyen suomalainen tapa- ja tunnekulttuuri (sulkeutuneisuus, jurous, ujous, kylmyys, epäystävällisyys, juomatavat) koettiin vieraaksi. Suomalaista kulttuuria moitittiin myös liiallisesta individualismista ja itsenäisyydestä. Toisaalta vastaajat löysivät suomalaisesta ihmisistä ja yhteiskunnasta paljon myönteistä, mikä oli myös helpottanut integroitumista. Suomalaisten rehellisyys, suoruus ja luotettavuus olivat neljäsosan vastaajista mielestä yksi suomalaisen yhteiskunnan parhaista asioista. Lähes yhtä moni piti suomalaisia ystävällisinä, kohteliaina tai kiltteinä. Kaikkein selkeimmin vastaajat arvostivat suomalaisen yhteiskunnan toimivuutta, järjestäytyneisyyttä, turmeltumattomuutta ja palveluja. Kaiken kaikkiaan katsottiin että formaalit rakenteet ovat kunnossa, mutta inhimillistä sisältöä kaivattiin enemmän. Myös suomalainen luonto, ilmasto ja muu ympäristö osoittautuivat arvostetuiksi asioiksi. (Kinnunen 2003, 110-111.)

Ulkomaalainen tutkinto-opiskelija jää helposti väliinputoajan asemaan kiinnittymättä sen enempää vaihto-opiskelijoiden kuin suomalaisten opiskelijoiden yhteisöihin ja toimintoihin. Läheisimmät sosiaaliset kontaktit opiskelijoilla onkin muihin ulkomaalaisiin opiskelijoihin. Suomalaisia ystäviä haluttaisiin enemmän. Korkeakoulujen lisääntyvän kansainvälistymisen valossa korkeakoulujen eräs haaste on lisätä suomalaisten ja ulkomaalaisten vuorovaikutusta esimerkiksi integroimalla heille suunnattu opetus entistä tiiviimmin sekä suosia vuorovaikutukseen perustuvia opetusmenetelmiä. Aineelliset ja inhimilliset resurssit

näyttivät Kinnusen tutkimuksen perusteella olevan pääosin kunnossa, parannusta kaivattiin vain niiden hyödyntämiseen. (Kinnunen 2003, 109.)

Valtaosa tutkimuksiin osallistuneista arveli olevansa halukas jäämään Suomeen sopivien työ- ja jatko-opiskelumahdollisuuksien avautuessa (Kinnunen 2003, 101; Kärki 2005, 48). Osa aikoo jäädä varmasti ja osalle se riippuu juuri avautuvista mahdollisuuksista. Suurin työn saannin este on yleensä puutteellinen suomenkielen taito. Myös oikeanlaisten suhteiden ja työkokemuksen puute olivat työsaannin esteitä (Kärki 2005, 50). Tutkimuksiin osallistuneiden opiskelijoiden joukosta suuri osa oli täysin avoin tulevaisuuden suunnitelmille. Mikä tahansa urakehityksen kannalta sopiva ratkaisu tulisi kysymykseen, myöskin matkustaminen edelleen uuteen maahan työn perässä. (Kinnunen 2003, 104.)

Suomessa nurkan takana vaanii huutava työntekijäpula. Suunnitteilla on jopa rekrytointitoimistojen perustamista väkirikkaisiin maihin kuten Venäjälle, Intiaan ja Kiinaan. Toimistojen kautta Suomeen olisi mahdollista värvätä uutta ja osaavaa työvoimaa pulan kohdatessa. (TV-Uutiset 30.11.2005) Suomessa koulutetaan kuitenkin joka vuosi tuhansia ulkomaalaisia opiskelijoita, joista suuri osa joutuu palaamaan kotimaahansa tai jatkamaan matkaa työn perässä jonnekin muualle, koska Suomesta työpaikkaa ei avaudu. Kärjen mielestä olisikin herättävä huomaamaan tämä jo olemassa olevan työvoiman mahdollisuus, jota koulutetaan meidän omissa oppilaitoksissamme. (Kärki 2005, 49.) Tämän takia olisi myös tärkeätä lisätä ulkomaalaisista opiskelijoista tehtävän tutkimuksen määrää, jotta oppisimme paremmin tuntemaan tätä ryhmää ja mahdollisesti ryhtymään toimeen sen olojen parantamiseksi, jotta he jäisivät Suomeen. (Kärki 2005)

2. Teoreettinen lähtökohta

2.1. Hankala koti –käsite

”Home is a relative concept, not an absolute one that can be defined in a dictionary by a linguist, or by a researcher” (Lawrence 1995, 58.)

Harva käsite on koskaan täysin valmis ja selvärajainen, ja koti käsitteenä onkin mitä monitahoisin. Tässä luvussa pyrin luomaan kehykset kodin ymmärtämiseksi käsitteenä antropologisesta näkökulmasta. Myöhemmin syvennän sitä tulevissa kappaleissa. En aio tässä määritellä kotia käsitteenä perinpohjaisesti, vaan avaan näkökulmia siihen sen perusteella, mikä on tarkoituksenmukaista tätä tutkimusta silmällä pitäen. Roderick Lawrence sanoo, että kodin merkitys saattaa vaihdella henkilöstä riippuen yksilöiden välillä, saman yhteiskunnan eri ryhmien ja talouksien välillä, eri kulttuurien välillä yli maantieteellisten rajojen ja eri aikajaksojen välillä (Lawrence 1995, 58.) On siis mahdotonta lähteä hakemaan yleispätevää kodin määritelmää, kun se tarkoittaa eri ihmisille niin erilaisia asioita. Tietyn ihmisryhmän kautta välittyikin tietynlainen kuva kodista. Kotikäsitteitä rajaavat ihmisryhmän lisäksi myös ryhmän sisäiset asiat, eikä se valitun ryhmänkään sisällä ole aina samanlainen ja muuttumaton. Nadje Al-Ali ja Khalid Koser toteavatkin, että käsitykset kodista eivät ole staattisia vaan dynaamisia prosesseja, joihin liittyy ”kodin” kuvittelua, luomista, purkamista, muuttamista, menettämistä ja siirtämistä (2002, 6). Käsitteet kodista voivat siis vaihdella ajan kuluessa ja elämäntilanteiden muuttuessa. Kuitenkin päästäkseni pureutumaan näihin prosesseihin informanttien kohdalla, on luotava jonkinlainen kuva siitä, mitä kodilla tämän tutkimuksen yhteydessä tarkoitetaan.

Kodista on kirjoitettu paljon. Muun muassa sosiologit, antropologit, psykologit ja arkkitehdit ovat antaneet oman osansa käsitteen määrittelemiseksi. Vuonna 1995 David N. Benjamin on kodin teoretisointia pohtiessaan sanonut, että koti on yhä epäselvä ja sekava termi. Hän löytää tälle erilaisia syitä. Ensinnäkin sekaannusta aiheuttaa se, että koti on luonteeltaan dialektinen käsite. Tällä Benjamin tarkoittaa sitä, että käsite viittaa ilmiöihin, jotka ovat yhtä aikaa sekä konkreettisia että abstrakteja. Osana tätä abstraktia luonnetta, Benjamin sanoo, koti on myös symboli. Tällöin tutun ja tunnistettavan kodin symbolisten merkitysten osoittaminen ja selittäminen on vaikeaa, koska olemme niin lähellä niitä. Toisaalta Benjamin näkee ongelmana myös sen, että tutkijat ovat yleensä ottaneet itsestäänselvyytensä koti –

käsitteen euroamerikkalaiset, tavallaan etnosentriset määritelmät. Median ja muiden maailmanlaajuisten verkostojen myötä tämä euroamerikkalainen käsite on levinnyt ympäri maailmaa ja on saattanut korvata alkuperäisväestöjen omat käsitykset samasta ilmiöstä, tai ainakaan niitä ei ole systemaattisesti tutkittu. Kaikki kotitutkimus ympäri maailmaa on tapahtunut ja tapahtuu edelleen euroamerikkalaisesta näkökulmasta käsin. Benjaminin mielestä euroamerikkalainen kodin etymologia ei ole yhtään sen pätevämpi lähtökohta käsitteen tutkimukselle kuin mikä tahansa muu etymologia. (Benjamin 1995, 2-3.)

Koti on siis sekava käsite, ja joidenkin tutkijoiden mielestä sellaisenaan jopa käyttökelvoton. Esimerkiksi Amos Rapoportin huolena on se, että koti –käsitteen käyttö tieteessä perustuu usein arkitietoon ja kansanteorioihin. Taustalla vaikuttavat siis koti –sanon kansanomaiset käyttötavat, jolloin koti ymmärretään usein asumuksen tai talon synonyymiksi (ero tulee paremmin esiin esimerkiksi englannin kielessä, jossa house – home vastakkainasettelu johtaa helposti limittäisyyksiin ja väärinkäsityksiin) ja kodin prosessiluonne häviää tällöin arkitiedon alle. (Rapoport 1995, 29.) Pohdintojensa lopputuloksena Rapoport jopa ehdottaa, että koti –käsite on kaikessa epäselvyydessään mahdoton paranneltava ja että loppujen lopuksi se on tarpeeton käsite. Se on mahdollista korvata muilla, jo olemassa olevilla käyttökelpoisilla käsitteillä. Suosikkinaan Rapoport mainitsee linkin paikan ja kodin käsitteiden välillä. Hänen mielestään näitä termejä käytettäessä koti määrittyy erityiseksi paikaksi. (Rapoport 1995, 44-45.)

En kuitenkaan lannistu Rapoportin negatiivisesta asenteesta kodin käsitettä kohtaan, vaan jatkan matkaa ymmärtäen käsitteen sisältämät sudenkuopat. Koti käsitteenä saattaa olla monimerkityksinen ja jopa sekava mutta määrittelemällä sen tässä kuitenkin melko selvärajaiseksi, vältän löyhän määritelmän ongelmat. Koti pitää sisällään monia eri puolia mutta rajaamalla näitä puolia on mahdollista välttää se ansa, että löyhän määritelmän takia menetetään jotain ilmiöstä itsestään sitä analysoitaessa.

2.2. Koti -käsite antropologisena työvälineenä

Perinteisessä antropologisessa käsitteistössä kodilla ei juuri ole ollut sijaa eikä tilausta. Sitä on käytetty lähinnä talon (house) ja talouden (household) synonyyminä. (Rapoport & Overing 1998, 157.) Aikaisemmin keskeisin ajatus kodista antropologiassa oli käsitys siitä yksilön

universumin vakaana ja liikkumattomana fyysisenä keskuksena, turvallisena ja pysyvänä paikkana, josta voi lähteä ja jonne voi palata (Rapport & Dawson 1998a, 6). Kotona olemisen tarkoitti sitä, että maailma sijoittui tuon kodin eli liikkumattoman keskustan ympärille. Tämä taas tarkoitti sitä, että ympäristön voitiin ajatella levittäytyvän yksilön ympärille samankeskisissä kehissä niin, että lähempänä keskustaa, ja siis kotia, ovat sille kaikkein läheisimmät yksiköt, esimerkiksi talo – sukulinja – kylä – heimo – muut heimot. (Rapport & Dawson 1998b, 21.)

Koti on nähty myös yksilön ensisijaisena huolehtimisen ja kontrollin kohteena. Tällöin kodista tulee synonyymi talolle, jonka sisällä tila ja aika ovat funktionaalisesti, taloudellisesti, esteettisesti ja moraalisesti rakentuneet. Täten kodin ohjatuttujen toimintojen on nähty johtavan erittäin tiiviiseen, kohtumaiseen yhteisöön. (Rapport & Dawson 1998a, 6.) Mary Douglasin mukaan koti voidaan määritellä kaavaksi säännöllisiä toimintoja, sisustusta ja kodin tarpeistoa sekä fyysiseksi paikaksi, jossa tiettyjä yhteisöllisiä toimia toteutetaan. Koti alkaa siitä kun joku tila otetaan haltuun ja antaa siis perhe-elämälle tietyt fyysiset suunnat, eräänlaiset ”olemassaolon ohjesäännöt” (1991, 290.) Antropologiassa kotien ajateltiin siis olevan kuin yhteisöjä pienoiskoossa. Nämä yhteisöt ohjailivat jäseniään jatkuvalla ja avoimella kommunikaatiolla, työnjaon säännöillä sekä oikeuksilla ja velvollisuuksilla. Tällöin koti ymmärrettiin siis pieneksi yhteisöksi tilassa ja ajassa, joka säännöllään ohjaa ihmisen käytöstä. Koti oli durkheimilaisittain esimerkki solidaarisesta yhteisöstä. (Rapport & Dawson 1998a, 7.)

Tällainen käsitys kodista ei toki ole muuttunut täysin käyttökelttomaksi mutta se ei myöskään täysin pysty kuvaamaan kotia nykyajan liikkuvassa maailmassa. Turistit, pakolaiset, maahanmuuttajat, expatriaatit, vierastyöläiset – ja ulkomailla tutkintoa suorittavat opiskelijat muiden muassa ovat polkaisseet liikkeelle paitsi itsensä, myös koko maailman. Nigel Rapportin ja Joanna Overingin mielestä liike onkin olennaisin nykyihmisen sosiokulttuurisia kokemuksia jäsentävä piirre. (Rapport & Overing 1998, 264.) Paikkaan kiinnittyminen vähentyy ja liikkuvuus koskettaa lähes jokaisen ihmisen elämää nykyään, ja se on saanut aikaan suuria muutoksia jokapäiväisissä kokemuksissa. Nämä liikkuvat ihmisryhmät ja heidän elämänsä merkitsevät sitä, että rajatut sosiokulttuuriset yksiköt, kuten solidaarinen yhteisö kodin ympärillä eivät enää toimi hyvin analyysivälineinä. Sen sijaan nykyajan ilmiöitä paremmin ymmärtääksemme tutkimuksessa on tarkasteltava myös yksilöitä, jotka liikkuvat kognitiivisesti ja fyysisesti läpi elämänsä ympäri maapalloa. Nigel

Rapportin ja Joanna Overingin mukaan tämä muutos on havaittu myös antropologiassa ja sen myötä kodin ja kodittomuuden käsitteet ovat tulleet ajankohtaisiksi antropologisina analyysivälineinä. (Rapport & Overing 1998, 156.) Nigel Rapport tällä kertaa Andrew Dawsonin kanssa olikin vuonna 1998 sitä mieltä, että laajempi ymmärrys kodista antropologisena käsitteenä on paitsi mahdollinen, myös erittäin tarpeellinen. Uudelleen määrittävän käsitteen tulisi ajan ja paikan pysähtyneisyyden sijaan ottaa huomioon ajan ja paikan joustavuus sekä yksilöiden jatkuva liike niiden läpi. Paljon liikkuvamman käsityksen kodista tulisi nousta esiin. Tällöin koti nähtäisiin ennemminkin monipaikkaisena, sellaisena, jonka voi ottaa mukaan aina kun henkilö lähtee liikkeelle. (Rapport & Dawson 1998a, 7.) Johdannossaan Nigel Rapport ja Andrew Dawson (1998a, 4.) peräänkuuluttavatkin “kodin” arvostamista antropologisessa mielessä käyttökelpoisena analyttisenä käsitteenä sekä keinona tiivistää perinteisiä luokitteluja ja löytää uusia merkityksiä niiden takaa. Vuonna 1998 julkaistussa teoksessa *Social and Cultural Anthropology: Key Concepts* (Rapport & Overing) “koti” on jo lunastanut paikkansa yhtenä tieteenalan keskeisistä käsitteistä.

Uudessa käsitteistössä ja liikkuvien ihmisten maailmassa kodin käsite laajenee siis merkitsemään muutakin kuin ihmisen elämän fyysistä keskusta. Esimerkiksi Nigel Rapportin ja Andrew Dawsonin toimittamassa *Migrants of Identity: perceptions of home in a world of movement* (1998) sekä Nadje Al-Alin ja Khalid Koserin toimittamassa *New Approaches to Migration?: Transnational Communities and the Transformation of Home* (2001) kirjoittajat pohtivat uudenlaisia kodin merkityksiä hyvin erilaisissa elämäntilanteissa olevilla liikkuvilla ihmisillä. Suomalaisista tutkijoista muun muassa Laura Huttunen (2002, 2005) ja Marja Tiilikainen (2003) ovat käyttäneet kodin käsitettä pohtiessaan maahanmuuttajien suhdetta lähtö- ja asettumismaahan sekä elämäänsä yleensä. Kaiken kaikkiaan koti –käsitettä on sen uudelleen arvioinnin ja arvostuksen jälkeen käytetty runsaasti kuvaamaan ja selittämään nimenomaan pakolaisten ja maahanmuuttajien elämää, kokemuksia ja ajatuksia vaikeassa elämäntilanteessa. Kuitenkin myös muiden ihmisryhmien elämää on analysoitu kodin avulla, kuten esimerkiksi ulkomailla työskenteleviä ihmisiä (ks. esim. Amit-Talai 1998). Kodin uudellinen ymmärtäminen on tehnyt siitä suosittun käsitteen myös kotoisten asioiden tutkimuksessa.

Kotia käsittelevässä antropologisessa nykykirjallisuudessa on edelleen nähtävissä jo luvun alussa mainittu jännite kaksijakoisen määrittymisen välillä. Toisaalta koti on fyysinen paikka eli konkreettinen, toisaalta se on symbolinen tila eli abstrakti. Monet kirjoittajat ovat sitä

mieltä, että käsite pitää sisällään molemmat merkitykset. (Al-Ali & Koser 2001, 7.) Tämä kaksijakoisuus tulee esille erityisesti silloin, kun ihminen lähtee liikkeelle ”alkuperäisestä” kodistaan. Koti siis myös viittaa samalla sekä yksityiseen että julkiseen tilaan (ibid). Koteja asutetaan pääasiassa jokapäiväisillä kehollisilla toimilla, mutta ne ovat myös emotionaalisesti ja poliittisesti latautunutta materiaalia symboliselle kerronnalle kuulumisesta. (Huttunen 2005, 177-178.) Koti siis viittaa toisaalta paikkaan, jossa jokapäiväistä elämää eletään, toisaalta se voi tarkoittaa paikkaa, joka liitetään kuulumisen tunteeseen ja tunteeseen kotona olemisesta. Ideaalisesti näiden kahden kodin merkityksen odotetaan kohtaavan niin, että ihminen tuntee olevansa kotonaan siinä fyysisessä paikassa, jossa asuu (Fog Olwig 1999, 83). Kuitenkin ihmisryhmien liikkuvuus aiheuttaa sen, että yhä useammin jokapäiväistä elämää eletään jossakin muualla kuin paikassa, joka perinteisessä mielessä määrittyy kodiksi. Diasporan diskurssissa koti asettuu mitä vahvimmin tälle jännitteelle. Ihmiset jotka uudessa asuinmaassa elämäänsä rakentaessaan samalla kaipaavat ”kotiin”, neuvottelevat kotia juuri näiden kahden jännitteen välissä; toisaalta koti on siinä ja nyt mutta toisaalta koti on ”myyttinen kaipauksen kohde”, paikka johon todellisuudessa kuulutaan. (Brah 1996, 192.)

Onko maapallo siis pullollaan kotinsa tai kodin tunteen menettäneitä ihmisiä? Karen Fog Olwig (1999, 83.) on Britanniassa oleskelevia neitsytsaarelaisia tutkiessaan todennut, ettei fyysinen eroaminen siitä, mikä on määritelty kodiksi, välttämättä johda kodittomuuden tilaan ja kokemukseen kodittomuudesta. Päinvastoin useimmat saarelaisista toisaalla asuessaan kuitenkin samalla jatkoivat omistautumista tunteellisesti ja taloudellisesti kodilleen Neitsytsaarilla. Neitsytsaarelaisilla on siis kaksi kotia, joskin ne ovat sisällöllisesti erilaisia. Samalla tavalla Avtar Brah sanoo diasporassa elävistä ihmisistä. Kodin monipaikkaisuus diasporassa elävien ihmisten mielessä ei tarkoita sitä, etteivätkö nämä ihmiset tuntisi olevansa kiinnittyneitä myös siihen paikkaan, johon ovat asettuneet (Brah 1996, 193).

Olenaisiin muutos kodin käsitteessä onkin sen kaksijakoisuuden ”kristallisoituminen”. Jos ennen kodin fyysisenä paikkana ja tunteen kotona olemisesta tuli liittyä samaan paikkaan, aiheuttaa ihmisryhmien liikkuvuus nykyään katkoksen näiden välillä. Suuri osa kotia käsittelevästä kirjallisuudesta keskittyy juuri tähän. Perinteisen kodin hajotessa haetaan uusia määrittäjiä sille, mitä koti todellisuudessa on, silloin kun se ei enää tarkoita pelkkää fyysistä keskusta ihmisen elämässä.

Kansallisten, kulttuuristen ja sosiaalisten siteiden lisäksi myös ihmisen itsetuntemus ja tunne identiteetistä vaikuttavat kodin käsittämiseen ja käsitteellistämiseen. (Al-Ali & Koser 2002, 7.) Rapport ja Dawson ovatkin sitä mieltä, että koti –käsitteen uudelleen määrittäminen tekee siitä sopivan käsitteen identiteetin tutkimiselle, ja toisaalta myös käsite itse määrittyy kun sitä tarkastellaan identiteetin kautta. Heidän mielestään perinteiset identiteetin luokittelut kuten paikallisuus, etnisyys, uskonnollisuus ja kansallisuus ovat ilmaisuvoimaltaan puutteellisia identiteetin kuvaamiseen, koska ne eivät ota huomioon kodin vahvaa voimaa ja merkitystä, eivätkä muutenkaan pysty selittämään tiettyjä identiteettiin liittyviä kysymyksiä. Koti on käyttökelpoinen analyttinen käsite identiteetin kannalta, koska se viittaa sellaiseen käsitteelliseen tilaan, jolla on huomattava merkitys nykypäivän ihmisten liikkuvassa maailmassa. Ihminen tuntee itsensä parhaiten kotonaan, ja siksi koti muodostaa tärkeän pohjan henkilökohtaisen identiteetin kehittymiselle ja säilymiselle. Se paradoksi, että ehkä ainoastaan pakolaisuuden tai muun siirtymisen kautta ihminen saavuttaa tunteen kuulumisesta johonkin, on tehnyt kodista ja identiteetistä toisiinsa kietoutuvat käsitteet liikkuvien ihmisten tutkimisen yhteydessä. (Rapport & Dawson 1998a, 9.)

2.3. Merkitysten elinpiiri

Hahmottelen vielä lopuksi sitä tilaa, jossa nykyajan ihmisten liikkuvuus ja sitä myötä kodin käsittäminen tapahtuu. Näin on mahdollista vielä ymmärtää uuden kodin dynamiikkaa ja niitä resursseja, joiden puitteissa sitä rakennetaan ja neuvotellaan.

Kiinteän ja fyysisen paikan sijaan ihmiset elävät nykyään liikkuvassa elinpiirissä (vapaa suomennos kirjoittajien käyttämästä sanasta *habitat*). Kun koti ymmärretään liikkuvaksi, siitä tulee myös yksilöllisempi ja yksityisempi, koska jokainen konstruoi oman kotinsa omalla tavallaan ja omien mahdollisuuksiensa puitteissa. Näillä valinnoilla ja syntyvällä käsityksellä kodista ei ole välttämättä merkitystä muille ihmisille, eivätkä muut sitä välttämättä edes näe. (Rapport & Overing 1998, 159.) Olennaista uusien yksilöllisten kotikäsitteiden kehittymiselle ovat juuri nämä uudet puitteet, jotka ovat syntyneet myös ihmismassojen liikkumisen myötä. Ruotsalainen antropologi Ulf Hannerz (1996) ja sosiologi Zygmunt Bauman (1992) ovat käyttäneet Rapportin ja Overingin tapaan ”habitat” - käsitettä kuvaamaan nykyhetken ihmisten kokemusten muodostumisen puitteita. Hannerz on tarkentanut käsitettä muotoon ”habitat of meaning”, jonka suomennan tässä vapaasti

muotoon ”merkityksen elinpiiri”. (Hannerz 1996.) Merkitysten elinpiiri on se ympäristö, jossa ihminen aktiivisena toimijana operoi ja jota hän samalla toimiessaan ympärilleen tuottaa. Merkitysten elinpiiristä ihminen löytää niin voimavaransa kuin rajoitteensakin. (Bauman 1992, 191; ks. myös Hannerz 1996, 22.) Merkitysten elinpiiri tarjoaa toimijalle resurssit ja myös sen kentän, jonka sisällä merkitykset kehittyvät. Merkitysten elinpiiri on se alue, jonka sisällä sekä toimijan vapaus, että riippuvuus (rajoitteet) muodostuvat. Päinvastoin kuin modernin sosiaaliteorian totaaliset systeemit, merkitysten elinpiiri ei määrää toimijan käytöstä eikä määrittele sen merkitystä. Se on ainoastaan asetelma, jonka puitteissa sekä toiminta että merkitysten antaminen on mahdollista. (Bauman 1992, 191.)

Nykymaailman globaalissa kylässä jokaisen ihmisen merkitysten elinpiiri rakentuu saatavilla olevista kirjavista vaihtoehdoista. Paikat, joissa olemme käyneet ja siellä tapaamamme ihmiset, kirjat ja lehdet joita luemme, televisiokanavat joita voimme katsoa, kaikilla on merkitystä elinpiirin kannalta. Hannerz kertoo, miten hänen jokapäiväinen merkitysten elinpiiri muuttui, kun heidän taloyhtiönsä asennettiin kaapeli, jonka myötä hänelle äkisti avautui mahdollisuus sukeltaa tv-kanaville ympäri maailmaa. Merkitysten elinpiiri riippuu paitsi meitä ympäröivistä konkreettisista asioista, myös siitä miten osaamme käsitellä näitä asioita tiedollisesti. Esimerkiksi kielitaidolla on suuri merkitys kyvyllämme ymmärtää ympäröivää maailmaa. (Hannerz 1996, 23.) Merkitysten elinpiiri määrittyy myös suhteessa muihin toimijoihin. Eri toimijoiden elinpiirit saattavat enemmän tai vähemmän limittyä, riippuen miten paljon heillä on yhteistä. Elinpiiri ei ole myöskään määritelmällisesti kiinnittynyt mihinkään tiettyyn alueeseen tai paikkaan. Se, missä määrin se loppujen lopuksi johonkin tiettyyn paikkaan kiinnittyy, riippuu toimijan omasta käytöksestä, siitä, missä määrin hän itse toiminnallaan paikkaan kiinnittyy. Elinpiiri koostuu suorien ja epäsuorien suhteiden verkostoista, jotka levittäytyvät myös laajalle yli kansallisten rajojen. (Hannerz 1996, 48.)

Moninaistuneessa maailmassa on hankalaa enää puhua paikkaan kiinnittyneestä kulttuurista ihmisen elinympäristönä, jos niin on koskaan todella edes voinut tehdä. Maailma on ristiin rastiin kulkevien verkostojen vallassa ja erilaiset maailmat ja tasot kerrostuvat jokaisen ihmisen elämässä, ei vähiten opiskelijan vieraassa maassa kaukana tutuista kuvioista. Materiaalia elinympäristöön tulee joka puolelta ja liikkuva ihminen saa sitä vielä enemmän. Elämme yhdessä jokapäiväisessä elämässä mutta jokaisen toimijan merkitysten elinympäristö on hieman erilainen, onhan meillä jokaisella oma henkilökohtainen

historiamme ja kokemuksemme. Tällaisessa tilanteessa merkitysten elinpiiri tarjoaa kelpo vaihtoehdon käytettäväksi operatiivisena käsitteenä kiinalaisten elämismaailmaan kuuluvaa kotikäsitettä tutkittaessa. Merkitysten elinpiiri on se ympäristö, jossa merkityksiä kodista tuotetaan ja jossa kotia asutaan.

3. Perhe kiinalaisessa kulttuurissa

Perheellä on erittäin suuri merkitys kiinalaisessa kulttuurissa. Kiinan kielessä sama merkki tarkoittaakin sekä kotia, että perhettä (Lindqvist 1989, 272). Omankin aineistoni perusteella perhe nousee yhdeksi tärkeimmistä kotia määrittävistä ja siihen liittyvistä tekijöistä, joten haluan tässä kirjallisuuden avulla lyhyesti käsitellä perheinstituution eri puolia Kiinassa. Palaan tutkielmassani myöhemmin useasti näihin kysymyksiin, joten mielestäni on tarpeen ottaa lähempi katsaus aiheeseen tässä vaiheessa.

Kiinassa perheellä on perinteisesti ollut huomattavasti merkittävämpi rooli kuin länsimaissa. Vaikka Kiinan kommunistista kautta edeltänyt perinteinen suurperheen rakenne on muuttunut ja hävinnyt lähes kokonaan, perhe on säilyttänyt suuren merkityksensä. Monet tutkijat ovat sitä mieltä, että perhe on kaiken keskipiste kiinalaisessa kulttuurissa ja että monet kiinalaiset pitävät perhettä yhteiskunnan perustana. (Gao & Ting-Toomey 1998, 13.)

Kiinan kulttuurissa yksilön ja hänen perheensä välillä vallitsee tiukka ja läheinen side. Yksilölle perhe on ensisijainen ja jatkuva sosialisointi yksikkö, ja toiminta tapahtuu perheen yhteisen hyvän hengessä. Perhe on sekä koti että yhteisö. Perheessä yksilö oppii kommunikoimaan ja suhtautumaan toisiin, vastaanottamaan ja antamaan tukea ja lohtua, ilmaisemaan itseään ja rakentamaan omaa identiteettiään. Kiinassa perheen sisäinen kommunikaatio on keskimäärin paljon tiiviimpää kuin länsimaissa. (Gao & Ting-Toomey 1998, 12-13.)

Velvollisuudet perhettä kohtaan ovat tiukkoja. Kiinalaiset lapset opetetaan muistamaan itsensä ensisijaisesti perheenjäsenenä ja muistamaan, että mitä ikinä he tekevätkään, hyvää tai paha, vaikuttaa perheeseen. Kiinalaiset todennäköisimmin laittavat perhe- ja kahdenkeskiset suhteet ennen ryhmää tai yhteisöä. (Gao & Ting-Toomey 1998, 13.) Kiinalaisessa kulttuurissa merkittävä piirre on myös ”lapsen velvollisuus” ja se on tiukasti sidoksissa perheeseen. Jälkeläisen, joka noudattaa tätä velvollisuutta, odotetaan tottelevan vanhempiaan ja tarjoavan heille tarvitun taloudellisen tuen. (Gao & Ting-Toomey 1998, 30-31.)

Kiinalaisessa kulttuurissa vastavuoroisuuden periaate on hyvin vahva. Vastaanotettuaan lahjan henkilön tulee maksaa tämä lahja takaisin tavalla tai toisella, jottei jäisi lahjan

antajalle kiitollisuuden velkaa. Tämä pätee siis myös lasten ja vanhempien välisissä suhteissa. (Gao & Ting-Toomey 1998 31.) Periaatteena on, että henkilö on kiitollisuudenvelassa jo ennen syntymäänsä vanhemmilleen, jotka ovat hänet laittaneet alulle ja jotka hänet kasvattavat tulevaisuudessa. Vanhempien hyväntahtoisuuden korvaaminen onkin vastavuoroisuuden periaatteen tyypillisin ja tärkein ilmentymä (Sun 1991, 35.) Lasten odotetaan huolehtivan vanhemmistaan ja näin maksavan takaisin kiitollisuuden velkaansa (Gao & Ting-Toomey 1998 31-33.) Antropologi Charlotte Ikels kutsuu tätä periaatetta sukupolvien väliseksi sopimukseksi (1993, 307). Huolenpito vanhemmista on yhteydessä myös ”kasvoihin” eli perheen maine riippuu myös siitä miten vanhusten huolto hoidetaan. Myös Kiinan perustuslaissa sanotaan, ja maan hallitus on tehnyt selväksi, että vanhusten hoito on ensisijaisesti perheen vastuulla. (Ikels 1993, 307-308.)

Vastavuoroisuuden periaate ja sukupolvien välinen sopimus aiheuttavat sen, että yhä nykyäänkin, huolimatta nopeista taloudellisista ja sosiaalisista muutoksista, iso osa jo aikuistuneista ja jopa avioituneista lapsista asuu omiensa tai puolison vanhempien kanssa. (Logan, Bian & Bian 1998b, 852.). Sosiologit Logan, Bian ja Bian toteavat, ettei pitkällä aikavälillä ole nähtävissä merkkejä yhteisasumisen radikaalista vähenemisestä, ja yhteisasujien määrä on yhä suuri urbaanissakin Kiinassa. (1998b, 853.) Kaupungistuminen ja teollistuminen ovat edenneet maassa hurjaa vauhtia, naisten työssäkäynti on arkipäivää ja elintaso keskimäärin on noussut. Miksi yhteisasuminen edelleen pitää pintansa? Säilymisen syynä on usein pidetty yksinkertaisesti vanhojen, perinteisten arvojen kestävyyttä, vaikka sitä on välillä kovasti epäiltykin. Tavan sitkeä säilyminen ei kuitenkaan välttämättä johdu vain perheiden ylläpitämistä perinteistä. Logan, Bian ja Bian ovat tutkineet muita kiinalaisen yhteiskunnan piirteitä, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin. Kiinan tapauksessa valtiolla on ollut suuri rooli yksityisten ihmisten valintojen suuntaamisessa. Tutkijaryhmä esittää yhteisasumisen perusteiksi sellaisia käytännön syitä, kuin asuntopula ja valtion kyvyttömyys tarjota lasten- ja vanhustenhoitopalveluita. Nämä ovat syitä, jotka ovat vaikuttaneet lasten ja vanhempien yhteisasumisen pidentymiseen tai jatkumiseen läpi elämän. (ibid. 854-855.)

Nykyään asunnontuotantokin on pääsyt vauhtiin samalla kun asuntojen yksityisomistuksen mahdollisuudet ovat kasvaneet. Siten painetta tältä taholta yhteisasumiseen ei enää ole samassa määrin kuin aikaisemmin kaupungeissa. Perinteisen yhteisasumisen rinnalla on siis yhä enenevässä määrin itsenäisesti asuvia lapsia ja asenteissa on nähtävissä pientä löystymistä. (Logan, Bian & Bian 1998b, 878.) Esimerkiksi yksin asuvat naimattomat naiset

ovat vielä melko uusi ilmiö, joka on syntynyt neljännesvuosisadan talousuudistusten tuloksena. Vielä jokin aika sitten naisten yksin eloa pidettiin moraalisyistä paheksuttavana. (Sillanpää 2005.)

Perhe ei kuitenkaan yhteisasumisenkaan puuttuessa menetä perinteistä merkitystään. Sosiologi Jonathan Unger puhuukin Kiinan tapauksessa verkostoituneista perheistä, jolloin perheenjäsenet asuvat fyysisesti erillään mutta säilyttävät silti voimakkaat sukupolvien väliset yhteydet. Hänen mielestään kiinalaiset voivat ja osaavat säilyttää tavanomaiset arvot asumatta yhdessä. Avioituneista lapsistaan erillään asuvien vanhempien on tapana säilyttää ja ylläpitää läheinen yhteys lapseensa, paljon läheisempi kuin mitä tulisi kyseeseen länsimaisessa yhteiskunnassa. (Unger 1993, 40) Logan, Bian ja Bian ovatkin todenneet, että sukupolvien välisiä suhteita ja kunnioituksen osoitusta vanhempia kohtaan on mahdollista toteuttaa muillakin tavoilla niissä tapauksissa, jossa perheenjäsenet eivät enää asu saman katon alla. Tällaisia tapoja voivat olla esimerkiksi tiheä vieraileminen puoleen ja toiseen sekä muu avunanto. (1998b, 878.) Sama joukko onkin toisessa tutkimuksessaan (1998a, 115) todennut, että ne lapset, jotka eivät enää asu vanhempiensa luona, asuvat joka tapauksessa lähellä vanhempiaan, ovat tiheään yhteydessä heihin käymällä kylässä tai puhumalla puhelimesta, ja tarjoavat säännöllisesti apua vanhemmilleen.

Koska oman tutkimukseni kohdalla kiinalaisperheen lapsi asuu ulkomailla, voidaan puhua transnationaalisesta perheestä. Transnationalismilla viitataan niihin prosesseihin, joiden kautta siirtolaiset luovat ja ylläpitävät suhteita uuden asuinmaan ja alkuperäisen kotimaan tai jonkun muun maan välillä. Transnationaaliset sosiaaliset kentät rakentuvat taloudellisista, sosiaalisista, uskonnollisista ja poliittisista yhteyksistä. (Tiilikainen 2003, 61.) Deborah Fahy Brycesonin ja Ulla Vuorelan mukaan transnationaalisessa perheessä perheenjäsenet asuvat ainakin jonkin aikaa erossa toisistaan mutta silti ylläpitävät ja luovat yhteisyyden tunnetta yli kansallisten rajojen. Perinteisesti transnationaalisen perheen sisällä tapahtuva verkostoituminen liitetään pakolaisuuden takia rikkoutuneisiin perheisiin. Kuitenkin verkostoitumisen ja yhteydenpidon kysymykset ovat hyvin samanlaisia niin siirtolaisilla kuin “transnationaalisilla eliiteillä” eli vaikkapa ulkomaankomennuksella olevilla henkilöillä. (Bryceson & Vuorela 2002, 3, 8).

Yksi iso ja vielä melko tuntematon tekijä sukupolvien välisissä suhteissa on Kiinan valtion vuonna 1979 lanseeraama yhden lapsen politiikka. Kiinalaisperheiden ainoat lapset ovat

vasta viime vuosina saavuttaneet sen iän, että omilleen muuttamisen tai kotiin jäämisen vaihtoehdot ovat ajankohtaisia eikä tutkimuksia yksilapsisuuden vaikutuksesta sukupolvien välisiin suhteisiin ole vielä tehty. Joka tapauksessa on selvää, että yksilapsisuuden takia monet vanhat ihmiset joutuvat lopulta asumaan yksin. (Unger 1993,43.) Perheen tärkeyteen se ei todennäköisesti tule vaikuttamaan mutta asumisjärjestelyihin sitäkin enemmän. Toisaalta ainut lapsi saattaa tuntea enemmän velvollisuuden tunteita vanhempiaan kohtaan, koska hän on ainoa, joka heistä on huolehtimassa (Logan, Bian & Bian 1998b, 879). Jää nähtäväksi, johtaako tämä uudestaan yhteisasumisen määrän kasvuun vai jatkaako itsenäisen asumisen suosio kasvuaan.

4. Kiinalaiset pallon tällä puolen

4.1. Esittelyssä kiinalaiset tutkinto-opiskelijat

Tutkimuseettisistä syistä informanttien henkilöllisyyden salaaminen informantin sitä halutessa on antropologisessa tutkimuksessa tärkeää. En siis käytä työssäni informanttien oikeita nimiä heidän henkilöllisyytensä salassa pitämiseksi. Kiinan kieltä tuntemattoman voi olla hankala erottaa nimistä henkilön sukupuolta, joten asian selventämiseksi tämä taulukko:

NIMI	SUKUPUOLI	IKÄ
Qiang Zhao	mies	24
Fang Wan	nainen	19
Lin Li	nainen	25
Jin Gu	mies	26
Zheng Huang	nainen	25
YongHua Hu	mies	24
Gang Sun	mies	24
GuoBing Cai	mies	24
Jing Lin	nainen	27
Lee Zhang	nainen	24
Shen Liu	mies	23

Sen lisäksi, että käytän informanteista peitenimiä, pyrin myös esittelemään heidät niin, että henkilöllisyys pysyy salassa. Vaikka Jyväskylässä ja Kuopiossa opiskelee useita kymmeniä kiinalaisia, eikä tunnistaminen siten välttämättä tapahdu helposti, olen kuitenkin jättänyt kertomatta joitakin helposti tunnistettavia asioita informanttien elämästä. Kokonaisuus ei tästä kuitenkaan mielestäni ole kärsinyt.

Informanteikseni päätyi siis 11 kiinalaisopiskelijaa kahdelta paikkakunnalta, Jyväskylästä ja Kuopiosta. Mukana on 6 poikaa ja 5 tyttöä ja iältään he ovat 19-27 –vuotiaita. Informantit ovat olleet Suomessa haastatteluhetkellä puolesta vuodesta kolmeen ja puoleen vuoteen. He opiskelevat neljässä eri oppilaitoksesta: Jyväskylän ja Kuopion ammattikorkeakouluissa sekä samojen kaupunkien yliopistoissa. Kaikki informantit suorittavat Suomessa ylempää korkeakoulututkintoa. Ammattikorkeakouluissa opiskelijat suorittavat koko tutkinnon Suomessa, kun taas kaikki yliopistoissa opiskelevat suorittavat Suomessa yleensä kaksi vuotta kestävästä maisteriohjelmasta. Heillä on siis jo Kiinassa suoritettu kandidaatin tutkinto,

jonka he täydentävät Suomessa maisterin tutkinnoksi. Kuopion ja Jyväskylän yliopiston kiinalaisista lähes kaikki suorittavat maisteriohjelman, koska yliopistoissa ei ole tarjolla kokonaan englanninkielisiä tutkintoja muuten kuin maisteritasolla. Informantit ovat luonnon-, kauppaja- ja informaatiotieteiden opiskelijoita. Näillä aloilla on yleensä eniten tarjolla englanninkielistä opetusta, ja niitten vetovoima tuntuu muutenkin olevan suurempi ulkomaalaisille, kuin esimerkiksi yhteiskunta- tai humanististen tieteiden. Myös kiinassa oleva työntövoima ohjaa paremminkin ko. aloille, kuin ihmistieteiden pariin.

Informanteilla on siis hieman erilainen opintotausta riippuen siitä, opiskeleeko hän ammattikorkeakoulussa vai yliopistossa. Ammattikorkeakoululaiset ovat tulleet Suomeen opiskelemaan yleensä melko suoraan lukiosta, YongHua Hu oli kuitenkin suorittanut muutaman kuukauden pituisen englannin kurssin paikallisessa yliopistossa ennen Suomeen muuttoa. Yliopisto-opiskelijat sen sijaan ovat jo suorittaneet kandidaattitason tutkinnon Kiinassa yliopistossa. Monet olivat myös jo olleet työelämässä ennen Suomeen tuloaan kerätäkseen säästöjä ulkomailla opiskelua varten tai hankkimassa elämäkokemusta samaa tarkoitusta varten.

Kaikki informantit ovat kotoisin Itä- ja Kaakkois-Kiinan vauraista miljoonakaupungeista. He ovat asuneet koko elämänsä, jos eivät samassa kaupungissa niin ainakin vastaavanlaisissa kaupungeissa. Ainoastaan Jin Gu oli matkustanut kerran Kiinan ulkopuolelle ennen Suomeen muuttoa, muilla informanteilla ei ollut juurikaan matkustuskokemusta edes Kiinan sisällä. Kaksi informanteista oli asunut ennen Suomeen tuloa poissa vanhempiensa kotoa omassa asunnossa, ellei lukio- tai yliopistoaikaisia asuntoloita lasketa mukaan. Kahdeksan informanteista on perheittensä ainoita lapsia, ja he noudattavat siten siis Kiinan yhden lapsen politiikkaa. Qiang Zhaolla, Zheng Huangilla ja Lee Zhangilla sen sijaan on kaikilla yksi sisarus. Kaikki informantit yhtä lukuun ottamatta asuivat ennen Suomeen tuloa siis vain vanhempiensa kanssa mutta Zheng Huangin taloudessa asui myös isoäiti.

Informantit tulevat taloudellisesti vakaista olosuhteista eli heidän perheensä kuuluvat keski- tai ylempään keskiluokkaan Kiinassa. Huolimatta opiskelun pienistä kuluista Suomessa, ei huonommin toimeen tulevilla kiinalaisperheillä olisi varaa lähettää lapsiaan ulkomaille opiskelemaan. Vaikka informanttien vanhemmat eivät kuitenkaan ole mitään miljonäärejä, informantit pärjäsivät Suomessa melko hyvin taloudellisesti, ja vain kolmella informanteista oli kokemusta työskentelystä opiskelun ohella Suomessa.

Mikä sitten on saanut informantit lähtemään niin kauas Kiinasta opiskelemaan? Ulkomaille opiskelemaan lähtemisen taustalla suurimpana vaikuttajana on kova kilpailu opiskelupaikoista Kiinassa. Hyvää opiskelupaikkaa voi olla vaikea saada ja opiskelu on yleensä myös hyvin kallista Kiinassa. Ulkomaista koulutusta arvostetaan ja se toimii hyvänä lähtölaukauksena työuralle. Myös halu kokea maailmaa oli voimakas, koska vain yksi informanteista oli käynyt ulkomailla aikaisemmin.

” I chose to study abroad because I want to broaden my eye sight and know more about what is happening in other country and the world and...” (Zheng Huang)

“ I wanted to go abroad because almost half of my classmates go abroad after high school and I envy them a lot and I think I want to go too!” (YongHua Hu)

Kiinassa tuntuu olevan meneillään jonkinlainen buumi ulkomailla opiskelun suhteen, koska useat informantit mainitsivat kavereidensa ja tuttujensa, tai kuten yllä, suuren osan luokkatovereistaan jo opiskelevan ulkomailla. Kokemuksia ulkomailla opiskelusta alkaa siis kertyä enemmän ja enemmän, ja se innoittaa yhä useampia kiinalaisia nuoria lähtemään ulkomaille opinahjoon.

Mikä sitten sai informantit valitsemaan pienen Suomen kaukana pohjolassa? Yksi tärkeimmistä tekijöistä on Suomessa tarjottava ilmainen koulutus. Kaikissa suurissa ja ulkomaalaisten suosiossa olevissa englanninkielisissä maissa kuten Yhdysvalloissa, Isossa-Britanniassa, Australiassa ja Uudessa-Seelannissa on käytäntönä lukukausimaksut yliopisto-opiskelijoille. Suomessa korkeakoulututkinto on kuitenkin ilmainen, ja sillä on suuri merkitys informanteille, joilla ei olisi varaa maksaa lukukausimaksuja. Kuitenkaan lukukausimaksut eivät tulleet aina välttämättä esille ensimmäisenä, ja Suomessa oli myös paljon muita vetäviä tekijöitä.

”I was told that the education level of Finland is one of the highest in the world and besides, it’s really very mmm... Finland is really very mysterious!” (Zheng Huang)

Suomalaisen korkeakoulutuksen hyvä maine on kiirinyt myös Kiinaan, ja monet informanteista mainitsivat sen yhtenä syynä Suomeen hakeutumiselle. Usean informantin tapauksessa Suomesta löytyi myös juuri heidän toiveittensa mukainen opetusohjelma. Myös

maan ”mysteerisyys” ja erilaisuus on houkuttellut informantteja tänne. Monet informanteista kertoivat halunneensa jotakin erilaista, koska eivät halua seurata ”massoja”.

”I choose Finland... and too many people choose America, Canada, Australia and England, I don't want to follow [...]yeah, I want something special.” (YongHua Hu)

“[...]and already a lot of Chinese people there (Uusi-Seelanti) and I would like a country which has less Chinese people, because I can get contact with other people so... otherwise I can stay in China.” (Lin Li)

Neljällä informantilla oli myös ennestään tuttuja Suomessa opiskelemaan, jotka suosittelivat maata opiskelupaikkana.

Suomen näkyvyys Kiinassa on lisääntynyt teknologian myötä. Myös kiinalaisille Nokia on sana, joka melkein itsessään riittää houkuttelemaan maahan opiskelemaan, varsinkin kyseisen alan opiskelijoita. Suomen maine informaatioteknologian huippuna yhdistettynä muihin positiivisiin mielikuviin toimi monille informanteille vastustamattomana yhdistelmänä. Myös muiden yritysten näkyvyys Kiinassa on tuonut Suomea maailmankartalle ja kasvattanut sen varteenotettavuutta opiskelupaikkana. Fang Wanin kotikaupungissa suomalaisen yhtiön läsnäolo oli saanut aikaan varsinaisen joukkovaelluksen lukiolaisten keskuudessa Suomeen opiskelemaan.

Koulutuksen laadun ja joidenkin IT -yritysten lisäksi informantit eivät tieneet Suomesta juuri mitään etukäteen. Toki ne informanteista, joilla oli ennestään tuttuja Suomessa, tiesivät jotakin maasta mutta kaiken kaikkiaan tietous oli aika heikkoa. Suomituntemuksen voi kiteyttää kahteen sanaan: sauna ja Nokia.

” [...] you know Nokia was really popular in China, and we heard about this Finland name every where but we don't even know where it is.” (Qiang Zhao).

Valmistumisen jälkeinen aika oli monille tai oikeastaan kaikille informanteille vielä hämärän peitossa, riippumatta siitä missä vaiheessa heidän opintonsa olivat. Kolme informanteista toivoi voivansa jatkaa opintoja edelleen Suomessa, aina tohtorin tutkintoon saakka. Myös töiden etsiminen Suomesta oli muutaman informantin mielessä mutta mielialat eivät olleet kovin luottavaisia sen suhteen. Kaikki olivat sitä mieltä, että heidän suomenkielen taitonsa ei

ole riittävä töiden saamiseksi maasta, ja siten he epäröivät ryhtyäkö lainkaan työnhakupuuhiiin valmistumisen jälkeen. Joka tapauksessakaan Kiinaan palaaminen heti valmistuttua ei ollut kenelläkään informantille ehdoton vaihtoehto mutta jos töitä ei muualta löydy, on palattava Kiinaan heti opintojen päätyttyä. Ulkomaan työkokemuksen hankkiminen tuntui kuitenkin olevan monille tärkeää.

"[...] I don't know if I will stay here in Finland or looking for some job in other European countries because I would like to have a work maybe couple of years abroad to get some experiences, then probably better to looking for a job in China... because I will have a little bit higher level... for looking a job so..." (Lin Li)

"[...] I am interested in the, how do you say it, in working in... mmm... multinational company and... it is better for me to work one or two years before I come back to China or go to China" (Zheng Huang)

Työkokemus ulkomailta on arvokasta valuuttaa Kiinassa ja informantit haluavat sellaista myös hankkia, oli se sitten Suomessa tai muualla Euroopassa. Kuitenkin kaikki informanteista olivat sitä mieltä, että lopulta, oli välissä sitten miten paljon vuosia tahansa, he palaavat Kiinaan.

Huolimatta tuntemattomuudesta, Suomi herätti luottavaisia mielialoja informanttien perheidenkin keskuudessa. Esimerkiksi Gang Sunin vanhemmat lähettivät poikansa rauhallisin mielin Suomeen, koska tiesivät maan rauhalliseksi ja turvalliseksi paikaksi. Muutenkin informanttien vanhemmat seisovat lastensa Suomeen lähdön takana. Siinä missä ystävät olivat jossain määrin järkyttyneitä kuullessaan informanttien suunnitelmista, heidän vanhempansa tukivat lapsiaan näiden päätöksessä. YongHua Hun tapauksessa kävi jopa niin, että hänen äitinsä ehdotti pojalle Suomessa opiskelua. Taustalla lienee se, että ulkomainen koulutus on oiva ponnahduslauta työuralle, ja vanhemmat lapselleen parasta haluten kannustavat heitä ulkomaan opintoihin.

· Lähtökohtia elämälle Suomessa: asento

Maasta lähdön syyt ja tilanne lähdön koittaessa voivat vaikuttaa siihen, miten elämä uudessa asuinmaassa lähtee käyntiin. Myös kodin käsittäminen ja tekeminen voi riippua siitä, miten

uutta asuinmaata kohtaan asennoidutaan. Miettiäkseni siis kiinalaisten opiskelijoiden lähtökohtia kodin määrittelemiselle, otan tässä avukseni *asennon* käsitteen.

Asento käsitteenä viittaa ruumiinfenomenologiseen lähestymistapaan, ja se korostaa ihmisen maailmassa olemisen ruumiillisuutta¹ (Huttunen 2003, 29). Laura Huttunen (2003) käyttää väitöskirjassaan *asennon* käsitettä tutkiakseen, miten elämäkertoja kirjoittaneet maahanmuuttajat tuottavat erilaisia suuntautuneita suhteita kertomiinsa paikkoihin ja tiloihin. Teksteissään ja tekstiensä kautta kirjoittajat ottavat erilaisia asentoja suhteessa elämänsä eri maisemiin. Asento tarkoittaa periaatteessa asennetta ja suhtautumisen tapaa sen hetkiseen elämäntilanteeseen. Selkensä voi kääntää menneelle ja suuntautua tulevaisuuteen tai päinvastoin. Asenne ja asento elämään voi olla myös puolustava, rentoutunut, varautunut, paikalleen asettunut tai liikkeeseen pyrkivä. Pakolaisuuden tilanteessa asento voi myös aktiivisen *asennon* ottamisen sijaan olla pakotettu eli aseteltu, sillä suhteessa uuden asuinmaan maisemaan pakolaiset ja muut maahanmuuttajat joutuvat kohtaamaan uudenlaisia määrittelyjä ja järjestyksiä, jotka pyrkivät asettamaan heidät tietynlaiseen (pakolais-)positioon ja asentoon. (Huttunen 2003, 29-30.) Valta ja yhteiskunnan asettamat rajoitukset pakottavat tai ainakin ohjaavat maahanmuuttajia tiettyihin asentoihin. Asento kertoo paljon myös siitä miten maahanmuuttaja tai kuka ikinä kyseessä onkaan, suhtautuu sen hetkiseen olemiseensa tiettyssä tilassa. Tarkastelemalla siis kiinalaisten ”asentoa” minun on mahdollista tarkastella sitä pohjaa, jonka perustalla kiinalaiset antavat kodille merkityksiä.

Jos siis ajatellaan sitä ilmapiiriä ja mielialoja, joiden vallitessa informantit ovat ulkomaan opiskelureissulle lähteneet, tunnelma on ollut hyvin positiivinen. He ovat lähteneet ulkomaille omasta tahdostaan ja omasta mielenkiinnostaan ja tehneet itse valintansa opiskelumaan, opiskelukaupungin ja opintojen suhteen. Heillä on takanaan perheen ja lopulta myös ystävien tuki, ja omaa mieltä on suunnannut kiinnostus pientä pohjoista maata kohtaan. Tilanne on siis täysin päinvastainen kuin esimerkiksi kotimaastaan pakosalle joutuneilla tai vaikkapa ulkomaankomennuksen saaneella työntekijällä, joka myös vasten tahtoaan saattaa joutua lähtemään ulkomaille. Informanttien asento on siis alun perinkin ollut ulospäin suuntautunut ja avoin. Siitä johtuen heidän asentonsa Suomessakin on avoin eikä

---

¹ Esimerkiksi Eeva Jokinen muotoilee asian niin, että ruumiillinen subjektiivisuus tarkoittaa konkreettisesti erilaisia asentoja ja liikkeitä, joihin asetutaan erojen ja järjestysten värjäyminä. Naisena olemisen ollessa esimerkkinä tällaisia asentoja ovat esimerkiksi synnyttävä, imettävä, ehkäisevä, menstruoiiva, vihaava, naisia rakastava, hakattu, pelaava tai kapinoiva nainen. Taustalla on oletus siitä, että ruumiillisuus on se kohta, jossa yksilölliset ja subjektiiviset kokemukset leikkaavat kulttuurisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen järjestyksen. (Jokinen 1997, 7-11.)

vain Kiinaan päin kallellaan. Suomelle ei käännetä selkää vaan asento on positiivisella tavalla suhteessa uuteen asuinmaahan. Tällainen tilanne antaa aivan erilaiset lähtökohdat asumiselle ja kotiutumiselle Suomessa. Informanttien asento on tulevaisuuteen suuntautunut eikä menneitä haikaileva, koska heillä on itsellään valta oman tulevaisuutensa suhteen. Seuraavassa kappaleessa kerron informanttien elämästä Suomessa, ja sen perusteella voi pohtia lisää heidän asentoaan ja asemoitumistaan Suomeen ja Suomessa.

Ulkomaalaisten perustutkinto-opiskelijoiden keskuudessa myös koti-käsite avautuu omalaatuisella tavallaan, koska heidän elämäntilanteensa on ainutlaatuinen ja nyansseineen erilainen kuin esimerkiksi pakolaisilla, joiden suhdetta kotiin on tutkittu melko paljon ja joka on aina poleemisempi kuin henkilöillä, jotka ovat lähteneet maailmalle omasta tahdostaan. Tutkinto-opiskelijan suhde uuteen opiskelumaahan on erilainen, koska opiskelun myötä heillä on valmiiksi eräänlainen kanava yhteiskuntaan sopeutumiseksi. Koti muodostuu siis erilaisessa tilanteessa ja erilaisessa merkitysten elinpiirissä, kuin esimerkiksi juuri maahanmuuttajilla.

4.2. Opiskelijaelämää Suomessa

Esiteltyni informantit lyhyesti, on aika hieman kertoa heidän elämästään Suomessa. Myös sillä, miten hyvin tai huonosti informantit Suomessa ovat viihtyneet, on merkitystä kotikäsitusten ja kodin tunteen kannalta.

Keskimmäin informantit ovat viihtyneet Suomessa hyvin ja suuremmilta ongelmilta on välttytty. Varsinkin Jin Gu, Zheng Huang, YongHua Hu, Gang Sun ja GuoBing Cai olivat sitä mieltä, että Suomessa on ollut yleisesti ottaen helppoa eikä vaikeuksia ole ollut.

” I like it here, I like the city, the people here, I like the nature, like the cleanness and the kindness of people, yeah, I mean cleanness of nature and the kindness of people,mm... I think here I have more space I think than in China so these, so because of these reasons I like Kuopio, more and more.” (Jin Gu)

“ [...]now I feel it's great place... surprise for me is very nice is, I like the space, you have, I like beautiful views, especially, I don't like so many peoples and [in China] that's really crowded for me, so I feel nice here yeah.” (Qiang Zhao)

Viihtyvyyden kannalta positiivisia asioita informanteille ovat olleet ympäristön puhtaus ja luonto sekä sen myötä kauniit maisemat. Suomessa arvostetaan myös väljyyttä ja tilaa, jota on arvatenkin huomattavasti enemmän kuin Kiinan miljoonakaupungeissa. Sitä myöten myös opiskelukaupungeissa viihdyttiin varsin mukavasti. Suomessa on myös turvallista ja rauhallista, joka saa aikaan otolliset opiskeluolosuhteet. Suomea pidettiin juuri näistä syistä erittäin hyvänä paikkana suorittaa opintoja.

Informantit ovat tyytyväisiä opintoihinsa, ovathan he hakeutuneet Suomeen pitkälti juuri opintotarjonnan ja koulutuksen laadun takia. Kiitosta sai koulutuksen joustavuus, koska varsinkin yliopistossa on mahdollista valita eri mahdollisuuksista ja vaihtoehdoista, mitä opiskella. Systemi on paljon joustavampi kuin Kiinassa, jossa on pysyttävä ruodussa valitun alan suhteen. Gang Sun ja CuoBing Cai olivat myös tyytyväisiä koulunsa tutorointiin ja opinnonohjaukseen, joka oli erityisen hyvällä tavalla helpottanut Suomessa olemista. Toisaalta Fang Wan oudoksui opetustyyliä:

” I think for me it is a little bit difficult because we are face a lot of problems including studying and living because of different cultures... for example, nowadays we as student we must do a lot of group work and do some presentation but in China you know we seldom do that things, so it's difficult for us and we should speak English every day, it's also very difficult for us [...].” (Fang Wan)

Oppilaitoksittain on suuriakin eroja, koska päinvastoin kuin ammattikorkeakoulussa opiskeleva Fang Wan, yliopistossa opiskeleva Zheng Huang moitti kontaktien puutetta opinnoissa toisiin opiskelijoihin:

” [...] students from each department, nearly each department can choose this course so, in the same class room, there are students from every other department and we seldom have so many so many communication and we just come to class room, have the lesson and after that we just disperse and dismiss and, mm... this is quite different from what is, in China we have the same group of student in one class and that belongs to the same, to the same department and we stay together and we can meet each other many times a week and that is, this regularly meeting can make us more easily to become friends” (Zheng Huang)

Kaiken kaikkiaan informantit tuntuvat sopeutuneen kaukaiseen Suomeen varsin hyvin. Oikeastaan informanteista vain Fang Wan ja Qiang Zhao kärsivät varsinaisesti kulttuurishokista, loput tyytyivät mainitsemaan että kulttuurit toki ovat erilaisia mutta eivät mitenkään korostetusti päivitelleet, miten erilaista ja sen takia hankalaa Suomessa on. Päinvastoin Suomi koettiin ”mielenkiintoiseksi kansaksi” ja paikaksi, jossa on paljon uutta ja mielenkiintoista, kuten uusia ja erilaisia urheilulajeja. Informantit olivatkin hyvin innokkaita tutustumaan eri kulttuureihin, niin suomalaiseen kuin muihinkin.

Toisaalta informantit kokivat suomalaisen elämänmenon hiukan tylsäksi:

”Sometimes in Finland, not very often but sometimes I feel a little boring, you know, this, in Kuopio it’s too quiet and... in the night you, very dark and few people in the street and shop and the supermarket are all closed so... but... it’s quite different in China, yeah the night life very interesting.” (Jin Gu)

Tämä nousi erityisen voimakkaasti esiin kun kysyin mitä informantit eniten Kiinasta kaipaavat. Informantit kertoivat kaipaavansa meteliä, kovaäänistä ympäristöä, kiinalaista elämänmenoa, joka on paljon värikkäämpää kuin Suomessa, karnevaaleja ja muita isoja julkisia juhlia ja ylipäänsä sitä, että on paljon enemmän tekemistä, koska isot kaupungit Kiinassa eivät hiljene koskaan. Sama meno jatkuu läpi yön, kun jopa kaupat ovat auki 24 tuntia vuorokaudessa muista palveluista puhumattakaan. Toisaalta informantit arvostivat Suomessa rauhallisuutta mutta kuitenkin joskus se oli myös syy, joka vähensi viihtyvyyttä.

Ongelmia informanteille on tuottanut luonnollisesti kieli. Suomen kieltä moitittiin kovin vaikeaksi ja sen osaamattomuus tuottaa hankaluuksia jokapäiväisessä asioinnissa, esimerkiksi kaupassa asioiminen on ainakin aluksi ollut arpomista, koska tuotemerkinnoista ei ymmärrä mitään. Zheng Huang ja Qiang Zhao olivat myös joutuneet toteamaan, että englannillakaan ei aina pärjää, ja olivat ihmeissään siitä, että esimerkiksi julkisissa kulkuneuvoissa neuvoja ei ollutkaan pystynyt saamaan englanniksi. He olivat aika pettyneitä tästä ja kokivat suomalaisten huonon kielitaidon todelliseksi miinukseksi Suomessa. Toki he myönsivät, että nuorempi väestö jo osaa englantinsa. Ongelmaksi koettiin myös se, että ihmiset ovat Suomessa joskus etäisiä ja heihin on vaikea tutustua. Zheng Huang kertoo kokemuksestaan ekskursiolla:

"[...] nearly all the students in the, in our group are Finnish except me and x and at that time they are talking and laughing and talking in Finnish and we are totally outsiders and... they, perhaps they are shy to speak English or they, they, they don't, yes, they are shy. And we don't have a chance to take part in it, of course they if I talk to them in English they will very friendly speak with me but, I never know what they, what they are really talking about or thinking about it's... more likely... for me to communicate only one to one, not in group, so it's, in this situation I don't think I would make myself feel like a, China, totally in here [...]"

Monet informantit korostivat suomalaisen luonteen laadun ystävällisyyttä ja kohteliaisuutta mutta samaan hengen vetoon totesivat, että toisaalta heihin on silti vaikea tutustua. Kieliongelma on varmasti juuri yksi syy, vaikka englantia onkin yhteinen kieli. Fang Wan kuittaa ongelmat myös kulttuurieron syyksi:

"I think it is very difficult for Chinese people to make foreign friends, I don't know why, because, maybe because we have different culture and different language."

Kerron kohta lisää informanttien sosiaalisista suhteista. Kukaan informanteista ei varsinaisesti spesifioinut, mikä kulttuurien eroissa vaikeuttaa tutustumista mutta kulttuuriero voi ilmentyä myös yleisessä tietämättömyydessä miten toimia suomalaisen kulttuurikoodiston mukaan:

"[...] even if you really like the girls you cannot, you just don't know how to behave and in China, at least I know how to behave and how to speak at least but in Finland you sometime want to involve in some small group, it's quite hard when you cannot speak perfect... satisfactory Finnish... [...] it's hard if you don't have really close Finnish friends, you cannot even ask what's wrong with me or what's wrong with my behaviour, you will never, you will never know the culture difference [...]" (Qiang Zhao)

Vieraassa kulttuurissa eläminen voi tuottaa juuri tämänkaltaisia ongelmia. Ulkopuolisuus nostaa päätään, kun ei osaa kieltä ja kun ei ole varma käyttäytykö sopivalla tavalla. Sopeutuminen on kuitenkin myös yksilöllistä, eivätkä kaikki informantit kokeneet kulttuurieroja niin suureksi ongelmaksi, jotkut eivät edes maininneet sellaista. Kaiken kaikkiaan informantit ovat siis viihtyneet Suomessa ihan hyvin. Se, että he tulevat Suomeen

jo valmiiksi opiskelijan statuksella, antaa heille mahdollisuuden astua maassa eräänlaiseen valmiiseen lokeroon, jossa elämä alkaa sujua sen mukaisesti. Tällä tarkoitan sitä, että heillä on selkeät puitteet, jossa aloittaa elämä ja kodin tekeminen Suomessa. Tilanne olisi päinvastainen, jos maahan saapuisi pakolaisena ja joutuisi aloittamaan elämänsä aivan nollapisteestä. Toisaalta tämän myötä informantit ovat kokeneet Suomen komennuksen hyvin kasvattavaksi kokemukseksi. YongHua Hu koki tämän erityisen voimakkaasti:

”Yes, I think I changed a lot, I changed, I become more independent and I... how to say... I think I’m growing faster than if I stay in China... yeah I should social life, I should make friend, also make food.”

Itsenäinen elämä Suomessa on opettanut huolehtimaan itse itsestään, koska on pakko pärjätä yksin: enää ei ole äiti ruokaa laittamassa ja pyykkiä pesemässä. Informantit ovat joutuneet opettelemaan paljon sellaisia uusia asioita, joita Kiinassa ei ole tarvinnut tehdä. Tästä parhaana esimerkkinä lienee ruuanlaitto, jonka joka ikinen informantti mainitsi asiana, joka on erilaista kuin kotona Kiinassa: täällä täytyy tehdä itse omat ruokansa.

· Sosiaaliset suhteet

Mainitsin jo edellä informanttien kokemuksista siitä, että suomalaisiin on vaikea tutustua. Tästä huolimatta heillä kaikilla toki on suomalaisia kavereita. Qiang Zhao ja Fang Wan tosin valittelivat, että heidän suomalaiset kaverinsa ovat pääasiassa kurssikavereita, ja suhde heihin on jäänyt melko pinnalliseksi. Muualla he eivät olleet suomalaisiin juurikaan tutustuneet. Muilla informanteilla oli läheisempiä suhteita suomalaisiin mutta Zheng Huang esimerkiksi kertoi vain kahdesta läheisemmästä suomalaisystävästä. Oikeastaan Jin Gu oli ainut, joka kertoi ystäväpiiriinsä kuuluvan paljon suomalaisia:

”Yeah yeah I have a lot of Finnish friend here,mm... we meet each other very often, so I think my social activity, mm, very good, mm so... I don’t feel very lonely here, I have many Finnish friend, they help me a lot and, of course I can practise my Finnish through the talk.”

Informantit ovat myös aika paljon tekemisissä muiden ulkomaalaisten opiskelijoiden kanssa. Kaksi informanteista seurustelikin eurooppalaisen opiskelijan kanssa. Vaihto-opiskelijoita asuu paljon samoilla alueilla kiinalaisten kanssa, ja usein yhteenkuuluvuuden tunne

ulkomaalaisten opiskelijoitten kesken on varsin vahva. Näiden suhteiden kehittymistä estää kuitenkin se, että muut kuin tutkintoa suorittavat ulkomaalaiset viettävät Suomessa vain yhden vuoden tai puoli vuotta, joten vaihto-opiskelijat tulevat ja menevät eikä heihin välttämättä ehdi solmia pysyviä ystävyysuhteita. Jotkut informanteista kokivat tämän hieman raskaasti, jos olivat ehtineet ystävystyä vaihto-opiskelijoiden kanssa. Esimerkiksi Zheng Huangilla oli puolen vuoden ajan kämppäkavereinaan kaksi eurooppalaista vaihto-opiskelijaa:

”But it’s a pity that they had to leave so soon, we just got to know each other from the very beginning and they just disappeared...”

Qiang Zhaon ja Fang Wanin ulkomaalaiset ystävät olivat pääasiassa muita itäaasialaisia. Heihin tuntui olevan jotenkin helpompi tutustua, koska heidän kanssaan *”we have similar culture”* (Qiang Zhao).

Ehdottomasti tärkeimmät suhteet informanteilla oli kuitenkin muiden kiinalaisten kanssa. Tässä poikkeuksen tekevät ainoastaan Lin Li ja Jin Gu, joiden ystäväpiiri koostui pääasiassa muista kuin kiinalaisista. Lin Lilla tässä oli kyse tietoisesta päätöksestä, koska hän halusi tutustua uusiin kulttuureihin:

”[...] I also spend some time with my Chinese friends but I think... if I want to know more detail about Finland or other European culture I have to be close to the Finnish people and other people [...].”

Jin Gun kohdalla kyse oli siitä, ettei hänen koulussaan ollut kuin pari kiinalaista hänen lisäkseen. Hänen luokallaan oli myös väkeä ympäri maailmaa, joiden kanssa hän oli ystävystynyt. Hän ei myöskään ollut erityisen kiinnostunut solmimaan ystävyysuhteita muiden kiinalaisten kanssa.

Zheng Huangin lausahdus kuvaa hyvin molemmissa kaupungeissa haastattemieni kiinalaisten keskinäisiä suhteita:

”It’s like a very small Chinese community and we have dinner once at the weekend of every week [...].”

Molempien kaupunkien informantit siis tunsivat toisensa, joka johtuu osittain siitä, että löysin heidät lumipallomenetelmällä mutta myös siitä, että verkosto kiinalaisten opiskelijoiden keskuudessa on melko tiheä. Kaikki tuntevat toisensa ainakin nimeltä, yleensä paljon paremmin. Tätä helpottaa se, että he asuvat yleensä samalla alueella. Kanssakäyminen on siis vilkasta, ja kerran haastattelua tehdessäni sainkin äkisti havaita yhden haastateltavan sijaan olevani asunnossa kuuden kiinalaisen seurassa! Haastattelun päätyttyä sama ryhmä alkoi valmistaa ruokaa pitkän kaavan mukaan, jonka antimista myös haastattelija pääsi nauttimaan. Ruuanlaitto ja päivällisten järjestäminen yhdessä onkin tyyppillistä molempien kaupunkien kiinalaisryhmille, ja he ovat hyviä ystäviä keskenään.

Jokainen informanteista oli siis löytänyt ystäväpiirin ympärilleen, eikä kukaan valittanut joutuneensa kärsimään yksinäisyydestä Suomessa. Havaittavaa on kuitenkin se, että kaikki informanttien ystävät ovat pääasiassa koulumaailmasta, ja opiskelun ulkopuolisia ihmissuhteita heillä ei ole. Ainoastaan Lee Zhangilla oli koulunsa kv -toimiston järjestämä ystäväperhe Suomessa, jonka kanssa hän vietti melko paljon aikaa.

4.3. Esittelyssä opiskelija-asunto

Koska tässä työssä tutkimuksen kohteena ovat yhtäläillä kiinalaiset opiskelijat kuin heidän kotinsakin, mielestäni on tärkeää esitellä myös ne kodit, joissa he asuvat. Tein kaikki haastattelut informanttien kodeissa ja samalla hiukan havainnoin heidän kotejaan. Haastatteluja tehdessäni en kantanut mukani kameraa enkä ottanut kodeista kuvia. Alun perin tarkoitukseni oli näin tehdä mutta ensimmäisen haastattelun tuntemusten jälkeen katsoin parhaaksi jättää kameran vastaisuudessaan kotiin mukavamman ilmapiirin luomiseksi informanttien kanssa. Koska lähes kaikki heistä olivat minulle entuudestaan tuntemattomia, koin, että oleskeluni heidän kodissaan ja siten yksityisimmässä paikassaan kameran kanssa loisi kammottavan tungettelevan ilmapiirin ja sitä en tietenkään halunnut. En olisi joka tapauksessakaan voinut käyttää valokuvia työssäni esimerkkeinä haastateltavien henkilöllisyyden salassa pysymisen turvaamiseksi. Tyydyin siis pitämään silmäni auki ollessani haastattelutilanteessa, ja niiden jälkeen kiireen vilkkaa merkitsin muistiin kaiken asunnossa näkemäni. Käytän siis apunani eräänlaista kenttäpäiväkirjaa.

Kaikki haastatteleman kiinalaiset molemmissa kaupungeissa asuvat paikallisten opiskelija-asuntosäätiöiden asunnoissa. Molemmissa kaupungeissa on useita alueita, joilla opiskelija-asuntoja sijaitsee mutta oman aineistoni perusteella kiinalaiset opiskelijat ovat kasautuneet samoille alueille ja jopa samoihin taloihin. Tähän vaikuttaa omassa aineistossani tietenkin se, että sain monet informanttini lumipallotekniikan avulla, jolloin samalla alueella asuvat kiinalaiset melko varmasti ovat niitä jotka parhaiten toisensa tuntevat. Joka tapauksessa, ystäväni sanoin, molemmissa kaupungeissa tuntuu olevan omat Chinatowninsa. Tämä on tietenkin kiinalaisista itsestään riippumaton seikka, sillä opiskelija-asuntosäätiö sijoittaa opiskelijat tiettyihin asuntoihin eikä opiskelijalla alkuvaiheessa ole mahdollisuutta valita asuinpaikkaansa. Kuitenkin tapauksissa, jossa informanttini olivat muuttaneet, muutto oli tapahtunut jopa saman alueen sisällä tai toisesta opiskelija-asuntokohteesta toiseen. Opiskelija-asuntojen suosio selittyy tietenkin sillä, että ne ovat hinnaltaan huokeita ja hintaan sisältyy yleensä kiinteä internet –yhteys.

Opiskelija-asuntokohteissa on eroja, ja kaikki informanttini asuivat vanhimmasta päästä olevissa taloissa. Viimeisen kymmenen vuoden sisällä rakennettujen kohteiden sijaan he asuvat 70 –luvulla rakennetuissa, ajan tyylin mukaisissa ”betonilähiöissä”. Vuosikymmenet ja kymmenet elleivät sadat aikaisemmat asukkaat ovat jättäneet jälkensä eikä asuntojen kunto satunnaisista kunnostuksista huolimatta ole enää uudenveroinen. Myös asuntojen arkkitehtuuri on ehtaa 70 –lukua eli asunnot ovat suoraan sanottuna melko ankeita väritykseltään ja hyvin pelkistettyjä verrattuna nykypäivänä valmistuviin opiskelija-asuntoihin. Kiinalaisten asuttamat kohteet myös sijaitsevat kauempana keskustasta varsin metsäisillä alueilla.

Kaikki informantit asuvat soluasunnossa. Seitsemän heistä asuu kolmen hengen solussa ja loput neljä kahden hengen solussa. Kämppeksinä heillä on sekä suomalaisia ja että muita ulkomaalaisia, neljän informantin tapauksessa asunnossa piti majaa kolme kiinalaista (nämä informanttini olivatkin pareittain haastateltuja kämppeksiä). Suurin osa kämppeksistä oli kuitenkin muita ulkomaalaisia, lähinnä vaihto-opiskelijoita, koska kiinalaisten asuttamille alueille sijoitetaan myös paljon vuoden tai puoli vuotta maassa oleskelevia vaihto-opiskelijoita. Soluasunnoissa on asukkaiden määrästä riippuen kaksi tai kolme huonetta, siis jokaiselle oma, eikä ulkomailla suosittuun tyyliin kahta sänkyä samassa huoneessa, sekä yhteinen keittiö ja WC/suihku. Yleensä keittiö on sen verran reilun kokoinen, että sinne

mahtuu ruokapöytä, mutta yhdessä tapauksessa keittiö oli niin pieni, ettei yhteistä ruokailutilaa ollut, vaan ruokailu tapahtui kunkin asukkaan omassa huoneessa.

Opiskelijoiden kaikkein henkilökohtaisin tila eli oma huone oli tietenkin suurin kiinnostukseni kohde, koska kotien materiaallinen ympäristö pitää sisällään paljon erilaisia merkityksiä. Koti on paikka, jossa ihminen voi luoda materiaalisen ympäristönsä sellaiseksi, että se pitää sisällään sen mitä hän pitää tärkeänä. Tässä mielessä kodista tulee siellä asuvan ihmisen itsen ja identiteetin kaikkein vahvin merkki. Kodissa pidetään niitä esineitä, jotka ovat muokanneet henkilön persoonaa ja joita tarvitaan konkreettisesti ilmaisemaan niitä itsen puolia, joita henkilö arvostaa. (Csikszentmihalyi & Rochberg-Halton 1981, 123, 139.)

Ennen haastattelujen tekemistä mielessäni siinsivät kiinalaisten asunnoista löytyvät kansallisuutta ja poissaoloa korostavat piirteet, kuten Kiinan kartat ja muut isänmaalliset symbolit, valokuvat vanhemmista ja muista muistorikkaista henkilöistä ja tapahtumista sekä mielikuva muista vahvoja merkityksiä kantavista esineistä. Haastattelujen jälkeen saatoinkin kuitenkin todeta, että informanttien asunnoista oli vaikea löytää mitään yhdistäviä piirteitä. Mitään suurta kiinalaiskansallisten merkitysten ja symbolien vyöryä en saanut kokea vaan minun oli todettava, että sitäkin vahvempana piirtyi esiin esimerkiksi jako tyttöjen ja poikien asuntoihin sekä se yksinkertainen tosiasia, että jokaisella persoonallisella yksilöllä on oma persoonallinen asumuksensa.

Karkein havaintoni on siis se, että tytöt sisustavat, pojat eivät. Ensimmäisen haastattelun jälkeen totesin käyneeni juuri ankeimmassa koskaan näkemässäni asunnossa. Pojan sisustukseen kuuluivat sänky, kaksi pöytää, yksi tuoli, stereot, pöytä tietokone sekä kannettava tietokone. Sisustukseen luettakoon vielä esillä olevat ja kaappiin sopimattomat matkalaukut sekä seinällä oleva juliste, jossa oli Suomen kartta. Ankeutta korostivat huonekalujen kunto ja esteettisyys (tai sen puute). Keittiössä oli lisäksi yksi kahden istuttavaa pulpettipöytää muistuttava pöytä sekä yksi tuoli. Silmiin pistävää oli mielestäni se, että huoneessa ei ollut esillä mitään henkilökohtaista, ei esineitä, eikä edes kuvia. Pojan asunto oli suorastaan tyhjää täynnä, aina jääkaappia myöten, jota hän minulle ystävällisesti esitteli. Tämän haastattelun jälkeen kävin vielä kahdessa vastaavanlaisessa asunnossa, jossa sisustus koostui vaihtelevasta määrästä välttämättömiä huonekaluja (sänky, pöytä, tuoli, vaatekaappi, hyllykkö, poikkeustapauksessa pehmeä nojatuoli) eikä juuri muusta. Ei liene tarpeen mainita, että molemmat asukit olivat miespuolisia. Huomiota myös näissä

asunnoissa herätti henkilökohtaisten esineiden puute, sillä tietokonetta, paperikasoja, opiskeluun liittyviä kirjoja ja muuta vastaavaa materiaalia lukuun ottamatta huoneissa ei ollut mitään henkilökohtaista. Vaate- ym. kaappeihin en toki päässyt katsomaan mutta mielestäni olennaista on juuri se, että jos henkilökohtaisia esineitä oli, ne eivät ainakaan olleet esillä. Gang Sun ja YongHua Hu kuitenkin kunnostautuivat kodikkuuden osalta. Vaikka molempien asunnossa huonekalujen taso oli sama kuin muilla (tästä kiitos opiskelija-asuntosäätiöille, joiden huonekaluista suurin osa periytyy suoraan 70-luvun ytimestä), koostui asunnon muu sisustus jo jostakin muusta kuin ei mistään. Toisella heistä oli seinällään kauniita kiinalaisin kirjaimin ja piirroksin koristettuja julisteita sekä eräänlaisia ”tupsukoristeita”, joiden suomalainen usein näkee koristavan kiinalaisia ravintoloita. Toisen seinillä oli paljon erilaisia julisteita (mm. samanlainen kiinalaista kirjoitusta sisältävä juliste kuin edellä, muotokuva kiinalaisesta sarjakuvasanakarittaresta, sekä ainoana kaikista informanteista hänellä oli seinällään iso Kiinan kartta) sekä muita esineitä ja valokuvia, jotka tekevät kodikkuuden tuntua.

Haastattelemillani tytöillä oli asunnoissaan paljon enemmän väriä ja esineitä ja muita piirteitä, jotka tekevät asunnosta persoonallisemman tuntuisen. Kaikilla tytöillä oli sama perusankea kalustus kuin pojilla mutta värikkäitten liinavaatteiden ym. ansiosta huoneet eivät näyttäneet niin kalpeilta. Eräällä tytöllä oli seinällään pieniä kuvia kiinalaisista rock- ja pop –tähdistä sekä muuta nuoren tytön sisustukseen kuuluvaa. Kuitenkaan mitään kovin henkilökohtaista ei tytöilläkään esillä ollut. Kolmannen naispuolisen informantin asunto sen sijaan poikkesi huomattavasti muitten asunnoista. Ensinnäkin asunto oli kokonaisuudessaan varsin kodikas, myös keittiön puolelta. Myös informantin muu elämäntyyli näkyi asunnossa. Hän oli kaikista haastattelemistani sosiaalisesti aktiivisin, ja se näkyi mm. kansainvälisten ystävien lähettäminä kortteina ilmoitustauluilla, valokuvista uusien ystävien kanssa ja muista viesteistä ympäröiviltä ihmisiltä. Asunnossa oli paljon koristeita ja julisteita sekä muuta esineistöä, mikä teki asunnosta todella asutun ja lämminhenkisen tuntuisen.

Opiskelijoiden sisustuksen niukkuus on toki ymmärrettävää syystä, että heidän oleskelunsa Suomessa ei välttämättä jatku paria vuotta kauempaa.

”But I was always thinking that okay I have to leave this place after graduation, I have to, or why I buy this. But after a few months I don’t care I just buy this and that and I have a lot of

stuff now, I have skates, a lot of things with sports and I just feel like, you know the feeling that you have something...” (Qiang Zhao)

Kuitenkin tavaroita siis hankitaan. Hankinnat tuntuvat kuitenkin olevan pääasiassa muuta kuin suoranaisesti asunnon sisustukseen liittyviä, joka olisi kaiketi enemmän kertakäyttöistä suhteessa siihen, että asuminen on kuitenkin loppujen lopuksi väliaikaista. Mutta pidemmän läsnäolon aikana tavaroita välttämättä kertyy ympärille.

Lentoyhtiöiden matkatavaroille asettamat painorajoitukset estävät myös tuomasta mahdotonta lastia tavaraa Kiinasta. Opiskelijoilla olikin hyvin vähän asunnoissaan mitään Kiinasta tuotua tavaraa, muutamia jo mainittuja koriste-esineitä ja julisteita lukuun ottamatta. Vain harva oli tuonut mukanaan mitään henkilökohtaisia merkityksiä sisältäviä esineitä. Sen sijaan mukana oli lennätetty enneminkin ruuanlaittoon liittyvää tavaraa, kuten raaka-aineita ja joitakin välineitä kuten riisinkeittimiä ja veitsiä. Olin aikaisemmin oletanut melko varmasti näkeväni kiinalaisten asunnoissa valokuvia perheestä ja ystäivistä sekä tutuista paikoista, koska itselläni on tapana ottaa ulkomaille mukaan joitakin valokuvia, ja näin olen myös tottunut näkemään muillakin vaihto-opiskelijoilla. Mutta kiinalaisilla ainoastaan yhdessä asunnossa valokuvia oli esillä. Kellään muulla näin ei ollut vaan mukana olevat kuvat olivat aina tietokoneelle tallennettuina. Periaatteessa valokuvia Kiinasta ja elämästä siis oli mukana, mutta ne eivät olleet konkreettisia, eivätkä asunnoissa esillä.

· Asumus Kiinassa

Vaikka tärkeämpänä konkreettisena tutkimuselementtinä pidän informanttien asumisolosuhteita Suomessa, mielestäni on myös tarpeen ja mielenkiintoista ottaa lyhyt katsaus siihen, millaisissa olosuhteissa he ovat Kiinassa asuneet. Se taustoittaa ja antaa perspektiiviä informanttien ajatuksille nykyhetken asumisestaan Suomessa. Nämä tiedot ovat välttämättä hieman vajavaisia, koska en ole heidän kodeissaan Kiinassa käynyt, ja kuvaukseni asunnoista perustuu informanttien kertomaan. Kovin tarkasti en lähtenyt asumisesta Kiinassa kyselemään, koska se ei mielestäni ollut tarpeen. Kahdessa tapauksessa informateilla oli runsaasti kuvia kodistaan ja sen ympäristöstä Kiinassa, joten sain varsin hyvän kuvan heidän asumisolosuhteistaan. Muut informantit asuvat melko samanlaisilla alueilla, joten jonkinlainen yleiskuva on mahdollista muodostaa.

Kaikki informanttini ovat siis lähtöisin miljoonakaupungeista ja varsin samanlaisesta ympäristöstä. Kiinassa suurin osa tai lähes kaikki kaupunkiväestöstä asuu kerrostaloissa. Omakotitaloja on ainoastaan upporikkailla kiinalaisilla tai Kiinassa työskentelevillä ulkomaalaisilla, joilla on esimerkiksi suuri perhe. Kerrostaloasuminen on myös tilakysymys, koska runsaslukuinen väestö ei tahdo mahtua muualle kuin kerrostaloihin. Siispä informantit ovat asuneet Kiinassa tavallisissa kerrostaloasunnoissa, joissa huonelukukaan ei ole kovin suuri eli yksi makuuhuone per asukas, paitsi vanhemmilla yhteinen. Jos siis lapsia on vain yksi, kuten suurimmassa osassa tapauksista on, asumuksena on kerrostalokolmio keittiöllä ja pesuhuoneella. Kodin sisustuksessa sinänsä ei ole näkemäni perusteella mitään kovin länsimaalaisesta poikkeavaa.

”Flat because most of Chinese people will live in the flat, not Finnish, Finnish house. My home is at, on the fourth floor and it’s not very big, just three bedrooms and a living-room and kitchen and... it’s very normal I think in China, it’s nothing special” (Fang Wan)

Kodin ympäristö on urbaania kaupunkia. Ympäristössä voi olla kuitenkin muutakin kuin sementtiä ja asfalttia, esimerkiksi näkemissäni valokuvissa kerrostalojen väliset alueet olivat vehreää puistoa ja virtasipa talojen välissä jopa pieni joki. Toisaalta eräs informantti taas asui Shanghain uuden kaupungin ytimessä alueella, jonne esimerkiksi suuret ulkomaiset yhtiöt ovat viime vuosina investoineet itselleen valtaisia pilvenpiirtäjiä toimitiloikseen. Myös informantit ovat saattaneet kokea Kiinan valtavan nopean kehityksen hyvinkin konkreettisesti omassa elämässään esimerkiksi kodin ympäristön muutoksena:

“[...] the city changed a lot during the recent twenty years yeah, and when I was a child I remember very clearly, the place I lived... belongs to a rural area so I have, my family had my own field and a mill so... at that time I think... the whole city or whole China was poor, but during the recent twenty years it changed a lot, so everything appeared [...] it changed a lot, completely, so now we, the place we lived, it’s a urban area.” (Jin Gu)

Siis paikka, joka vielä informantin lapsuudessa laskettiin maaseuduksi, on kahdenkymmenen vuoden aikana muuttunut Shanghain kuumimmaksi liiketoiminnan urbaaniksi keskustaksi.

Kaiken kaikkiaan asuinympäristön muutos Kiinasta Suomeen tultaessa on ollut valtava. Kuten Jin Gu kuvailee:

“In Shanghai I think you can see a lot of sky-scrapers, a lot of cars, a lot of people, but in Kuopio mmm... I think trees are more than buildings!”

Jotkut informanteista olivat tavallaan myös asuneet kodin ulkopuolella Kiinassa ollessaan yliopistossa tai jo lukiossa. Tällöin opiskelijat majoittautuvat koulun asuntoiloihin viikoiksi, ja viikonloput vietetään kotona vanhempien luona. Kukaan informanteista ei kuitenkaan todella pitänyt näitä kokemuksia kodin ulkopuolella asumisena tai ei edes kutsunut asuntola kodiksi. En sinänsä ihmettele tätä, koska asuntolat vaikuttavat valokuvien perusteella lähinnä nukkumispaikoilta tai varastoilta nukkumista varten. Yleensä asuntoloissa on useamman, jopa kahdeksan hengen huoneita, joissa jokaisella huoneessa majoittuvalla on oma sänky-pöytä-vaatekaappi –yhdistelmä. Kahdeksan ihmistä jakaa samat WC-tilat ja koko kerrokselle yhteinen keittiö on käytävällä.

5. Missä on koti ja mikä se on?

5.1. Kahtia jakautunut koti

”Ahaa, this is very theoretical questions! I will try to answer. Let’s drink some tea, I have to think about it.” (Qiang Zhao)

Kodin käsite osoittautui melko hankalaksi aiheeksi haastateltaville. Kuten Lin Li asian ilmaisee:

”[...] these questions also quite difficult answer because every people are always at home and, from you are born till now and you already used to, so sometimes this kind of questions nobody will care about [...]”

Koti on itsestään selvä asia, joka kietoutuu jokapäiväiseen arkiseen elämään eikä sitä yleensä tule ajateltua sen kummemmin. Koti sijoittuu niin lähelle ihmistä itseään, että sitä voi olla hankala ajatella kovin analyttisesti. Itsestään selvien vastausten jälkeen, kun aiheeseen pureuduttiin syvemmälle, informanttien oli joskus hankala löytää vastauksia, koska ”asiaa ei ollut koskaan tullut ajateltua siltä kantilta”.

Aluksi, ennen kuin alan syvemmin pohtia kiinalaisten opiskelijoitten kotien eri aspekteja, on selvitettävä mitä he kodilla oikeastaan edes ymmärtävät. Mikä tai mitä koti heille on? Informantit mielsivät kodin siksi itsestään selvimmäksi eli paikaksi, jossa sillä hetkellä asutaan. Joidenkin oli jopa vaikea käsittää koti joksikin muuksi, kuin kulloiseksikin asuinpaikaksi. Kuitenkin kun kysyin informanteilta, tuntuuko heistä Suomessa kodilta, vastauksena oli usein ei tai ei täysin. Tällöin siis paikka, jota he pitivät kotinaan ja kodin tunne eivät kytkeytyneetkään samaan tilaan. Lopulta monet informanteista sanoivatkin, että heillä onkin itse asiassa kaksi kotia. Tällöin tapahtuu repeämä siinä ideaalisessa kotikäsitteessä, että ihminen tuntee olevansa kotonaan siinä fyysisessä paikassa, jossa asuu. Ollaan siis perimmäisen kysymyksen äärellä, kun on kyse liikkuvasta ihmisryhmästä. Kun ihminen liikkuu yli rajojen maasta toiseen, alkaa kodin käsite venyä ja paukkua. Sen duaalisuus ponnahtaa esiin ja sekoittuu ihmisten kokemuksissa niin, että kotia tuntuu olevan joskus vaikea selittää.

Vastauksien perusteella hahmottui siis kaksijakoinen kuva kodista, joka kristallisoituu kahteen eri napaan juuri sen takia, että informantit ovat muuttaneet kauas pois Kiinasta. Toisaalta koti on siis fyysinen paikka, oma asunto Jyväskylässä, toisaalta koti taas on symbolinen tila eli Kiina, johon liittyy tunne kodista.

”At the moment I would tell that my first home is in China, in Shanghai China, and my second home would be in Jyväskylä” (Qiang Zhao)

“I think both... here this house and also my home... the the home in China... of course it’s it’s my, how to say, the first home and I regard Finland as my second home now so, every day I go home I go to this home, this house in Kuopio...” (Jin Gu)

“At the moment? This moment my home, here, I think this room is my home. [...]Yes, my fam, my parents’ room is my home and.. and my, my, China is also my home...” (YongHua Hu)

Lähes kaikilla informanteilla koti Suomessa sai tyytyä kakkossijaan, sillä Kiina mainittiin yleensä aina ”ykköskotina”.

5.2. Koti fyysisenä paikkana

“This place is my home, this flat in Jyväskylä [H: Why?]Because I live here”(Lee Zhang)

“I think the flat in Kuopio can be 60% a home for me. Because it offers me a space where I can live.” (YongHua Hu)

”[...] I feel quite strongly that Jyväskylä is kind of my home base. Like if I some day really leave Jyväskylä I will be really sad that I have to leave this place where I have been living.” (Qiang Zhao)

Informantit mieltävät Suomen asuntonsa kodikseen siitä yksinkertaisesta syystä, että he asuvat siellä. Sosiologi Taina Rajanti kirjoittaa, että asuminen on se tapa, jolla ihminen on maailmassa, ja asunto, koti, on tämän tavan paikka” (Rajanti 1999, 30). Koti ymmärretään siis pitkälle asumisena ja asumisen paikkana. Koti on elettyä ja asuttua tilaa. Ihminen voi toki asua muuallakin kuin paikassa, jota kutsuu kodiksi, mutta tyypillistä ihmisluonnolle taitaa olla se, että asumisen paikka ajatellaan automaattisesti kodiksi. Tässä lienee kyse juuri

koti –sanan arkikäytöstä, myös informanteilla. Sitä, mikä tästä paikasta tosi asiassa kodin tekee, pohditaan luvussa 7.

Asumisen paikka eli koti fyysisenä paikkana informanttien kokemuksissa juontaa myös siitä, että kodilla on tässä muodossa tärkeä tehtävä järjestää ja jäsentää olemassaoloamme tilassa. Se, että jokaisella on fyysinen koti, tarkoittaa sitä, että jokaisella on paikka, joka erottaa hänet ympäröivästä maailmasta. Kimberly Doveyn mukaan koti on sekä fyysisin että symbolisin rajoin merkitty alue, ja näiden rajojen avulla asukkaat voivat kontrolloida niin sinne sisäänpääsyä kuin käytöstäkin kodin sisällä. Koti on tilallisen maailmamme keskus ja sen avulla sijoitumme tilaan. (Dovey 1985, 36.) Se, että tämä keskus on juuri koti eikä vain tavallinen asunto, liittyy asioihin joita käsittelen tulevissa kappaleissa. Oikeastaan se, että tällaista fyysistä paikkaa kutsutaan kodiksi, liittyy jotenkin kulttuuriseen koodistoomme. Olemme oppineet, että fyysistä paikkaa, jossa asumme ja joka on oma tilamme muusta maailmasta erotettuna, kutsutaan kodiksi. Informanteillakin on ehkä ”sisäänrakennettuna” se ajatus, että asumisen paikka on samalla myös koti.

Kotiin fyysisenä paikkana liittyy ajatus kodista jokapäiväisen elämämme näyttämönä (Brah 1996, 4). Jos koti on asumisen paikka, se on myös paikka kaikelle sille toiminnalle, joka asumiseen ja elämiseen liittyy. Informanteille koti Suomessa onkin suojapaikka, neljän seinän sisälle jättämä alue, jossa nukutaan, laitetaan ruokaa ja syödään, opiskellaan, vietetään vapaa-aikaa, harrastetaan, tavataan ystäviä, pidetään yhteyttä perheeseen ja sukulaisiin, chattaillaan ja surffataan internetissä, kuunnellaan musiikkia ja katsotaan TV:tä, pestään pyykkiä, mitä tahansa, joka liittyy tavalliseen arkipäiväiseen elämään. Näistä toiminnoista, arkirutiinista, jokapäiväisestä elämästä asunnossa syntyy kokemus kodista arkitoimintojen keskuksena, tai elämän keskuksena, tukikohtana ylipäänsä. Koti mahdollistaa kaiken tämän, sillä koditon ihminen ei pysty kaikkia normaaleja arkipäivän toimintoja ehkä suorittamaan. Jin Gu on havainnut arkielämän merkityksen kodin osatekijänä:

”[...] if I go back to China some day in the future I also will impressed by this home, this home will impress me a lot, because of time, because of everyday life”

Koti fyysisenä paikkana asettuu niin lähelle informantteja ja jokaista ihmistä itseään, että syitä sen kutsumiselle kodiksi on vaikea löytää. Niin vain on aina sanottu. Informanteistakin

vain Jin Gu ja Qiang Zhao puhuivat suoraan jokapäiväisestä elämästä ja miten se liittyy läheisesti kotiin. Muitten vastauksissa oli luettava rivien välistä, koska he eivät suoraan pystyneet löytämään mitään selityksiä. Asunto on koti, koska siellä asutaan.

Suomessa informanttien koti tuntuu rajoittuvan melko tiukasti fyysiseksi paikaksi. Kuten Qiang Zhao asian ilmaisee:

"[...] because I have had this feeling for some time that, I feel that if one day I have to leave Finland and I will leave Finland I will miss Jyväskylä quite a lot, not Finland I think, maybe only Jyväskylä and it's kind of feeling that you have lived for a long time, it's like some cup it's like it's quite worthless, priceless but it's worthy things, that you have been using for long time you don't want to throw it away [...]" (Qiang Zhao)

Asumisen myötä sen paikkaan kiinnytään, nimenomaan siihen paikkaan ja muu jää ehkä toissijaiseksi, koska se todellinen koti on jossakin muualla, ja eron kohdatessa kaipaus kohdistuu vain tuohon tutuksi tulleeseen asumisen paikkaan eli fyysiseen kotiin.

5.3. Koti symbolisena tilana

Haastattelujen edetessä informantit kuitenkin totesivat, että heillä on koti myös Kiinassa. Koska kaikkien informanttien vanhemmat asuvat Kiinassa, heillä on myös siellä konkreettinen koti. Se on se fyysinen paikka, joka ennen Suomeen tuloa toimi jokapäiväisten askareiden tapahtumapaikkana. Koska lähes kaikki informantit asuivat vanhempiansa luona ennen Suomeen muuttoa, he assosioivat tuon asumisen paikan vielä vahvasti kodiksi, vaikka eivät siellä enää olekaan läsnä. Ja mikseivät niin tekisi, koska se on ehkä ainut paikka, jonka he kotina Kiinassa tuntevat. Asian laita voisi olla toinen, jos informantit olisivat asuttaneet kokonaan omaa asuntoa, esimerkiksi sellaista opiskelija-asuntoa, jossa he nyt asuvat. Kiinassa on kuitenkin myös jotakin muuta, mitä Suomessa ei ole, ja joka saa sen pysymään kotina, vaikka informantit eivät fyysisesti paikalla olekaan. Koti on siis tällöin jotakin muutakin kuin vain fyysinen paikka ja arkitoimintojen keskus. Kodin käsite laajenee tällöin tarkoittamaan jotakin hahmottamatonta tilaa, joka saa symbolisia piirteitä, ja joita on vaikea saavuttaa Suomessa:

"[What would you think that is the difference between these two homes?] I have to say... there is a very very strong feelings total different and I don't think it's quite similar... I don't know because I think maybe for everybody the place where he or she born, it was quite important place and you already got the feeling that, from that, so it's quite... important place but... aa other kind of similar I have to say, you can sleep inside, you can cook, you can relax but there is some kind of feelings total different [...]." (Lin Li)

Kiinaan liittyy siis tunne, joka Suomesta puuttuu. Mikä tämä tunne sitten on ja mikä sen saa aikaan, mikä sen taustalla vaikuttaa? Tunnettu sanonta kuuluu "home is where the heart is", ja edelleen voisi kysyä, mitkä ovat ne syyt, jotka saavat sydämen kiinnittymään johonkin tiettyyn tilaan. Miksi Kiina on informanteille koti vaikka he eivät siellä edes tällä hetkellä asu?

"The home for me is not somewhere I stay or live, it's somewhere I belong to [...]" (Qiang Zhao)

Qiang Zhaolle koti on sitä että kuuluu johonkin. Kiina herättää informanteissa tunteita juurista, siitä että on kotoisin jostakin. Silloin ajatus kodista ei välttämättä liity mihinkään tiettyyn konkreettiseen asiaan vaan koti on kokonaisuus, johon kuulutaan ja josta tullaan. Tässä mielessä koti on Qiang Zhaolle emotionaalisesti latautunutta materiaalia, jonka avulla hän neuvottelee kuulumistaan (Huttunen 2005, 177-178).

"[...] because I don't speak Finnish so well I kind of feel that I cannot really involve in the Finnish society... and even if you really like the girls you cannot, you just don't know how to behave and in China at least I know at least how to behave [...]" (Qiang Zhao)

"[...] Here, the culture, the weather, and..... many things are total different." (Fang Wan)

Koti voidaan ymmärtää omaksi maaksi, jaetuksi kulttuuriksi ja läheisyyden tunteeksi (Van Dongen & Fainzang 1998, 245-246). Nämä kaikki yhdessä rakentavat sitä symbolista tilaa, johon informantit ovat elämänsä aikana kasvaneet ja joka on aina ollut heidän kotinsa. Koti Kiinassa symbolisena tilana tarkoittaa siis myös sitä, että tavat, tottumukset ja elämänmeno ovat sitä, johon informantit ovat tottuneet. Kotiin liittyy tuttuus ja tunne, että maailma ympärillä on "oma". Nadjie Al-Ali ja Khalid Koser ovatkin sanoneet, että koti määrittäytyy usein sen suhteessa "ulkopuoleen". Pelko, vaara, tuntematon, oudot paikat ja perinteet,

tuntemattomat kasvot ja tavat ovat kaikki sitä, mikä ei ole kotia. (Al-Ali & Koser 2001, 7.) Kodin määreiksi asetuvat tällöin siis kaikki tuttu ja turvallinen. Varsinkin kun kyseessä on kiinalainen kulttuuri, joka varsin huomattavasti eroaa länsimaisesta kulttuurista, on selvää, että informanteille Kiina tuntuu kodilta. Ero ei välttämättä olisi niin suuri, jos he opiskelisivat jossakin toisessa Itä-Aasian maassa. Koti suhteessa ulkopuoleen liittyy myös kuulumisen tunteeseen, koska tunnemme kuuluvamme sinne missä parhaiten ”osaamme” elää, siis tutussa kulttuurissa.

Koti liitetään usein myös kansallisuuteen (Brah 1996, 2).

”When someone are talking about political issues, about Taiwan or some Hong Kong people talking about they are not from China they are from Hong Kong, I feel very strong and feeling of home, I think that home is China and I am really proud of China, even the government don’t so nice to people, they don’t have so good image in international environment but still I have a very strong feeling of home but it is the big home the country. [...] But when they [the Hong Kong people] say that [that they are not from China], I think my nerve of home really, how to say, touched and feel very strong feelings, very sudden strong feelings of home” (Qiang Zhao)

“China will always be like home, because I will always be Chinese.” (Gang Sun)

“The home which is in Jyväskylä is just temporary. China will be my forever home. I am Chinese, and this will never be changed” (Fang Wan)

Informantit kokevat kansallisuutensa asiaksi, joka ei hetkessä ”kulu pois”, ja siksi se liittää heidät ja heidän kotinsa myös aina Kiinaan. Vaikka oleskelisi ja asuisi elämänsä Kiinan kansalaisena jossakin muualla, niin kansallisuus virittää sillan aina Kiinaan ja pitää sen myös kotina. Etnisyyden ja kansallisuuden käsitteet ovat hyvin ristiriitaisia ja ajatus ihmisessä itsessään olevasta, ”sisäsyntyisestä” kansallisuudesta ja etnisyydestä on asetettu monesti kyseenalaiseksi. Yleinen on käsitys siitä, että kansallisuus on ihmistä ylhäältä päin määrittävä käsite, ei sisäsyntyinen, ja vasta suhteessa muihin ryhmiin sen rajat selkiytyvät. (ks. esim. Eriksen 1993.) Informantit tuntuivat pitävän Kiinaa kotinaan myös sen takia, että he ovat syntyneet siellä. Syntymällä siihen maahan he tuntevat liittyneensä ikuisesti sen jäseneksi, eikä sitä voi mikään ottaa pois. Koska informantit ovat asuneet samassa maassa koko ikänsä eikä vaikeita kansallisen identiteetin kysymyksiä ole tarvinnut pohtia, he

mieltävät kansallisuuden ja Kiinan yleensä helposti kotia määrittäviksi tekijöiksi, eikä niiden asemaa tällaisena ole tarvinnut kyseenalaistaa.

Yksi merkittävä tekijä, joka vahvistaa Kiinan asemaa kotina on perhe. Avtar Brah sanookin, että kotiin liittyy kiinteästi ajatus perheestä, suvusta, ystävistä, sosiaalisista verkostoista ja kuulumisesta niihin (Brah 1996, 4).

”I think the first [home] is the home with my family.” (Lee Zhang)

”My home is in both, Finland and China because I said that the place I live and my family, my parents, my grandparents and my coming wife if I can have all means home” (Shen Liu)

Perheen merkitystä kiinalaisessa kulttuurissa on esitelty kappaleessa 3. Sen perusteella ei liene yllättävää, että informantit mieltävät kotinsa olevan siellä, missä perhekin on. Tyydyn mainitsemaan perheen merkityksen tässä lyhyesti ja käsittelen asiaa tarkemmin kappaleessa 7.

Antropologi Michael Jackson on tutkinut australialaisten aboriginaalien parissa tapoja, jolla ihmiset, jotka eivät rakenna tai asu taloissa, ja joille talo siis ei ole kodin synonyymi, luovat ja ylläpitävät kuulumisen tunnetta ja itsenäisyyttä. Olemme tottuneet elämään rakennetussa ympäristössä, jossa jokapäiväinen liikkumisemme tapahtuu talojen, rakennusten, huoneiden ja väylien välillä. Elämämme on seinien ja aidattujen alueiden, polkujen ja teiden merkkäamaa. Pidämme kynsin ja hampain kiinni kotiemme yksityisyydestä. Tällaisessa ympäristössä eläessämme meidän on ehkä vaikea ymmärtää sitä, että nomadielämää viettävät ihmiset tuntevat yhtä voimakkaasti niitä paikkoja kohtaan, joita pitävät tärkeinä, niitä paikkoja ja maisemia kohtaan, joita he pitävät kotina. Jacksonin tutkimille Walrpiri – heimon jäsenille koti on siellä, mistä he ovat lähtöisin mutta koti tarkoittaa myös niitä paikkoja, joissa henkilö on leiriytynyt, oleskellut ja asunut elämänsä aikana sekä niitä paikkoja, joihin liittyy merkittäviä tapahtumia elämässä (”tuon kiven luona isäni menetti henkensä”) Walrpirit kiinnittyvät paikkoihin, maisemiin, joihin ovat elämänsä aikana rakentaneet suhteen. (Jackson 1995, 4, 84-85, 122.) Kukapa ei syntymäseutuaan ajatellessaan muistelisi paikkoja joissa on lapsena leikkinyt tai nuorena roikkunut aikaa viettämässä. Tällä tavoin elämämme aikana kiinnitymme paikkoihin ja luomme muistikuvia kodista. Tässä mielessä koti liittyy aistivoimaisiin mielikuviin ja muistoihin (Brah 1996, 2.) Samalla tavalla myös informantit ovat pitkään Kiinassa asuttuaan kiinnittyneet maisemiin:

"[...] because I have lived in Shanghai for 26 years, so the city influence me a lot, for example my habit or some... my favourite food, my... the sports I like, it has had a strong relationship with this city so... [...] I still have a strong conception of home in Shanghai, for example if I go back I will feel very very good and feel very familiar with everything yeah [...] so, I think yeah, because it's influenced me a lot... it can't be deleted in my mind so, I think so." (Jin Gu)

"[...] the place that I have the most strong emotion is my hometown, it's not the home I am currently living in because I have so many relatives and familiar friends there, I have been, I have been living in my hometown for seventeen years and after that we moved to x, so originally I... I will say my hometown is, the home, where my home is [...] like when I went back to my hometown aa, it, the buildings and the sceneries have, haven't changed I will feel more like home [...]." (Zheng Huang)

Monen informantin vastauksissa juuri lapsuus näyttäytyi kotia määrittelevänä tekijänä. Kimberly Dovey sanookin, että kodilla on vahvat juuret lapsuuden kokemuksissa, jolloin visuaaliset mielikuvat kodista ovat kehittyneet (Dovey 1985, 37). Kiinassa on koti, koska lapsuus on vietetty siellä.

"[...] also my childhood is in China." (YongHua Hu)

"What influence me feel, feel that the place feels like home mmm... is the, is, the childhood, where did I spend the childhood most of the time..." (Zheng Huang)

Kaikista näistä ominaisuuksista muodostuu se tunne, josta Lin Li puhuu. Eli se voimakas tunne, joka liittyy Kiinaan kotina, vaikka konkreettinen koti Suomessa ja Kiinassa näennäisesti samanlainen olisikin. Niistä muodostuu siis se symbolinen tila, joka kantaa mukanaan niin paljon eri lähteistä ammentavia merkityksiä, ettei muutaman vuoden asuminen Suomessa voi sitä muuttaa. Avtar Brah in sanoin tämä on se koti, joka säilyy meille läheisenä, vaikka joutuisimme kauas siitä ja eroon siitä pitkäksi aikaa, sillä siihen liittyy niin voimakkaasti tunne kotona olemisesta. (Brah 1996, 4.)

"[...] I have stayed in China for 20 years, I have all important memory there." (Fang Wan)

Lapsuus ja elämänvarren paikkoihin kiinnittyminen ja suhteen luominen niihin sekä muistot viittaavat menneisyyteen, jossa suhde Kiinaan ja kotiin siellä on muodostunut. Vaikka

informantit tällä hetkellä asuvat Suomessa ja tekevät kotia täällä, heidän tulevaisuutensa liittyy kuitenkin Kiinaan, koska jokainen informanteista uskoo palaavansa Kiinaan ennemmin tai myöhemmin. Kimberly Doveyn mukaan koti asettuu vahvasti juuri tällaiselle menneisyys – tulevaisuus akselille. Ollakseen koti, paikalla täytyy olla suhde menneeseen. Muistojen kiinnittyminen paikkaan, ja sen aikaansaama tuttuuden ja jatkuvuuden kokemus tekevät kotia tässä hetkessä. Mutta kodille tässä hetkessä on tärkeää myös sen suhde tulevaisuuteen. Jos kodilla on mahdollisuus olla paikassa myös tulevaisuudessa, kun siihen on mahdollisuus liittää myös haaveita ja toiveita, se säilyttää asemansa kotina. (Dovey 1985, 43-44.) Pakolaisina eläville ihmisille koti on usein neuvottelua vanhan ja uuden, lähtömaan ja oleskelumaan välillä. Jos paluu kotimaahan ei sen kaottisen tilanteen takia tunnu mahdolliselta, siis jos tulevaisuudennäkymät näyttävät siellä mahdottomilta, kodin neuvottelu saattaa siirtyä enemmän uuden asuinmaan sisälle. Jos paluu ei tunnu enää mahdolliselta, suhde kotimaahan saattaa ajan myötä heiketä. (ks. Huttunen 2002.) Informanttien tapauksessa paluu Kiinaan on lähes väistämätöntä, koska vastuu vanhempien huolehtimisesta painaa (ks. luku 8). He palaavat Kiinaan takataskussaan arvokas ulkomainen tutkinto ja perheen tuki, joiden kannattelemana ura Kiinassa mitä luultavimmin lähtee mukavaan nousuun. Kiinassa on informanttien tulevaisuus, ja olosuhteet maassa ovat sellaiset, että heillä on hyvät mahdollisuudet siellä tulevaisuutta rakentaa. Tällainen jatkuvuus takaa Kiinalle aseman kotina informanttien mielissä, vaikka he saattavatkin olla poissa vuosia ja rakentaa samalla kotia jossakin muualla.

5.4. Liikkuva koti

Koti liittyy informanteilla siis vahvasti kahteen erilaiseen tilaan melko eri tavalla. Niitä kutsutaan kodiksi eri syistä. Se, että informantit kokevat omaavansa kodin myös Suomessa, huolimatta Kiinan vahvasta asemasta menneisyys – tulevaisuus – akselilla, kertoo jotakin kodin liikuteltavuudesta, ja siitä, että se ei ole sidottu lopullisesti yhteen paikkaan. Pikemminkin koti voidaan tavallaan ottaa mukaan aina kun ihminen siirtyy paikasta toiseen, sillä liikkuvien ihmisten maailmassa koti löytyy tavallisimmin rutiinomaisista toimista, totuttujen sosiaalisten vuorovaikutusten toistamisesta (Rapport & Dawson 1998b, 27). Kimberly Doveyn mukaan koti onkin äärimmäisen joustava ja mukautuva. Tätä se on silloin, kun se ei ole sidottu taloon tai rakennukseen vaan kun se näyttäytyy kokemusten ja käyttäytymisen kaavana. Koti on tapa suhtautua ympäristöön, joka voi siirtyä paikasta

toiseen ja tällä tavoin koti voi muotoutua uudestaan jos nämä tavat luodaan uudelleen. (1985, 39-40). Dovey ottaa esimerkiksi Marshallin tutkimat Kalaharin bushmannit, jotka joka yö luovat uuden kodin vain merkitsemällä sen keskustan tulisijalla ja pienellä tuulensuojalla tai symbolisella sisääntulopaikalla. Nämä riittävät luomaan monimutkaisen tilallisten merkitysten skeeman, jossa jokainen ihminen sijoittuu suhteessa tulisijaan. (1985, 39.) Tämä joustavuus liittyy myös kodin mahdollisuuteen sopeutua muuttuviin sosiaalisiin olosuhteisiin. Se, että informantit voivat elää Suomessa normaalia elämää, suorittaa jokapäiväisiä toimiaan, ei ainoastaan asuntonsa sisällä vaan muutenkin, tekee kotia heidän ympärilleen.

“[Do you think, like your home, where is it? Do you think it is here or is it in China or?] I think everywhere is okay, I just care who will live with me... I never, I never care where the place” (Fang Wan)

Jos jonkun informantin matka siis jatkuu opintojen päätyttyä Suomesta johonkin toiseen maahan, saa rutiinien muodostaminen aikaan taas uuden kodin. Paikalla ei Fang Wania mukailleen ole merkitystä. Kotia voi siis myös aktiivisesti tehdä kesyttämällä itselleen tilaa vieraaksi koetussa tilassa tai maisemassa (Granfelt 1998, 108-114, ks. myös Douglas 1991).

Toisin kuin vaikeaan tilanteeseen joutuneet pakolaiset, opiskelijana maahan tulleet kiinalaiset saavat säilyttää ongelmattoman suhteensa kotimaahansa ja kotiinsa siellä. Kuitenkaan he eivät ole kodittomia tai irrallaan uudessa asuinmaassaan. Tämä on se piirre, joka kertoo kodin dynaamisuudesta ja siitä, että se ei ole vain paikkaan kiinnittyvä käsite. Koti voi olla myös jotakin, joka siirtyy paikasta toiseen meidän mukamme, ja uudessa paikassa elämällä ja asumalla teemme sen näkyväksi myös muille. Koti liikkuu ja tulee näkyväksi siellä missä otamme tilan haltuun. Pelkkä haltuun ottaminen ei kuitenkaan välttämättä riitä tekemään paikasta kotia, se vain antaa sopivat olosuhteet kodin tunteen muodostumiselle. Kodin tunteen muodostumista käsittelen kappaleessa 7. Sitä ennen tarkastelen kuitenkin ensin sitä, mikä tekee kodista niin tärkeän ilmiön ihmiselämässä, ja miten muuttuva elämäntilanne kenties muuttaa tuon kodin merkityksiä.

6. Kodin merkitys

6.1. Mikä tekee kodista tärkeän?

”[home] is just like your bank, you can put your everything in your life there and you can always trust it.” (Shen Liu)

“For me I think the home is the, I think it’s very important for you, and for it you can do everything or you can lose everything for the home or the family [...]” (Lee Zhang)

Informantit antoivat kodille hyvin suuren painoarvon elämässään. Kodin käsitykset voivat vaihdella ihmisestä toiseen ja kodin merkitykset ovat usein hyvin henkilökohtaisia ja sisällöltään erilaisia. Informanttien vastauksissa oli kuitenkin löydettävissä yhteneväisiä linjoja sille, miksi koti on niin tärkeä. YongHua Hun mielestä jokaisella ihmisellä pitäisi olla koti. Shen Liu on valmis rakentamaan koko elämänsä kodin varaan ja Lee Zhang olisi valmis vaikka menettämään kaiken kodin puolesta. Koti on siis hyvin kokonaisvaltainen kokemus ja informantit antoivat sille paljon erilaisia merkityksiä. Nämä merkitykset paljastavat ilmiöstä paitsi jotain yleistä, tässä tapauksessa myös sen kiinalaisia erityispiirteitä. Jälleen kerran on pidettävä mielessä luvussa 3 esitelty perheinstituutio. Koska informantit assosioivat kodin ja perheen varsin vahvasti toisiinsa liittyviksi asioiksi (tarkoittaahan kiinan kielen kirjoitusmerkki kodille siis myös perhettä), johtuu kodin suuri merkitys yleensä myös perheen suuresta merkityksestä. Kuitenkin kodin tärkeyden taustalla on paljon myös jokapäiväiseen elämään liittyviä varsin konkreettisia asioita.

Koti on rauhan ja rauhoittumisen tyyssija. Se on paikka, jossa voi pitkien ja raskaiden päivien jälkeen levätä ja rentoutua. Siinä missä kodin ulkopuolella ihminen joutuu olemaan valppaana ja valmiina sopeutumaan eri tilanteisiin, kodissa voi rentoutua, koska rutiininomainen käytös ja kokemus antavat sille vakautta, joka mahdollistaa sen.

”Home... to me home is... home is the place where you can, you can be very very relaxed and it should be very cosy, cosy place for you to take a rest and get you some private space to think over some, something and to talk to yourself [...]” (Zheng Huang)

“If you face some kind of trouble and you don’t know how to do it, how to overcome it and normally I think I choose to go back home and think about it and relax a little bit and do it without any interrupt, so home is that kind of place.” (Lin Li)

Kodin tärkeys korostuu juuri siinä, että se antaa ihmiselle mahdollisuuden omaan yksityiseen tilaan. Se on muusta maailmasta erillinen tila, jossa ihminen on oman itsensä ja oman tilansa herra.

"[...] I have my private space and I can do what I want and I don't care about other people [...]" (Lin Li)

"Home is the place where you can cry or laugh without any more attention about others' opinion, others, way others are looking at you something like that, and in the home you can direct by yourself and build after your home in your own way..." (Jing Lin)

Kotona ei tarvitse välittää muista ihmisistä tai ylipäänsä muista asioista vaan ihminen voi tehdä siellä mitä ikinä haluaa. Oma rauha ja rauhallisuus takaavat sen, että häiriötekijöitä ei ole, varsinkin kun informanttien tapauksessa on kyse opiskelija-asunnoista, joissa jokaisella on oma huone. Siten huonetoveritkin voi sulkea ulkopuolelle sulkemalla oman huoneensa oven. Koti yksityisenä tilana antaa ihmiselle päätösvallan. Tämä valta ei välttämättä ulotu kodin ulkopuolelle mutta tärkeintä on se, että se toimii kodin rajojen sisäpuolella. Kimberly Doveyn mukaan yhä moninaisemmassa maailmassa, jossa muut tekevät sääntöjä, koti onkin itsenäisyyden ja vallan paikka yksittäiselle ihmiselle (Dovey 1985, 46). Jos kontrolli ja valta kodin rajoista ja sisäänkäynnistä menetetään, kyseessä oleva talo tai asunto menettääkin asemansa kotina (Douglas 1991).

Yksin asuminen vielä edelleen vahvistaa mahdollisuutta päätösvaltaan. Mahdollisuus omaehtoiseen päätöksiin kotona vaikuttaa myös siihen, että informantit kokivat kodin merkityksen myös sen kyvyssä antaa turvaa ja luoda turvallisuuden tunnetta. Kodissa on turva. Kodissa on turvallista, koska se on oma tila, rauhallinen tila, jossa häiriö- tai uhkatekijöitä ei informanteilla ole.

"Home is for me home is the safest place, the warmest place and... the place I stay... longest, so, I think when I feel sad I will go, I want to go home firstly, when I have some happy news I will tell them to my family first so... anyway, home is the most important place for me" (Jin Gu)

Kodin merkitys liittyy myös sen kykyyn toimia eräänlaisena tunteiden purku- ja kuormauspaikkana. Kuten Jin Gu, myös Lin Li sanoi, että ollessaan surullinen hän kokee kodin paikkana, jossa voi olla yksin ja mietiskellä tunteitaan ja asioitaan rauhassa. Fang Wan kertoi haluavansa kotiin kun hän on väsynyt ja pettynyt. Koti tarjoaakin rauhallisen mahdollisuuden käsitellä negatiivisia tunteita ja siksi informanttien vastauksissa esiintyi usein halu mennä kotiin ikävien asioiden ja tunteiden kohdatessa. Kodin rauha ja yksityisyys antavat rauhoittumisen mahdollisuuden ja mahdollisuuden ottaa asioihin etäisyyttä ja ajatella niitä rauhassa. Kodissa voi surra muitten sitä näkemättä, ja se tarjoaa siis eräänlaisen vapauden kaikenlaisille tunteille. Yhtäläillä koti toimii myös positiivisten tunteiden purkupaikkana. Kuten Jin Gu edellä kertoo, iloisten asioiden ja onnellisuuden kohdatessa hän haluaa heti ensimmäiseksi mennä kotiin kertomaan perheelleen. Koti antaa siis mahdollisuuden käsitellä myös positiivisia tunteita ja jakaa niitä.

"[...] it's a place where many people recognize you and you have some... they they know your background, you are familiar to their background as well and, you can... you can play with them and when you... when you have any problem you can find a group of people to talk to to a, to release your pressure and... but most important, home to me is that many people recognize me." (Zheng Huang)

Kodin merkitys informanteille liittyy läheisesti toisiin ihmisiin ja erityisesti perheeseen. Kotiin liittyvät kaikkein tärkeimmät ihmissuhteet. Koti on se paikka, jossa perhe on. Toisin sanoen, perhe on koti. Koti on paikka, jossa ihminen ja hänen elämänsä ja taustansa tunnetaan. Kotona on myös ihmisiä, jotka ihminen tuntee samalla tavalla. Tästä seuraa tilanne, jossa kotona jokainen voi olla oma itsensä, ei ainoastaan yksin vaan myös muitten seurassa. Koti on paikka, jossa ihmistä rakastetaan ja jossa myös hän itse voi rakastaa.

"Home means this people, loved me, and my, there is people I loved [...] home it's love, it's most important love and... sometimes even argument, no argument no love I think!" (YongHua Hu)

"Home means that somewhere you can relax, get help, and the most important thing is you can feel you are always loved anyhow you did." (Shen Liu)

Koti on siis tärkeä, koska siellä on mahdollista viettää aikaa, olla ja asua ihmiselle kaikkein tärkeimpien läheisten kanssa. Kodilla on merkitystä myös siinä, että siellä voi puhua. Kotona

on mahdollista keskustella asioista ihmisten kanssa ja saada neuvoja ja tukea vaikeissa tilanteissa.

Kaiken kaikkiaan koti on tärkeä, koska myös se itse saa ihmisessä aikaan positiivisia tunteita. Lin Li sanoo, että koti auttaa häntä tuntemaan itsensä rauhalliseksi, ja Jin Gussa koti puolestaan saa aikaan lämpimän tunteen. Koti ei siis vain auta käsittelemään tunteita vaan se myös herättää ihmisissä tunteita.

Taina Rajanti pohtii että voidakseen kohdata maailman, voidakseen ymmärtää maailman maailmana ihminen tarvitsee kokoamisen, koottuna olemisen intiimin sisäisen lähtökohdan, joka aktualisoituu kodissa (Rajanti 1999, 36). Laura Huttunen on samoilla linjoilla määrittellessään, että koti on kiintopiste tai paikka, josta ollaan suhteessa maailmaan (Huttunen 2002, 328). Voidakseen siis toimia ihminen tarvitsee tukikohdan, josta olla suhteessa sen ulkopuolisiin asioihin. Maailma ympärillä on valtava ja varsinkin nykymaailmassa se voi tuntua vaikeasti hallittavalta. Ihminen kohtaa joka puolelta vaatimuksia ja odotuksia. Tällaisessa tilanteessa koti tarjoaa mahdollisuuden, Rajannin sanoin, tunteeseen koottuna olemisesta, siitä että elämä ja maailma ovat kuitenkin hallittavissa ja omat mahdollisuudet ja rajoitukset sen keskellä löydettävissä. Kotoa käsin maailma on paljon helpompi kohdata. Ajatukset kodista turvapaikkana, yksityisyyden ja tunteiden tilana liittyvät tähän mahdollisuuteen koota itsensä ja olla terveessä suhteessa maailmaan. Varsinkin uudessa ja oudossa ympäristössä asuvat informantit kokevat fyysisen kodin Suomessa vahvasti turvapaikkana, joka tarjoaa oman ja erityisesti tutun tilan, josta olla suhteessa kodin ulkopuoliseen, mahdollisesti vielä outoon maailmaan.

Informanttien kodille antamat merkitykset pyörivät siis melko tiukasti sen käsityksen ympärillä, että koti on fyysinen paikka. Koti näyttäytyy konkreettisenä suojana maailmassa ja tämä on sen tärkein tehtävä ja merkitys. Merkille pantavaa on, että vastauksista puuttuivat lähes kokonaan yleensä kotia käsittelevissä teksteissä esiin tulevat kuulumisen ja identiteetin kysymykset. Toisin sanoen kodille annetut merkitykset eivät liittyneet Kiinaan, kiinan kansalaisuuteen tai tunteeseen kuulumisesta johonkin. Vaikka jotkut informanteista liittivätkin kodin kansallisuuteen, se ei enää haastattelun myöhäisemmässä vaiheessa kirvoittanut määrittelemään kodin merkitystä. Ainoastaan Qiang Zhao ja GuoBing Cain hakivat kodille merkityksiä tältä suunnalta:

”the home for me is not somewhere I stay or live, it’s somewhere I belong to [...]”. (Qiang Zhao)

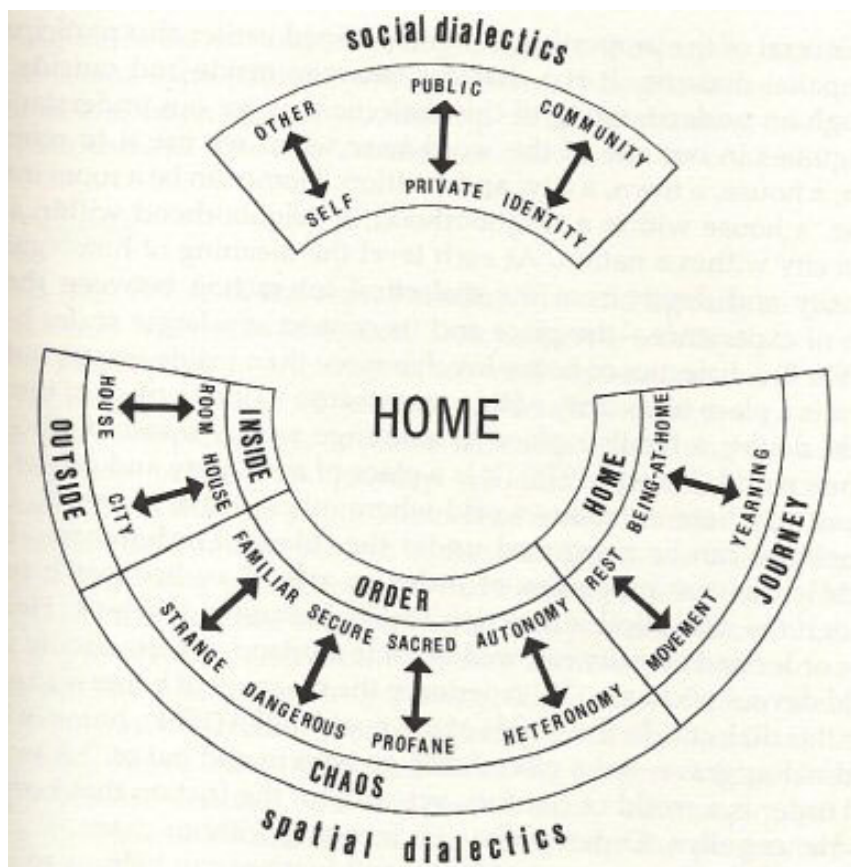
“Home gives you a sense of certainty, of belonging, of independence, but most of all it gives you a sense of identity, without it you are lost.” (GuoBing Cai)

Maahanmuuttajia käsittelevissä artikkeleissa koti saa usein vahvasti symbolisia merkityksiä, jotka ammentavat kuulumisen ja identiteetin kysymyksistä, ja tällöin kodin merkitys fyysisenä paikkana heikkenee (ks. Armbuster 2001, Huttunen 2005). Voi olla jopa niin, että uutta asuinpaikkaa ei pidetä kotina laisinkaan, ja ero kotimaasta päinvastoin vahvistaa kodin merkitystä kuulumisena johonkin, tässä tapauksessa lähtö- eli kotimaahan. Se, että informantit eivät hae kodin merkityksiä tältä symboliselta suunnalta, johtuu mielestäni siitä olennaisesti erilaisesta suhteesta, joka heillä on kotimaahansa verrattuna pakolaisiin ja maahanmuuttajiin. Päinvastoin kuin informanteilla, pakolaisten ja maahanmuuttajien suhde kotimaahansa (symboliseen tilaan) on usein hyvin problemaattinen. Sieltä on ollut pakko lähteä pois, vastoin omaa tahtoa. Kotiin siellä liittyy ehkä paljon tuskaa ja kipua, paluu sinne ei ehkä ole mahdollista jne. Oleskelu uudessa asuinmaassa on usein vastentahtoista, ja kotimaa näyttäytyy silloin vahvasti kuulumisen ja kodin paikkana. Kodin merkitys linkittyy silloin sinne, eikä välttämättä ”kotiin” uudessa asuinmaassa. Informantit sen sijaan ovat Suomessa omasta, ja koti Kiinassa on vakaa. Heillä on mahdollisuus palata kotiin milloin vaan, eikä suhde Kiinaan ole millään tavalla traumaattinen. Tällöin kodin merkitykset jäävät enemmän arkisen elämän tasolle ja koti koetaan enemmän ruumiillisena, elettyinä ja asuttuna kotina, kuin suurina kysymyksinä ja tunteina kuulumisesta ja identiteetistä.

Huomattavaa on kuitenkin myös se, että kotiin liitetyt merkitykset, joita edellä on käsitelty ja jotka liittyvät kotiin fyysisenä paikkana, sopivat kotiin niin Kiinassa kuin Suomessakin. Huolimatta siitä, että koti Suomessa on ”vajavainen”, turvallisuuden ym. tunteet liittyvät yhtäläillä kotiin molemmissa maissa. Näiden välillä on kuitenkin löydettävissä myös eroja, joita pohdin seuraavaksi.

6.2. Liike ja muuttuva kodin merkitys

Kimberly Doveyn mukaan kodin merkitys ei ole itsenäinen ja riippumaton, sisäisesti syntynyt merkitys vaan se tulee parhaiten esiin tiettyjen vastakohtaparien dialektisessa² vuorovaikutuksessa (1985, 44). Tällä Dovey tarkoittaa sitä, että koti määrittyy aina suhteessa sen ulkopuolisiin tekijöihin. Monet informanttien kodille antamista merkityksistä ovat mukana näissä vastakohtapareissa ja Doveyn ajatuksiin tutustumalla näitä merkityksiä voidaan ymmärtää paremmin. Dovey on esittänyt vastakohtaparit seuraavanlaisen kuvion avulla:

kuvio 1: kodin dialektiikka

(Dovey 1985, 45.)

Tilaa koskeva dialektiikka johtuu ensisijaisesti *kodin* ja *matkan* (poissa oleminen) vastakkainasettelusta. Me osallistumme tähän dialektiikkaan liikkumalla ajassa. Koti on

² Dovey määrittelee käyttämänsä termin ”dialektinen” seuraavasti: ”My use of the term *dialectic* [has] three defining characteristics: a tension between binary opposites, an essential unity in that the poles are mutually defining, and a dynamism that lends their interaction a certain progression” (Dovey 1985, 44.)

lepäämisen paikka, josta me liikumme ulos ja jonne taas palaamme. Ilman matkaa, ilman poissaoloa kodista emme tajuaisi kodin merkitystä. Koti määrittyy siis suhteessa matkaan, sillä vasta ollessamme poissa kotoa tajuamme sen merkityksen. (Dovey 1985, 46.)

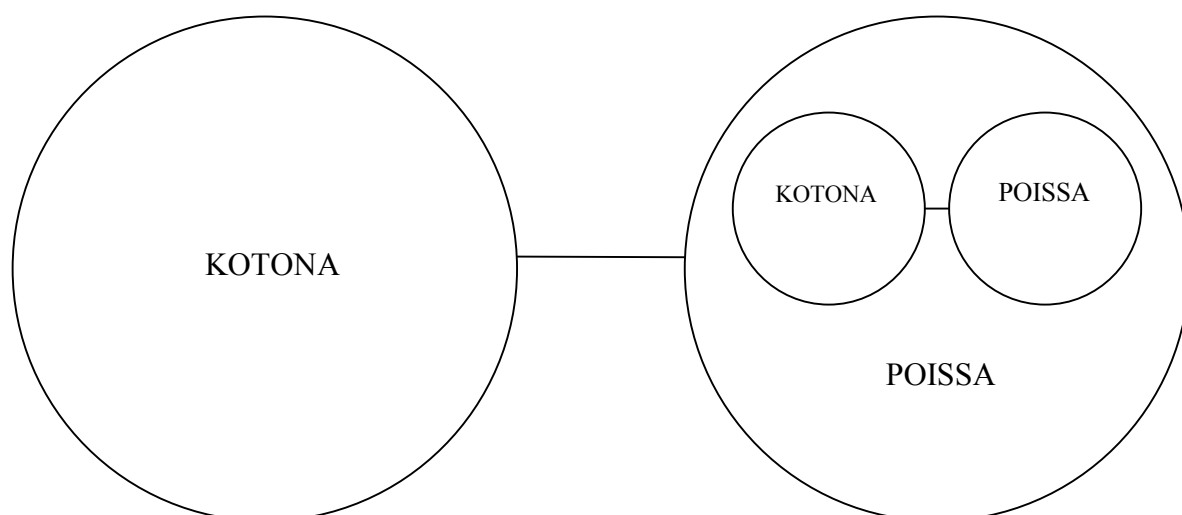
Koti on turvapaikka turvattomassa maailmassa, varmuuden paikka epäilyksen maailmassa, tuttu paikka oudossa maailmassa ja pyhä paikka maallisessa maailmassa. Nämä vastakohtat voidaan liittää *järjestyksen* ja *kaaoksen* kategoriaan. Kodilla on selkeästi järjestykseen liittyviä ominaisuuksia mutta myöskään järjestyksellä ei ole merkitystä ilman kaaosta. Vasta tämän vastakohtaparin vuorovaikutuksessa ja tämän kokemisessa kodin merkitys järjestyksen tekijänä tulee esiin. (Dovey 1985, 46.)

Tilan dialektiikka ilmenee erityisen vahvana *sisäpuolen* ja *ulkopuolen* välillä. Doveyn mielestä ymmärtämällä tämä dialektiikka on mahdollista ymmärtää se monimerkityksisyys, joka kodilla puheessamme on, kun koti voi tarkoittaa huonetta, taloa, kaupunkia, kansakuntaa jne. Koti voi olla huone talon sisällä, talo naapurustossa, naapurusto kaupungin sisällä, kaupunki kansakunnan sisällä tai kansakunta muiden kansakuntien joukossa. Jokaisella tasolla kodin merkitys vahvistuu vastakkaisten napojen kokemuksesta dialektisessa vuorovaikutuksessa – paikka ja sen suhde laajempaan kontekstiin. Siis, koti (mitä ikinä sillä kulloinkin ymmärretään) on sisäpuoli ja sitä vastassa oleva “outo” ja “tuntematon” oli se sitten vieras talo, naapurusto, kaupunki tai maa, ovat ulkopuolella ja määrittelevät kodin rajoja ja sen sisältöä. Kodin tunne korostuu, kun olemme lämpimässä sängyssä, mutta samalla voimme kuulla sateen ropisevan kattoon ja tuulen vinkuvan nurkissa. Kontrasti sisäpuolen ja ulkopuolen välillä korostaa sisäpuolella olemisen merkitystä. (Dovey 1985, 46.)

Tuntematon ja turvaton maailma saattavat uhata mutta kaikki uudet kokemukset ja jännitys elämässä löytyvät tämän oudon maailman ja järjestyneen keskuksen, kodin, kohdatessa. Elääkseen täysillä ihmisen pitää matkata pois ja palata. Kodin ja matkan dialektiikka ei ole vain syklinen vaan ennemminkin hyvin dynaaminen ja spiraalimainen, se ei ole vain liikettä pois ja takaisin vaan jatkuvaa “kasvua”. (Dovey 1985, 46.) Kuten Warlpiri –heimolaiset sanovat, paluu miltään matkalta ei vie takaisin tismalleen samaan paikkaan, kuin mistä matkalle lähdettiin (Jackson 1995, 126). Doveyn mukaan traditionaalisessa hegeliläisessä hengessä, jos koti on teesi ja matka antiteesi, niin synteesiksi muodostuu syventynyt kokemus kodista. (Dovey 1985, 46.)

Sosiaalinen dialektiikka asettuu vastakohtapareille *itse/muut*, *identiteetti/yhteisö* ja *yksityinen/julkinen*. Me osallistumme sosiaaliseen dialektiikkaan, kun osallistumme tilan dialektiikkaan akselilla koti/matka: me matkustamme pois yksityisestä individuaalisesta maailmasta ulos julkiseen yhteisölliseen maailmaan. Yksityisyyden ilmiö, kuten kotikin, ei ole niinkään paikka kuin dialektinen prosessi, jossa ollaan kontaktissa ja pois kontaktista muitten kanssa. (Dovey 1985, 47.)

Informanttien ajatukset kodista sijoittuvat mielenkiintoisella tavalla suhteessa Doveyn kehittämään kodin dialektiikkaan, koska heillä on kaksi sisällöltään erilaista kotia. Informanttien koti sisältääkin eräänlaisen kaksoisdialektiikan. Hahmottelen tätä kaksoisdialektiikkaa ja informanttien kotia suhteessa vastakohtapariin koti/matka seuraavalla kuviolla (kuviossa korvaan sanan matka sanalla poissa):

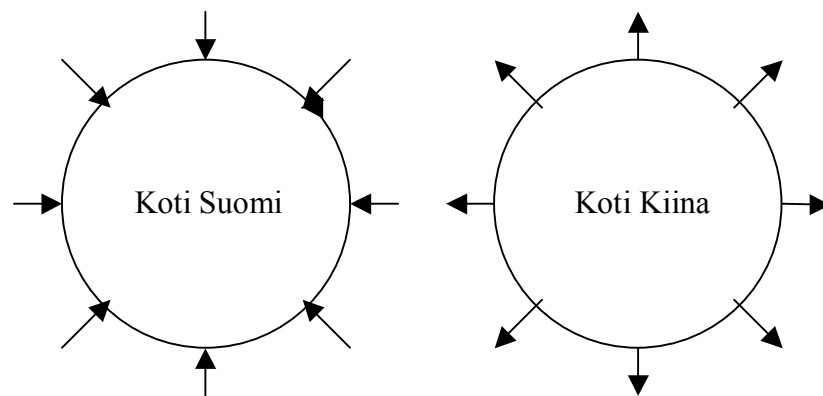

kuvio 2: informanttien kodin asettuminen ”kaksoisdialektiikkaan” (kuva: tekijä)

Informanttien symbolinen tila eli koti Kiinassa asettuu dialektiseen suhteeseen matkan eli poissaolon kanssa. Kiinan kodin merkitys kristallisoituu informanttien ollessa toisaalla, poissa kotoa. Ajatukset kuulumisesta johonkin, kuulumisesta Kiinaan saavuttavat merkityksen vasta eron kohdatessa. Informanttien ”matka” on tässä tapauksessa kuitenkin muutakin, kuin vain satunnaista matkustamista pois kotoa, koska informanteilla on koti myös Suomessa. Tällöin informanttien ”matka” eli kotoa poissa oleminen sisältää toisen

koti/matka vastakohtaparille asettuvan dialektiikan. Tämä on dialektiikka, joka korostuu kodin sisäpuolen ja kodin ulkopuolen välillä informanttien Suomen kodissa.

Kodin merkitysten esille tuleminen Doveyn ajatusten mukaan dialektisten vastakohtaparien kautta ei kuitenkaan esiinny samanlaisena molemmissa kodeissa. Edellisessä kuviossa esitetty matkan sisällä oleva koti ja matkan kanssa vastakohtaparina oleva koti saavat erilaisia merkityksiä juuri erilaisen sijaintinsa takia kuviossa. Se millaisia sisältöjä koteihin kuviossa 1 liittyy, johtaa seuraavaan yleistävään kuvioon kodin erilaisista merkityksistä ja informanttien suhteesta kotiin Suomessa ja Kiinassa:

kuvio 3: informanttien suhde kotiin Suomessa ja Kiinassa (kuva: tekijä)

Kuvion perusajatus on se, että Suomessa elämä suuntautuu enemmän kohti kotia, Kiinassa taas kodista ulospäin. Näiden erilaisten suuntautumisten taustalta löytyy paljon erilaisia tekijöitä.

Haastatteluista kävi selvästi ilmi se, että informanttien kahdessa eri kodissaan viettämä aika eroaa määrällisesti ja laadullisesti toisistaan. Ensinnäkin informantit viettävät paljon enemmän aikaa kotona Suomessa:

“[In China] I spend less, less time at home I always go and do this and here after school mostly I will back here and... chatting with my friend on the internet and cook and also spend time with my classmates... and I seldom go out... compared with Chinese home I

seldom go out, yes, in China maybe when I wake up, when I was, I disappear, yeah, and evening I'm back." (YongHua Hu)

"When I was in Shanghai in free time I... usually... went out, not stay at home all the time, I went out with my friends and... went to eating, went to eat and went to the cinema for example... went to sing and, dance together... but here I, stay at home longer yeah [...]"
(Jin Gu)

Syitä tähän erilaiseen käytökseen löytyy monenlaisia. Informanttien mielestä Suomessa on esimerkiksi hankalaa keksiä tekemistä ja viihdykkeitä on kovin vähän Kiinaan verrattuna. Keskimäärin elämä Suomessa on paljon rauhallisempaa ja hiljaisempaa kuin Kiinassa.

"[...] you know the life in China is more colourful, you can have more choices for your entertainment... so, and now we just get together and have some eating and playing cards and nothing else but in China you can have more choice [...]" (Jing Lin)

"in China at night, the shops won't close so early, some are open all night, we have many place to spend our time and karaoke or, night snack or, and so...[...]" (Zheng Huang)

Kiinassa elämänmeno ja hulina jatkuvat ympäri vuorokauden, joten ulos voi lähteä periaatteessa milloin tahansa ja aina löytyy runsaasti paikkoja, jonne voi mennä. Kiinassa koulun tai töiden jälkeen informantit viettävät paljon aikaa kavereiden kanssa kaupungilla pyörien tai karaokea laulamassa, tanssimassa, elokuvissa ja ravintoloissa. Kiinassa ravintolassa voi syödä vaikka joka päivä, koska ruoka on halpaa. Suomen hinnat sen sijaan ovat niin korkeat, että ravintoloissa ei juurikaan käydä. Informanttien mukaan Suomessa on niin hiljaista ja kaupat menevät kiinni niin aikaisin, ettei iltaisin oikein huvita lähteä minnekään.

Toisaalta kotona vietetään paljon aikaa myös sen takia, ettei oikeastaan ole, osittain yllä mainituista mutta myös muista syistä, muuta paikkaa jossa viettää aikaa.

"[...] there exists no place for me to go after school, so besides go to the library and... and the department mm... and the supermarket, I will, I will choose to return here and also because this is the darkest period...[...]" (Zheng Huang)

Zheng Huang mainitsee edellisen kommentissa lopussa vuoden pimeimmän ajan, joka ei houkutellut häntä liikkumaan ulkona. Myös muiden informanttien puheissa säätila ilmeni usein kotiin jäämistä ulos lähdön sijaan kannustavana tekijänä.

"[...] maybe because it's snow a lot in winter, then, the ground become very slippery , so, because I have no experience how to walk on snow before so, I have fallen down for several times [...] but less or more it will influence some, I must be very slow and when I go to the supermarket, take a long time, yeah, I think I think it's the snow and... make it difficult to go out... [...] because the winter is very cold, you go out very seldom" (Jin Gu)

"It is so cold outside, I can't do anything, I can't go out. We don't do any sports or something because it is so cold" (Gang Sun)

Kaikki informantit ovat kotoisin alueilta, joissa lämpötila ei juuri koskaan laske pakkasen puolelle. On siis ymmärrettävää, että miinus kahdenkymmenen asteen kieppeillä paukkuva pakkas ei houkuttele viettämään aikaa ulkona, missään muodossa.

Eräs tärkeä kotona vietettyyn aikaan vaikuttava tekijä on opiskelu, joka vie paljon informanttien ajasta. Vieraalla kielellä tapahtuva opiskelu yleensä vierailta metodeilla vie välttämättä enemmän aikaa, kuin se veisi Kiinassa. Informantit haluavat myös suorittaa opintonsa ripeään tahtiin, jolloin vapaa-aikaa jää vähemmän:

"[...] but also there is another reason, I have to finish my course as soon as possible, I don't want to stay here, for, for a very long time although mm... yes though... it is, very... it is flexible and no matter how many years you spend here, finally when you finish the grades you can graduate but I, to me I want to finish as early as possible." (Zheng Huang)

Toisaalta monet informanteista olivat sitä mieltä, että olosuhteet Suomessa ovat ideaaliset opiskelun kannalta:

"[...] in Finland if you want to keep silent, study, study something or, or you want just keep silent, keep quiet, in Finland it's better choice, because you have... in China every day my, my telephone is full, ringing all the time but here not so much... if I want developing myself or practice I should Finland is better yeah... it's good for this." (YongHua Hu)

Myös GuoBing Cai ja Gang Sun olivat vahvasti sitä mieltä, että Suomessa on erinomaiset olosuhteet opiskella, koska hiljainen ja tapahtumaköyhä ympäristö patistaa opiskelujen ääreen. Kiinassa sen sijaan on niin paljon hulinaa ja juhlia, että keskittymiskyky on pojilla usein kateissa.

Kun informantit kerran viettävät niin paljon aikaa kotona Suomessa, mitä he sitten tekevät? Fang Wan kiteyttää asian seuraavasti:

”You can say that I just surf in the internet or study or talk with my friend or cook something and sleep.”

”[...] I spend much of my time in my room, by myself or with my friends, watching TV, chatting, and surfing the internet etc., since there’s not so much entertainments here except some outdoor sports such as skiing and skating or shopping [...] (Zheng Huang)

Tietenkin yksilöiden välillä on eroja mutta tärkeimmät kotona tehtävät asiat olivat opiskelu, yhteydenpito Kiinaan, internetissä surffailu ja TV:n katselu. Kiinalaispiireissä liikkuvat viettivät myös melko paljon aikaa näiden ystävien kassa muun muassa ruokaa valmistamassa ja iltaa istuen. Qiang Zhao tuntui olevan melkein ainut, joka harrasti esimerkiksi urheilua.

Melkein kaikki informantit asuvat Suomessa ensimmäistä kertaa yksin, poissa vanhempien luota. Tämä uusi asumistilanne on tarkoittanut myös uudenlaista vastuun ottamista itsestä ja taloudenpidosta. Tästä seurauksena informantit joutuvat nykyään tekemään myös enemmän kotitöitä, koska kukaan ei ole enää tekemässä niitä heidän puolestaan. Tämä tavallaan sitoo informantteja myös enemmän kotiin. Ruuan laitto vilahti vähän väliä haastatteluissa:

”I should cook by myself but in China I never do that... and we should do a lot of things by myself...” (Fang Wan)

“[Did you cook yourself in China?] No, not very often and in fact while I was in Shanghai, I seldom... cooked because my mother my father they cooked food for me mm. because I would, while I was in Shanghai I also worked, so I was very busy, no time for cook [...]” (Jin Gu)

Sen sijaan Suomessa Jin Gu kertoo tekevänsä ruokaa joka päivä, niin kuin moni muukin informanteista.

Konkreettisten asioiden lisäksi omilleen muuttaminen on tarkoittanut myös muuten itsenäisempää elämää, jolloin myös kaikki päätökset on tehtävä itse:

”Here it’s like, you always have the decision by your own... and for example in China sometimes if I feel I don’t want to do the decision by my own I can get some advice from my parents or good friends but now it’s like the environment already change so they couldn’t help me anymore, so I have to think about myself, it’s change a little bit so...” (Lin Li)

Monet tekijät Suomessa siis suuntavat informanttien toimia enemmän kotia kohti. Uusi elämäntilanne omillaan ja vieras ympäristö muuttavat kodin merkitysten vivahteita enemmän sisäänpäin kääntyneiksi. Nämä kodin merkitykset ovat peilattavissa ensimmäiseen kuvioon. Koti matkan sisällä saa suuremman merkityksen turvapaikkana, sisäpuolena, järjestyksenä, kuin koti Kiinassa, joka on itsenäisesti koti suhteessa poissaoloon. Koti tuntemattoman (matkan, kaaoksen, ulkopuolen) sisällä korostaa kodin merkitystä elämän turvallisena ja tuttuna fyysisenä keskuksena. Kiinassa koti toimii enemmän tukikohtana, josta käsin on huolettomasti voinut elää hyvin aktiivisesti kodista ulospäin suuntautunutta elämää. Kiinassa maailma kodin ulkopuolella on tuttu, se ei siellä asetu heti ovesta ulos astuttaessa dialektiseen suhteeseen ympäristönsä kanssa. Aktiviteetteja on runsain mitoin, kuten myös ihmisiä, joiden kanssa tehdä erilaisia asioita. Kotona vanhemmat hoitavat ruuanlaiton ja muun huolehtimisen eikä informanttien ole tarvinnut siihen itse juurikaan aikaa käyttää. Kuvaavaa on Wen Shenille kodista nouseva mielikuva: äiti keittiössä höyryävien ruokapatojen keskellä kun Wen Shen saapuu kotiin omilta teiltään. Kiinan kodin tukikohtamaisuutta lisää vielä se, että läheiset ovat siellä aina läsnä ja tarpeen tullen neuvovat hankalissa tilanteissa ja ovat muutenkin tukena. Ulospäin suuntautuneisuus on siis paljon helpompaa, kun vastuu päätöksistä tai niiden pohjustamisesta ei ole yksin itsellä.

Informanttien kokemus ajanvietteen vähyydestä Suomessa voi olla merkki vajavaisesta sopeutumisesta maahan. Elämänmeno Suomessa toki on rauhallisempaa ja hiljaisempaa kuin Kiinassa, mutta siitä huolimatta ihmiset ovat täällä varmasti yhtä aktiivisia kuin Kiinassa. Informanttien näkökulmasta viihdykkeet ovat luonteeltaan ehkä hieman erilaisia (esimerkiksi oudot urheilulajit tms.) ja tapa käyttää vapaa-aikaa erilainen, joten kotiin jääminen on usein helpompi vaihtoehto. Tavallaan kodista tällöin tulee suhteessa tähän outoon ja tuntemattomaan maailmaan sisäpuoli, jossa edes kaikki on tuttua informantille. Jos kaikki outo viihdyke ja maailma kodin ulkopuolella tuntuu vaikealta hahmottaa, niin sitä

suuremmassa määri tila kodin sisällä on järjestystä ja siellä halutaan silloin viettää enemmän aikaa. Siellä informantit ”osaavat” olla. Toisaalta asunnon seinien sisään rajautuva koti on aina suhteessa ympäröivään sosiaaliseen maailmaan. Jos asunnon seinät sulkeutuvat liian tiiviisti niin, ettei sen ulkopuolelle ulotu sosiaalisia suhteita, saattaa siitä tulla ahdas ja ahdistava koti (Huttunen 2003, 328).

Kuvion 1 kodit asettuvat myös lukua 5 mukailleen akselille fyysinen – symbolinen. Poissaolon sisällä koti näyttäytyy ensisijaisesti fyysisenä turvapaikkana, sisäpuolena suhteessa outoon ulkomaailmaan, mutta pienemmässä mittakaavassa kuin vastakohtapari Kiina – Suomi. Kiinan koti suhteessa elämään Suomessa näyttäytyy sen sijaan enemmän symbolisena kotina. Jako liittyy myös ajatukseen kodin ja identiteetin suhteesta. Jos koti on jotain, jossa ihminen parhaiten tuntee itsensä, niin Suomessa tuo tuntemus korostuu eniten omassa asunnossa, jossa kaikki on tuttua. Kiina sen sijaan kokonaisuudessaan voi toimia identiteetin kiinnekohtana, eikä fyysinen koti silloin fyysisenä olekaan niin tärkeä.

7. Tilasta kodiksi

7.1. Paikasta kodiksi

Riitta Granfeltin mielestä asunto on fyysinen tila, jolloin kyseessä on spatiaalinen käsite. Koti taas on eletty ja koettu tila, tunnelautunut käsite. (1998, 103.) Mitä siis tapahtuu sillä välillä kun tästä asunnosta, tilallisesta käsitteestä tulee koti? Liikkuvuuden diskurssi on nostanut esiin kysymyksen kodin perimmäisestä olemuksesta: mikä koti itse asiassa on, ja mikä kodin liikkuvien ihmisten elämässä tekee. Jälleen voidaan tehdä erotus fyysisen ja symbolisen välillä – toisaalta mikä tekee asunnosta kodin, toisaalta mikä kodin tekee tuon asunnon ulkopuolella. Verrattuna ihmiseen, joka on aina asunut samassa paikassa eikä siis pitkällä aikavälillä ole kokenut kodin ja matkan dialektista suhdetta, ulkomailla asuneen henkilön on ehkä helpompi erotella kotia tekeviä elementtejä. Koti ei kuitenkaan ole koskaan valmis paikka, se on ennemminkin prosessimainen tapahtuma, joka elää jatkuvasti.

Yksinkertaisesti kodin voi tehdä se, että henkilö omistaa sen asunnon tai talon, jossa asuu. Jing Lin ja Lee Zhang olivat sitä mieltä, että vasta kun heillä on omistusasunto, he voivat todella kutsua asuinpaikkaansa kodikseen. Tämä pätee niin kotiin Suomessa kuin Kiinassakin.

"[...] I still have to rent a house for my home so, in the real meaning I just can't say I have my own home as my own house, I, but you know because you rent this house, you can't decorate by your own ways [...] it's quite hard to build up your own style." (Jing Lin)

Kun asuu vuokra-asunnossa, sisustamisen mahdollisuudet ovat rajalliset eikä asunnosta ehkä ole mahdollista tehdä täysin "omaa", itselleen miellyttävää, jolloin saisi kokea todella olevansa keskellä jotakin omaa. Toisaalta se, että asunnon koristelee (ei varsinaisesti sisusta) mieleiseseen ja että siellä silloin näkyy oman käden jälki, luo asuntoon kodin tuntua. Tilasta tulee tällöin tuttu, omankaltainen.

"[What are the things that make a place like home?] I think, those things which are done or decorated by myself make me think that this is my home. Because they are unique in the world." (Fang Wan)

Asunnon koristelu tekee siihen asujan jäljet. Samalla tavalla asumisen jäljet voivat saada paikan tuntumaan omalta, kuten Lin Li asian kuvailee:

"[...] one of my friends, he told me once... because I was totally busy at one period of time and my mother always complain me that my room was little bit mess everyday, and I said, that of course I work every day and so stressful, I don't care anymore and... [this friend of mine] he said that if the room or the home it's not mess then it's not a home or a room anymore, because, in his opinion he's like, the place where is mess then it's my room then it's my place."

Konkreettiset asuntoon ja asumiseen liittyvät tekijät olivat kuitenkin haastatteluissa sivuosassa silloin, kun oli kyse kotia tekevistä asioista. Tärkeämmiksi piirteiksi nousivat abstraktimmat asiat.

Tavalla tai toisella kaikki nämä piirteet liittyvät usein ihmissuhteisiin. Loppujen lopuksi itse asunto, sen kunto tai sijainti tai asunnossa olevat tavarat eivät tee kotia vaan muut ihmiset.

"I have to say home should be the place that, where I have my important people, persons... yeah, so that is the most important things, that is... and I don't care about other things... for example table or cups you can get new, but parents, and important people are so important... I think they are the object that... for me it's like I can call it home." (Lin Li)

"[What makes a place feel like home?] First, there should, the place, have the people who are important to me [...]" (Lin Li)

"The most important things is the, is people, yes, mm, the concrete surrounding, the place is not so important, they change all the time [...]" (Zheng Huang)

"It is more important that the people are around with, because only people can give love, care, help, nothing can instead." (Shen Liu)

"[What do you think is the most important object of a home?] People I think, the person, the person you love a lot and love you a lot, it's most important" (Jin Gu)

Lin Li kertoi myös, että hänelle esimerkiksi asuntoa etsittäessä yksi tärkeimmistä kriteereistä on se, että perhe ja kaverit asuvat mahdollisimman lähellä. Vaikka asunto olisi ihanteellinen konkreettisilta puitteiltaan mutta sijaitsisi kaukana näistä ihmisistä, se ei olisi todellisuudessa hyvä asunto.

Ihmiset kodin tunteen tekijänä voivat olla perheenjäseniä, ystäviä, kämppäkavereita tai naapureita. Tärkeää on se, että nämä ihmiset ovat läsnä ja että heihin on hyvät suhteet.

"[...] also the relationship with people, yeah, for example if you have bad relationship with the neighbours, with flatmates, you don't like love you don't regard this as your home, but if you mm, live in a good condition and also have good relationship with everyone, the neighbour and the flatmate and other people you will feel very good and regard it's your really real home." (Jin Gu)

Lee Zhangin kertomuksessa hyvien ihmissuhteiden ja sitä myötä kommunikaation merkitys kodin osatekijänä tulee erityisen hyvin esiin:

"I think you need communication, it's important, because for my last flat we just, every day I think we don't have so many chat, chatting with each other, so we just do our own thing in the rooms, and so... it really make me think it's just a place where I live here, where I go to sleep and where I do my homework, and, but here because all of us Chinese people so we can speak in home language and we have we can eating together sometimes, not always, and we can chat with each other and we can share the similar experiences and we have the same friends group here so..."

Leen edellisessä asunnossa vallinnut kylmä ilmapiiri ei loihtinut esiin kodin tuntua, koska kämppisten välillä ei juuri ollut kommunikaatiota. Niinpä Leen muutettua uuteen asuntoon kavereittensa kanssa ihmissuhteiden merkitys korostui. Myös muitten informanttien kohdalla lämpimät suhteet kämppisten kanssa paransivat myös asumisviihtyvyyttä ja sitä myöten kotoisuutta. Lee Zhangin kohdalla kotoisuutta loi myös asuminen muitten kiinalaisten kanssa. Tällä oli suuri merkitys myös muitten paljon kiinalaisten kanssa aikaa viettävien informanttien kohdalla.

”[do you feel like home in Finland?] More or less, because of so many Chinese students that are here...” (Zheng Huang)

Hyvät ihmissuhteet voivat myös näyttäytyä luottamuksen tunteena, joka puolestaan taas tekee kodin tuntua, kuten YongHua Hun tapauksessa:

”[Do you feel like home here in Finland?] Sometimes I feel because here everything is very fair, that make me at home, home feeling here, everything is fair and every people can believe each other very quickly and that’s, that’s the feeling of home I think, just like family, for example I never close my door and my neighbour [kämppäkaveri] also never close door, it’s one kind of trust thing that make home I think”

Myös GuoBing Cai ja Gang Sun olivat sitä mieltä, että lämmin ilmapiiri Suomessa on edesauttanut kotiutumista ja kodin tunteen syntymistä. He kiittelivät ihmisten ystävällisyyttä ja avuliaisuutta ja kokivat, että tämän ansiosta eläminen Suomessa oli sujunut niin mutkattomasti.

Ihmissuhteista kaikkein tärkeimpänä kodin osatekijänä ylitse muiden oli kuitenkin perhe. Olen luvussa 3 käsitellyt perheen merkitystä kiinalaisessa kulttuurissa, ja sen perusteella on mahdollista ymmärtää perheen suurta merkitystä myös kodin yhteydessä. Tuo luku toimikoon taustana sille mitä seuraavaksi perheestä kirjoitan.

Kun kodin käsitettä lähestytään kodin tunnetta tekevien asioiden kannalta, perheen merkitys nousee esiin kaikkein voimakkaimmin. Perheestä olen puhunut jo edellisissä luvuissa (5 ja 6) mutta kodin tunnetta tarkastellessa se nousee arvoon arvaamattomaan. Joka ikinen informanteista tavalla tai toisella liitti perheen ja kodin toisiinsa. Perhe (vanhemmat, isovanhemmat, suku, oma perhe) nousi haastatteluissa esiin lähes kaikkien kotia käsittelevien teemojen yhteydessä. Esimerkiksi kun kysyin informanteilta, mitä heille tulee mieleen sanasta koti, lähes kaikki mainitsivat vastauksessaan perheensä.

[What comes to your mind of the word home?]

“My father and my mother, yes [what else?] else... my other... my uncle, my cousin, my aunt something like that...” (YongHua Hu)

“It’s quite difficult because it’s some kind of... huge area... I can say if I go back home, of course I stay with my parents [...]” (Lin Li)

“The answer is people. When I lived with my parents, I hope they are health. We can talk, have meals... if I come to my home and I can not see them I will feel sad and lonely.” (Fang Wan)

Lee Zhang jopa sekoittaa kodin ja perheen puheessaan kokonaan, joka voi johtua myös jo mainitusta samasta kirjoitusmerkistä näille kahdelle sanalle:

“I think for me the family is the place where you can relax yourself and you will be very free there...”

Erityisesti perhe kunnostautuu siis kotia määrittelevänä tekijänä:

“Maybe parents are the most important part of home” (Fang Wan)

“[...] I think home for me is not the place, but it’s where my parents live, so if they live here so here is my family or is my home I think, that if they live in China some place, where they live is my home” (Lee Zhang)

“[...] I think, even you live in a quite bad conditions house but you can live with your parents, you might can think, feel that is home because I live with my parents...” (Jing Lin)

“I think now these days the most important thing in China could be my parents and other things not that kind of important, so, if my parents come here I, maybe probably here feel a little more home...” (Lin Li)

Perheen ja vanhempien merkitys ilmenee vahvasti mielikuvitusleikissä, jossa informanttien vanhemmat muuttavat Suomeen. Kuten edellisistä Lee Zhangin ja Lin Lin katkelmista voi lukea, vanhempien asuminen Suomessa vaikuttaisi kokonaisvaltaisesti kodin tunteeseen Suomessa. Lee ja Lin eivät olleet ainoita, jotka ajattelivat näin vaan lähes kaikki informantit olivat sitä mieltä, että vanhempien mukana Suomeen siirtyisi myös kodin tunnetta. Asunnolla itsessään ei myöskään ole merkitystä, kunhan vain vanhemmat asuvat siellä, se on koti.

GuoBing Caista lopullinen kodin tunne Suomesta puuttuu siksi, ettei hän voi täydellisesti tuntea vanhempiensa rakkautta täällä, koska he eivät ole fyysisesti läsnä. Perhe paljastuu

myös YongHua Hun salaperäisen 40 prosentin takaa syyksi sille, miksi koti Suomessa ei ole sataprosenttisesti koti (lopun 60% löytyy sivulta 47.)

“I think parents and relative is a very important part as a concept of home. They are too far from my flat. That’s the reason for the 40 % that it is not a home”

7.2. Kotiutuminen Suomeen

Puhuttaessa kodin tunteesta ja sen syntyamisestä nimenomaan Suomessa eikä Kiinassa, perhe ei kuitenkaan siltikään yksin riitä tekemään täydellistä kodin tuntua. Toisena merkittävänä tekijänä esiin tuli luonnollisesti aika. Haastatteluissa selkeästi kävi ilmi se, että kauemmin Suomessa asuneet informantit tunsivat Suomen tai opiskelukaupunkinsa enemmän kodikseen. Mitä vähemmän aikaa maassa on vietetty, sitä hatarampi oli kodin tuntu.

“[...] because I have been here not very long, so the home in Finland mmm... it’s very new for me and... and not very familiar with everything here, so... I think, but I think I love the home in Finland more and more [...] with the time going the home of Kuopio become more and more important for me.” (Jin Gu)

“[home in Finland] I have to say it’s half home, but you still need a long time to feel something inside...” (Lin Li)

“Since I haven’t been here for a long time so I think perhaps in the future if I had been here for one or two years, more than that, then I have gathered or accumulated certain social relationships that would make me feel more like home here.” (Zheng Huang)

Toisaalta oleskelu Suomessa on kokonaisuudessaan lyhytaikainen, joka puolestaan myös vähentää juurtumisen mahdollisuutta.

“[...] if you just for example I just study here, I probably feel like I just travelling here feeling, just longer [...]” (Lin Li)

Lyhyen oleskelun aikana Suomi ei ehkä ehdi muodostua kodiksi, ja toisaalta myös tämän lyhyen oleskelun aikana asuinpaikka saattaa muuttua useasti eikä samaan asuntoon ja asuinympäristöön ehdi kiintyä ja luoda kotoisuutta.

“I have lived in this flat no very long, so I still regard it as a place to live in [and not a home]” (Jin Gu)

“Anyway there can be a home, a temporary home in Finland, but we always, we have to change the plans, because I will remove out from this flat so... it’s hard to say... I don’t think it is my home.” (Jing Lin)

Kaikki pidemmän aikaa (puolestatoista vuodesta kolmeen ja puoleen vuoteen) Suomessa asuneet kuitenkin totesivat tuntevansa omaavansa kodin Suomessa. Aika on saanut paikan tuntumaan kodilta. Kolme ja puoli vuotta Suomessa asunut YongHua Hu ei kuitenkaan muiden informanttien tavoin meinannut löytää syytä sille, mitä tuona aikana oli tapahtunut, jotta Suomesta oli tullut koti:

”[So what do you think that made the change, that, what made it begin to feel like home here?] Why it begin, I don’t know why... maybe day after day after day I changed automatically...[...] maybe it’s time that makes me change... not very... something important thing happen that I feeling home, not this, but I think it’s time, I don’t know why... it’s very long period... make me changed I think...” (YongHua Hu)

Aika oli tuonut YongHua Hulle muutoksen kodin tunteessa mutta dynamiikka ajan kulumisen takana jäi epäselväksi. Kyseessä voisi olla tottuminen ja sopeutuminen maahan ja asuinpaikkaan. Qiang Zhao esittää asian näin:

“[...] now after I get used to Finnish cultures and how things dealing with others, how is really thinking and how their behaviour, I start to enjoy really good things in Finland.”

Qiang Zhao jatkaa, että tämän takia kaikki ei ole enää niin outoa hänelle Suomessa. Koska hän puhuu myös jonkun verran suomea, hänen on mahdollista selvittää arkipäiväisistä asioista tällä kielellä. Suomalaiset ovat myös mukavampia ja kiinnostuneempia, kun heille puhuu suomea, joten sillä tavalla on mahdollista päästä enemmän myös mukaan maan elämänmenoon.

Kodin tunnetta sen sijaan vähentää kokemus ulkopuolisuudesta, jota vieraassa kulttuurissa eläminen helposti aiheuttaa:

"[...] for me the most attractive place is in China to build up my home, not abroad, not in other countries, you always, or I think you always is a foreigner for the other countries', not local person, so it's quite hard to build up your own style, to your own feeling [...]" (Jing Lin)

"[...] because I don't speak Finnish so well I kind of feel that I cannot really involve in the Finnish society." (Qiang Zhao)

"It's like total different for example if you can fit yourself full, then you feel okay, I can stay here [...]" (Lin Li)

Tässäkin tapauksessa aika eli pitkä oleskeluaika voi vähentää ulkopuolisuuden tunnetta ja lisätä kodin tunnetta. Ajan myötä ihminen sopeutuu uusiin olosuhteisiinsa. Lin Li ja Zheng Huang pitivät työskentelyä Suomessa tärkeänä tekijänä kodin rakentamisessa. Lin Lin mielestä työn tekeminen ajaisi enemmän sisään yhteiskuntaan, ja se, että elättää itsensä työllä Suomessa saa aikaan kokonaisvaltaisemman tunteen elämästä ja kodista Suomessa. Zheng Huangin mielestä työskentelyn kautta olisi myös mahdollista kasvattaa sosiaalista piiriään, joka lisää kodin tuntua. Lin Lin Suomessa asuvalla kiinalaisella ystävällä puolestaan on suomalainen poikaystävä ja myös hänen siskonsa asuu Suomessa, joten Lin Li uskoi ystävänsä tuntevan paljon vahvemmin kodin tuntua Suomessa. Lin Li oli vahvasti sitä mieltä, että kodin tunne Suomessa riippuukin siitä, mitä henkilöllä maassa jo on. On siis oltava tarpeeksi ”yhteyksiä” ja linkkejä joiden kautta juurtua.

Laura Huttusen mielestä maahanmuuttajan suhde uuden asuinmaan sosiaaliseen maisemaan tai julkiseen tilaan sen eri muodoissa on olennaisen tärkeää viihtymisen, kiinnittymisen ja kodin tunteen kannalta (Huttunen 2003, 329). Ulkopuoliseksi jääminen yhteiskunnassa aiheuttaa vieraantumista yleisestä elämänmenosta eikä tällainen kuulumattomuus ole potentiaalinen tila kodin tunteen kehittymiselle. Informantit ovat opiskelunsa kautta tavallaan mukana suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurin ja tapojen oppimisen kautta tuttuuden tunne voimistuu, kuten Qiang Zhaon tapauksessa yllä. Kuitenkin jollakin tasolla kaikkia informantteja vaivasi jonkinlainen ulkopuolisuus, jonka ainoastaan ajan kuluessa ja sosiaalisen verkoston kasaantuessa olisi mahdollista korjaantua. Toisaalta Huttusen mielestä kotona olemisen kokemukseen liittyy toimijuuden mahdollisuus, mahdollisuus hallita omaa ruumista ja omaa ympäristöä sekä tehdä mielekkääksi koettuja asioita (Huttunen 2003, 328). Vertaamalla jälleen esimerkiksi pakolaisiin, informanttien asema tältä kantilta on hyvä, koska heillä on opiskelijana Suomessa mahdollisuus toteuttaa juuri tällaista toimijuutta,

mahdollisuus hallita omaa elämäänsä. Toisaalta perin outo ympäristö voi kuitenkin myös informanttien tapauksessa toimia eräänlaisena toimijuutta kahlitsevana tekijänä, koska välttämättä ei ole mahdollisuutta tehdä kaikkia tahtomiaan asioita, esimerkiksi kieliongelmiin takia. Informanttien tilanne Suomessa keikkuu siis kahden potentiaalisen välillä, mahdollisuudet kodin tunteeseen ovat hyvät, toisaalta on paljon esteitä sen tiellä.

Transnationaalisten kenttien ja toimien lisäksi asumisolosuhteet ennen maastamuuttoa ja sen jälkeen vaikuttavat kodin artikuloiteihin (Al-Ali & Koser 2001, 6). Jos olosuhteet lähtö- ja asettumismaan välillä ovat kovin erilaiset, kodin ”löytäminen” uudesta maasta voi olla hankalaa. Toisaalta tilanne olosuhteiden kannalta voi toimia myös toisinpäin, jos olosuhteet ovat uudessa maassa paremmat. Informantit ovat lähtöisin ahtaista ja saastuneista miljoonakaupungeista, joiden jälkeen Suomen rauhallisuus, avaruus ja puhdas ympäristö voivat toimia kotoisuutta edistävinä tekijöinä, vaikka elämäntyö tällöin kovin erilainen onkin. Informantit olivat myös tyytyväisiä asuntojensa tasoon Suomessa, joka oli parempi kuin tavallisissa vuokra-asunnoissa Kiinassa keskimäärin. Asunnot ovat paremmassa kunnossa ja esimerkiksi se, että vettä voi juoda suoraan hanasta ja kuumaa vettä voi käyttää milloin tahansa miten paljon haluaa, saivat informanteilta paljon kiitosta. Toisaalta informanttien asumisolosuhteet Suomessa ovat yksinäisemmät kuin Kiinassa. Sosiaalinen verkosto Suomessa on hyvin pieni tai ainakin pienempi kuin Kiinassa ja kanssakäynti ihmisten kesken erilaista:

”I think the friendship here is different than the way in China and I think people that, the relationship of the people here is different and, people are more personal, it’s not treated like a community, so, when you make some decision you always think what you want for the things but in China we usually think about, is there any benefit for my family or for my friends or some other people, so it’s different...” (Lee Zhang)

Myös Lin Li ja Zheng Huang olivat sitä mieltä, että ihmisten väliset suhteet Suomessa ovat paljon etäisemmät kuin Kiinassa, jopa hyvien ystävien kesken. Informantit siis kokivat ystävyys-suhteensa muihin kuin kiinalaisiin joskus liian pinnallisiksi tai he kokivat, etteivät pääse tarpeeksi lähelle ystäviään. Erilainen suhtautuminen kanssaihmiin oudoksuttaa eivätkä informantit välillä välttämättä tienneet miten käyttäytyä.

• tunnelatautuminen

Kaikkein tärkein tekijä paikan muuttumisessa kodiksi on siis tunteen kehittyminen. Paikka on koti vasta, kun tunne siitä kehittyy. Edellä käsitellyt asiat, kuten aika ja sopeutuminen esittävät tärkeää roolia tämän tunteen kehittämisessä. Kotia ei voi antaa kenellekään valmiina, sillä suhde kotiin muodostuu aina henkilökohtaisesti (Granfelt 1998, 104).

“[Why will it become more and more like home] ...mmm, because of the feeling do you know, yeah the feeling, the feeling of home is very very important, for example if I have lived here for three years, then the feeling is very very strong, because I mmm... I go out and come in this place every day, every month so...[...]” (Jin Gu)

Riitta Granfelt pohtii, että usein asunnottomaksi luokiteltu ihminen ei suinkaan itsestään selvästi ole koditon. Koti voi olla metsään rakennettu maja tai asuntovaunu, koska tärkeintä on tunne kodista, tunnelatautunut suhde elettyyn ja koettuun tilaan. Tällöin koti voi olla missä tahansa. (Granfelt 1998, 103.)

“If it was very poor house, also can be a home for you, it doesn't matter... I think that the feeling of people, what you think in your heart, deep heart is the most important. If you really like your flat, really like your house, even it's very small, very poor, it is okay, for you it's a very good house. So I think that the feeling of people, in the heart, it's very most, it's most important.” (Jin Gu)

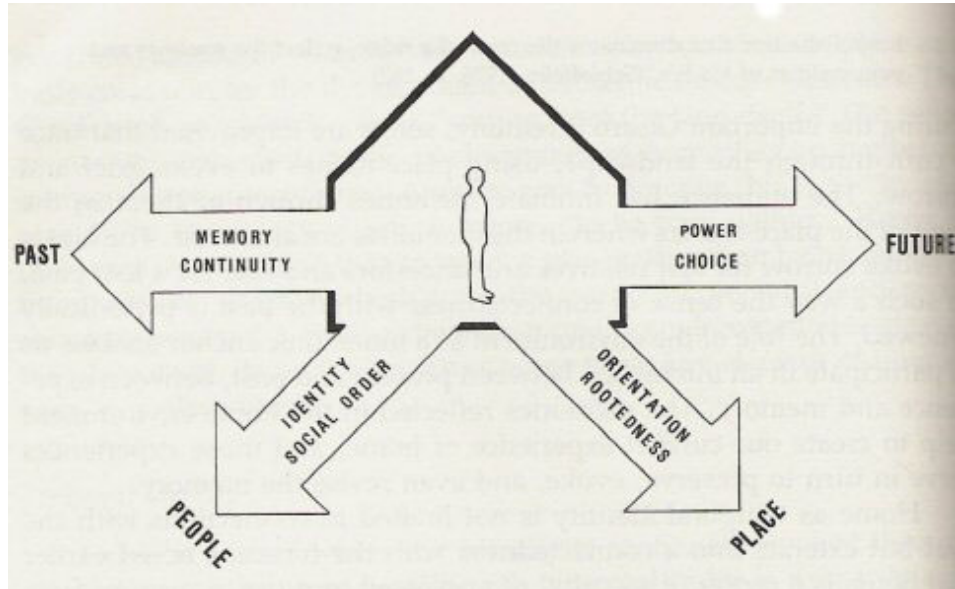
Taina Rajanti on pohtinut kotiutumisen käsitettä. Hänen mukaansa asuminen (koti) syntyy jokapäiväisyyksistä ja jokapäiväisyydestä. Paikka ulottuu ajassa ja tilassa ja kietoutuu niihin, jotka sitä asumalla tekevät. Ihmisen asuminen on kotiutumista tähän ulottumiseen. Rajanti esittelee teoksessaan antropologi Franco La Ceclan kotiutumisen ulottuvuuksia. La Ceclan mukaan kotiutuminen on samaistumista, identifioitumista paikan kanssa. Kotiutuminen merkitsee elämän jatkumista sosiaalisessa ja kulttuurisessa mielessä, ei vain biologisena eloonjäämisenä. Kotiutuminen liittyy ymmärrykseen ja tietoisuuteen. Paikkaan kotiutuminen toimii jatkuvan etääntymisen ja paluun prosessin kautta. Identiteetti, paikkaan kotiutuminen, on kompleksinen konstruktio, joka perustuu jokapäiväisiin käytäntöihin ja tapoihin. Asuminen on taito, joka on hankittava kuten kielitaito. Kotiutuminen on asumisen taidon hankkimista ja sen käyttämistä. (Rajanti 1999, 43-45.)

Asumalla ihminen hankkii muistoja paikasta, siis kodistaan, ja kiinnikkeitä, jolla hän itsensä tuohon paikkaan kiinnittää. Tämä kaikki on prosessinomaista kotiutumista. Ihminen ikään kuin sulaa lopulta ympäristöönsä yhtenä osana sitä. Kodin asuminen ja eläminen tietyssä paikassa pitkän aikaa muuttaa sen luonnetta syvemmäksi ja irrottaa sen pelkästään konkreettisista merkityksistä. Tuttuuden kautta se saa piirteitä, jotka, niistä eroon joutuessamme, pitävätkin pintansa eivätkä häviä tai laimene pelkiksi muistoiksi. Kodin tunne tällöin ehkä säilyy, vaikka asutammekin uutta kotia uudessa paikassa. Kyse ei myöskään ole kodittomuudesta. Harjoittamalla jokapäiväistä elämäänsä uudessa paikassa ihminen toistuvalla toiminnallaan tekee paikkaa itselleen kodiksi. Samaan aikaan dialektisuus suhteessa tähän tilaan eli La Ceclan mukaan etäännyttämisen ja paluun prosessi vahvistaa tunnetta tilasta kotina, vaikka se sitten sijaitsisi jo itsessään ”varsinaisen” kodin ulkopuolella.

Koti voidaan siis tämän perusteella ajatella suhteeksi, joka muodostuu ihmisen ja hänelle rakkaan toiminnan tai sitä symboloivan spatiaalisen tilan välille. Tila täytyy ensin ottaa emotionaalisessa merkityksessä omaksi, ennen kuin se voi toimia kotina – olla muusta ympäristöstä selvästi erottuva alue, joka on osa itseä. Koti suhteena liittyykin ajatteluun kodin ja identiteetin keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Koti voi olla puutarhurin ja puutarhan, urheilijan ja urheilukentän, pianistin ja pianon, hevoshullun ja ratsastustallin välinen suhde. (Dovey 1985, 36-43, Granfelt 1998, 104.) Asumisen jokapäiväisyyden myötä informanteille alkaa kehittyä suhde Suomeen. Erityisesti suhde kehittyy konkreettiseen kotiin Suomessa. Siihen identifioidutaan, koska se edustaa Suomen ja poissaolon tarjoamien mahdollisuuksien rajoissa niitä arvoja jotka kodissa informanteille ovat tärkeitä. Suhde muodostuu vaikka kaikkia tarvittavia elementtejä ei olekaan. Asumisen ja elämisen myötä kolkko asunto muuttuu emotionaalisessa mielessä omaksi.

Tässä luvussa (7.2.) on korostunut informanttien suhde heidän konkreettiseen kotiinsa Suomessa. He identifioituvat enemmän asuntoonsa ja opiskelukaupunkiinsa kuin Suomeen maana. Suhde Suomeen maana ei ole vielä muodostunut sellaiseksi, että koti ammentaisi merkityksiään siitä. Suomenkin muuttuminen kodiksi vaatisi huomattavasti merkittävämpää tunnelautumista, jossa tulisi olla mukana huomattavasti laajempia ajallisia ja paikallisia ulottuvuuksia. Luvussa 5.3 on kerrottu symbolisen kodin Kiinassa ammentavan merkityksiä sen sijoittumisesta menneisyys – tulevaisuus akselille. Kimberly Dovey ottaa näiden

yhteyksien lisäksi mukaan vielä kaksi muuta ulottuvuutta ja esittää ne seuraavanlaisen kuvion avulla:

kuvio 4: kodin yhteydet

(Dovey 1985, 44.)

Yhteys menneeseen ja yhteys tulevaan on esitelty jo sivulla 53. Tälle välille ja tästä aikajanasta ammentavat myös yhteys ihmisiin ja yhteys paikkaan. Ajan myötä syntyy yhteys paikkaan. Paikkaan sijoitutaan ja toisaalta suhteessa paikkaan syntyvät myös ”juuret”. Paikasta ammennetaan myös materiaalia identiteettiä varten. Yhteys ihmisiin puolestaan liittyy sosiokulttuurisiin tekijöihin ja siihen, että suhteessa tähän sosiokulttuuriseen ympäristöön myös identiteetti edelleen löytää oman paikkansa. Doveyn mielestä paikasta tulee koti, kun nämä yhteydet sekä kuviossa 1 esitellyt järjestykset suhteessa tähän paikkaan ovat muodostuneet. (Dovey 1985, 43-44, 51.)

Suomi maana tässä mielessä saattaisi muodostua informanteille kodiksi vasta hyvin pitkän ajan kuluttua, kun esimerkiksi muistot maassa elämisestä olisivat kasaantuneet niin, että niistä voisi ammentaa jatkuvuuden ja kuulumisen tunteita. Myös tulevaisuus Suomessa pitäisi olla taattu. Siten koti ja kodin tunne Suomessa rajoittuvat kotiin fyysisenä paikkana, koska ajallinen ja paikallinen ulottuvuus ja siten yhteydet jäävät vajavaisiksi. Sen sijaan koti Kiinassa ammentaa mitä suurimmassa määrin Doveyn määrittelemistä yhteyksistä. Näiden yhteyksien vuoksi myös kodin ja identiteetin yhteys on Kiinassa vankempi, joka puolestaan edelleen vahvistaa tuon kodin merkitystä symbolisena kotina.

Kaikesta tästä huolimatta informantit ovat kuitenkin onnistuneet kesyttämään itselleen omaa tilaa ja kotia Suomessa. Koska kodin tunne syntyy myös Suomessa, tarkoittaa se sitä, ettei koti ole vain paikkaan sidottu käsite vaan myös olotila. Tässä mielessä Doveyn näkemys kodista tiettyjen tarkasti määriteltyjen yhteyksien kautta syntyvänä asiana on melko jäykkä. Toisaalta Doveyn voi ajatella näkevän kodin paljon laajempänä käsitteenä, kuin esimerkiksi Rapport ja Dawson (1998a, 10.), joiden mielestä ihminen on kotonaan asuttaessaan kognitiivista ympäristöä, jossa voi toteuttaa päivittäisiä rutiineja ja jonka kautta tuntee identiteettinsä parhaiten välittyvän. Doveyn käsitys kodista menettääkin ehkä ilmaisuvoimaansa nimenomaan tilanteessa, jossa ihmiset lähtevät liikkeelle. Esimerkiksi tässä työssä doveymaisen kodin rajat venyvät informanttien sanoessa, että Suomesta voisi tulla koti, jos vanhemmat tulisivat tänne. Tällöin perhe rikkoo ajan dynamiikan kodin tekijänä, koska perhe itsessään kantaa mukanaan kodin merkitystä. Silloin kodin sitominen aikaan ja paikkaan menettää merkitystään, ja käsitys kodista ihmisten mukana liikkuvana asiana vahvistuu.

8. Koti ja liikkuvuus – liminaalisuutta vai ei?

Koti on voimakkaasti kaksijakoinen käsite, joka on tullut myös selkeästi esiin tämän työn myötä. Kodin merkitykset ja osatekijät niin informanttien puheessa, kuin analyysivaiheessakin tuntuivat häilyvän jatkuvasti jossakin konkreettisen ja abstraktin välillä. Haastattelujen myötä esiin nousi vielä tekijöitä, jotka hieman eri näkökulmasta valottavat koti-ilmiötä informanttien tapauksessa. Näissä tapauksissa jako fyysiseen ja symboliseen kotiin on varsin häilyvä, ja merkittävämmäksi määreeksi nousee liikkuvuus informanttien elämässä. Otan avukseni näitä näkemyksiä avatessani klassisen antropologisen käsitteen liminaalitalasta.

Liminaalitala käsitteenä liittyy Arnold van Gennepin klassiseen teoriaan siirtymäriiteistä. Ihmisen sosiaalinen siirtymä uuteen elämänvaiheeseen vahvistetaan usein rituaalilla. Hän ei kuitenkaan välttämättä astu suoraan uuteen vaiheeseen, uuteen sosiaaliseen asemaan vaan hänet erotetaan ensin rituaalisesti edellisestä vaiheesta, kuitenkin antamalla hänelle heti uutta statusta. Tätä sosiaalista eristämistä, kahden vaiheen välillä olemista, kutsutaan liminaalivaiheeksi. Henkilö on erotettu vanhasta roolistaan, johon hänellä ei ole paluuta. Eron lopullisuus varmistuu kuitenkin vasta liminaalivaiheen päätyttyä. Tämä rajatila on eräässä mielessä marginaalivaihe ihmisen elämässä, hän on sosiaalisen elämän ulkopuolella. Hänet on rituaalisesti irrotettu edellisestä vaiheesta, ja hänet siirretään rituaalisesti uuteen vaiheeseen mutta vasta, kun hänet on riisuttu vanhan statuksensa tunnuksista eli hänen on ensin läpäistävä liminaalitala. (Nisula 2006) Antropologi Vered Amit-Talai on Cayman –saarilla asuvia kanadalaisia ja brittiläisiä expatriaatteja tutkiessaan todennut, että saarella työskentelevien expatriaattien elämä määrittyy liminaaliseksi. Tämä johtuu siitä, että Cayman –saarien oleskelulupakäytännöt ja lyhyet työsopimukset tekevät mahdottomaksi pysyvän elämän rakentamisen saarelle. Vaikka Amit-Talain haastattelemat expatriaatit ovat eläneet saarella täysipainoista ja todellista elämää, menneet naimisiin, perustaneet perheitä ja kasvattaneet lapsia, paluu kotimaahan (tai jonnekin muualle) tuntuu kuitenkin paluulta oikeaan todellisuuteen. Toisaalta haastatelluista kotimaakaan ei enää tunnu todelliselta, oikealta kodilta. Aika Cayman –saarilla on siis normaalin arkipäiväisen elämän elämisestä ja

kodin asuttamisesta huolimatta tuntunut jotenkin irralliselta ja ”oikean” elämän ulkopuolella tapahtuvalta epävarman tulevaisuuden takia. Tätä kokemusta määrittelee Amit-Talain mukaan parhaiten liminaalisuus. (Amit-Talai 1998, 41-53.) Cayman –saarilla asuminen Amit-Talain artikkelissa näyttäytyy eräänlaisena välitilana, oleskeluna ”oikean” paikan, ”oikean” todellisuuden ulkopuolella, yhden tai mahdollisesti kahden oikean kodin välillä.

Pohdin liminaalisuutta informanttien tilanteessa kahden hyvin erilaisen mutta tavallaan toisiinsa liittyvän esimerkin avulla. Toinen on perhe ja siihen liittyvät velvoitteet, toinen on yhteydenpito Kiinaan ja sitä myötä syntyvä fyysisen ja symbolisen kodin sekoittuminen. Se, määrittäykö informanttien elämä Suomessa liminaaliseksi vai ei, paljastaa puolestaan jotakin kodista käsitteenä.

8.1. Liikkuvuus, perinteet ja koti

“Perhaps eventually, after being abroad for several years I will return to the home, where my parents are currently living in. [...] yeah, they are getting older and older, we have this tradition to living with the older people in China.” (Zheng Huang)

“[why, what would you say that is the reason why home is so important for you?] I think because... .. I think my mother and my father they grewed me and... I should, how to say... I should take care of them, I cannot loose all my parents, at least now...” (YongHua Hu)

Liminaalista olotilaa informanttien elämässä ja kodin käsityksissä vahvistaa se, että informantit tietävät olevansa ulkomailla vain rajallisen ajanjakson. Informanttien ulkomailla oleskelua, kesti se sitten miten kauan tahansa, leimaa tieto väistämättömästä paluusta. Vanhemmista huolehtimisen perinne pitää huolen siitä, että informantit lopulta palaavat Kiinaan (ks. luku 3.) Useimmille informanteista vanhemmat eivät toki olleet ainoa syy, miksi he Kiinaan halusivat palata mutta loppujen lopuksi se oli kaikkein vahvimmin paluun takana vaikuttava tekijä. Tarkatkaan suunnitelmat tulevaisuudesta Suomessa eivät pyyhkineet pois tosiasiaa paluusta. Esimerkiksi Jin Gu oli valmis jatkamaan opintojaan Suomessa tohtoriksi asti käytyään ensi vaihdossa muualla Euroopassa. Hän oli myös kiinnostunut työskentelemään Suomessa mutta loppujen lopuksi hänkin aikoi palata, koska vanhemmista on pidettävä huolta. Vanhemmat ovat tukeneet ja rakastaneet informantteja ja kasvattaneet heidät parhaan kykynsä mukaan. Päätettyään opintonsa ja hankittuaan hyvän

työpaikan takaavan koulutuksen, on heidän vuoronsa huolehtia vanhemmistaan ja tukea heitä. Paineet tähän kasvavat varsinkin silloin, jos informantti on ainut lapsi.

Qiang Zhao olisi myös kiinnostunut työskentelystä Suomessa ja maahan jäämisestä pidemmäksi aikaa, koska hän haluaisi työkokemuksen lisäksi myös verojen muodossa ”maksaa takaisin” täällä saamaansa ilmaista koulutusta. Mutta samalla mieltä kaiheartaa kuitenkin vastuu vanhemmista:

”[in Finland] I am away from my parents [...] and also that in Chinese culture is that parents, how to say, taking care of you when you baby you know, and it’s deep in your culture that you have to give something back to them, to taking care of them when they are old. My, personally my parents don’t need any money, they are well economically, they don’t need anything like this but I feel quite guilty if I am really away.”

GuoBing Cai ja Gang Sun puhuivat paljon vanhempiin liittyvistä velvoitteista ja tuntemuksistaan traditiota kohtaan. Erityisesti GuoBing Cai tunsu suurta painetta tästä, koska hänestä tuntui kovin vaikealta hyvittää vanhempien hänen eteensä näkemä vaiva. GuoBingista tuntui, ettei hän osaa tai pysty maksamaan takaisin, koska kiitollisuudenvelan tunne on niin suuri. Samasta syystä hän kertoi potevansa helposti huonoa omaatuntoa, jos laiskotteli tai otti opiskelut välillä liian rennosti. Vanhempien tukema koulutus kun pitäisi suorittaa kunnialla, jotta vanhemmat voivat olla ylpeitä ja jotta vanhempien huoltaminen myöhemmin olisi rahallisesti mahdollista. GuoBing Cai tunsikin välillä todella hankalaksi tasapainottelun opiskelun, työn, omien haaveiden ja sosiaalisten velvollisuuksien välillä. Miten pitää kaikki, myös itsensä, tyytyväisenä kun monesta suunnasta tulee vaatimuksia. Joka tapauksessa paluu Kiinaan oli molemmille ehdoton vaihtoehto vanhemmista huolehtimisen takia.

Vastuu ja kiitollisuudenvelka vanhempia kohtaan vaikuttavat myös Kiinaan paluun jälkeisiin asumisjärjestelyihin ja siihen mihin informantit asettuvat asumaan.

“[Where do you think you’ll live when you go back to China?] It depends if I go to another city I have to find my own house, if I live in my home city I can live with my family yeah... I should take care of them because I am the only child yes... so it’s not good to live far away from them...” (YongHua Hu)

Paluu vanhempien luokse asumaan ei ollut myöskään GuoBing Caille ja Gang Sunille ensisijainen vaihtoehto, ja asuinpaikka riippuukin usein työpaikan saamisesta, mikä tunnutaan usein asetettavan jopa perheen edelle. Ensin täytyy olla hyvä työpaikka, jotta perheestä voi huolehtia. Asumisjärjestelyihin vaikuttaa myös se, onko henkilöllä jo oma perhe. Esimerkiksi GuoBing Caista olisi mukavaa asua omassa asunnossa, koska silloin olisi mahdollisuus omaan yksityiseen tilaan. Kuitenkin asunto olisi hankittava mahdollisimman läheltä vanhempia, koska he sitä haluavat. Jos perheenjäsenet eivät asu samassa kaupungissa, niin liian kaukanakaan ei kuitenkaan olisi hyvä asua. Toisaalta monet informanteista kertoivat luultavasti palaavansa vanhempiensa luokse asumaan, ellei omaa perhettä vielä ole. Oma perhe voi vaikeuttaa tilannetta entisestään, sillä myös puolison vanhemmat ovat tarpeineen olemassa. Gang Sun valittelikin joutuvansa kahden tulen väliin tilanteessa, jossa asuinpaikka vaimon kanssa täytyy valita.

Kiinalaisessa kulttuurissa vallitseva vanhempien kunnioittamisen ja heistä huolehtimisen traditio kiinnittävät informantit vahvasti Kiinaan. Vanhemmista huolehtiminen on heille syntymässä annettu tehtävä eikä siitä toistaiseksi vielä tänä päivänäkään aiota luistaa, sen osoittavat ainakin tässä työssä haastateltujen informanttien vahvat tunteet perinnettä kohtaan. Se, että informanteilla on kotimaassaan näin vahva vetävä tekijä, näyttää asettavan heidät eräänlaiseen liminaalitilaan suhteessa Kiinaan. Suomi on vain välitappi sillä matkalla, jonka loppupäässä hämmöittää ammatin ja oman elämän rakentamisen lisäksi tärkeä tehtävä vanhemmista huolehtijana. Koska palaaminen Kiinaan tämän takia on lähes väistämätöntä, elämän ja kodin rakentaminen Suomessa ei ehkä aina tunnu tarkoituksenmukaiselta. Koska kuitenkin loppujen lopuksi on palattava, miksi nähdä vaivaa yrittämällä sopeutua Suomeen ja luomalla kotia tänne. Vaikka joillekin informanteista avautuisi mahdollisuus jäädä Suomeen töihin ja luoda kodin puitteita, ne voisivat kuitenkin tuntua irrallisilta paluun takia. Elämä ja koti Suomessa määrittyvät tällöin liminaaliseksi, välitilaksi aiemman ja jo valmiiksi määritellyn tulevaisuuden välillä. Perinteet myös vahvistavat tulevaisuuden merkitystä menneisyys –tulevaisuus –akselilla kodin määrittäjänä, joten se vahvistaa Kiinan asemaa kotina. Suomessa asumisen asettuminen liminaaliseksi, kahden säännöllisen tilan väliin jääväksi ajaksi tekee informanteille mahdolliseksi myös tehdä sellaisia asioita, joita Kiinassa ei ehkä voisi tehdä. Liminaalitilan erilaisuus verrattuna ”normaaliin” elämään tekee siitä myös sisällöllisesti erilaista. Informanttien tapauksessa ulkomailla oleskelun sekä lähdön sinne ja paluun sieltä voi nähdä eräänlaisena aikuistumisen rituaalina. Aika ennen

ulkomailla oleskelua oli vielä harmitonta nuoruutta, kun taas paluun järkeistä aikaa alkavat jo värittää velvollisuudet vanhempia kohtaan. Näiden kahden ajan väliin jää liminaalinen oleskelu Suomessa, joka ei varsinaisesti kuulu aikajanelle Kiinassa. Liminaaltilasta seuraavaan vaiheeseen siirtyminen ei myöskään koskaan ole paluuta takaisin vanhaan, vaan nimenomaan uuteen elämänvaiheeseen.

8.2. Fyysisen ja symbolisen kodin sekoittuminen

Hieman toisesta perspektiivistä ajateltuna koti ja asuminen Suomessa eivät määrity niin vahvasti liminaalisena. Tässä tapauksessa ajattelen kodin edellisen sijaan enemmän asuttuna ja elettyinä eikä niinkään velvoitteen värittämänä.

Informantit pitävät tiiviisti yhteyttä Kiinaan. Uudet teknologiat, kuten internetin välityksellä tapahtuvat puhelut ja reaaliaikaiset keskustelulinjat mahdollistavat ilmaisen yhteydenpidon Kiinaan tavanomaisten tapojen lisäksi.

”Do you keep a lot of contact to China?] Yes, several times a week, because the internet makes things so easy.”

“Yes, several times a week I will contact my friends in China through the internet, also my parents, yes, and, before this time I contact my mother very often and she also, she also make contact with me.” (Fang Wan)

Yhteydenpitoa tapahtuukin suuntaan ja toiseen tiuhaan tahtiin. Informanteista Qiang Zhao puhui vanhempiensa kanssa kaikkein harvimmin, vain kerran viikossa. Muut puhuivat keskimäärin kahdesta kolmeen kertaa viikossa vanhempiensa kanssa ja esimerkiksi Jin Gu kertoi keskustelewansa vanhempiensa kanssa internetin välityksellä päivittäin. Vanhempien kanssa tapahtuvan yhteydenpidon lisäksi informantit ovat usein yhteydessä myös muihin sukulaisiin ja kavereihin Kiinassa. Kavereiden kanssa käytetään pääasiassa sähköpostia tai chattaillaan, kun taas vanhempien kanssa ollaan pääasiassa puhelinyhteydessä. Jotkut informanteista viettivätkin paljon aikaa internetissä chattailemassa ystäviensä kanssa, jotka asuivat Kiinassa tai olivat myös ulkomailla opiskelemassa. Tietoverkkojen leviämisen myötä maailman on sanottu kutistuneen pieneksi kyläksi. Tämä pitää hyvinkin paikkaansa informanttien kohdalla, sillä tiiviin ja tiuhan yhteydenpidon Kiinaan mahdollistanut

teknologia on vähentänyt välimatkaa kotiin Kiinaan ja tuonut tärkeät perheenjäsenet siellä lähemmäksi kotia Suomessa:

”In fact my mother call me a, I call my mother every day, yeah... we make contact through internet so it’s cheap and convenient so... we talk to each other every day, my mother and my father [...] because we talk to each other every day so I not miss them too much. [...] because I contact with my parents every day, I know everything about their life, about my relatives, about my other friends, yeah, I feel still with them.” (Jin Gu)

“[Do you miss China?] until now not too much, because we can have frequently contact so, I don’t think we live so far distance anyway... so, now everything is fine.” (Jing Lin)

Kun vanhempiin ja ystäviin on mahdollista pitää yhteyttä päivittäin, lähes mihin vuorokauden aikaan tahansa Jin Gu tuntee kuin he olisivat yhä läsnä. Entinen elämä maapallo toisella puolella hyppääkin yhtäkkiä informanttien huoneeseen täällä Suomessa tietokoneen välityksellä. Läheisyyden tunnetta entisestään lisää se, että puhelut on mahdollista suorittaa web-kameran kanssa, jolloin puhekumppani on mahdollista nähdä reaaliaikaisena oman tietokoneen ruudulla.

”and you have the camera so you can see each other, it’s not like just calling, it’s warm and more close...” (Lee Zhang)

Saapuessani tekemään haastattelua Gang Sunin luo sainkin tervehdyn suoraa Kiinasta tietokoneen ruudulta, kun hän oli lopettelemassa puhelua isänsä kanssa. Työni kolmannessa luvussa kerroin transnationaalisista perheistä, joissa perheenjäsenet asuvat ainakin jonkin aikaa erossa toisistaan, mutta silti ylläpitävät ja luovat yhteisyyden tunnetta yli kansallisten rajojen (Bryceson & Vuorela 2002, 3). Kiinalaisperheiden voimakas yhteys säilyy siis myös perustavanlaatuisemman eron kohdatessa, ja kehittyvät tietoliikenneyhteydet helpottavat yhteyden säilyttämistä entisestään.

Myös muunlainen teknologia lähentää Kiinaa suhteessa informanttien elämään Suomessa niin, että tuntuu kuin ei olisi kovin kauas lähtenytkään. Perheenjäsenten ja kiinalaisen kulttuurin tulviessa huoneeseen ei ikäväkään enää vaivaa.

”[Do you miss China?] Not very much to tell you the truth, I can, I can watch every live TV through the internet, also I have the, I have the TV set and I can watch Chinese shows and other things so, China is very close to me, it is not very far...” (Zheng Huang)

Yhteydenpito Kiinaan luo sillan symbolisen ja fyysisen kodin välille niin, että näiden kotien rajat itse asiassa hämärtyvät ja kietoutuvat toisiinsa. Symbolinen koti Kiinasta ulottuu tietoverkkoa pitkin Suomeen ja äkisti vanhemmat, sukulaiset, kaverit ja muut tutut asia Kiinasta ovatkin läsnä. Tällöin Suomessa asumisen määrittelemisen liian selkeästi läsnäolon ja poissaolon mukaan, ja siis liminaalitulaksi, kadottaa jotakin ilmiön luonteesta. Pakolaistutkimuksessakin on nykyään kritisoitu sitä ehdotonta tapaa, jossa pakolaisuus on nähty vain kahden pisteen, lähtö- ja saapumismaan välille asettuvaksi jännitteeksi. Tosiasiassa tilanne on paljon monimuotoisempi ja pakolaisten verkostot ulottuvat paljon laajemmalle. Informanttienkaan läsnäolo Suomessa ei ole siis vain ehdotonta poissaoloa Kiinasta sillä itse asiassa nämä kaksi pistettä liukenevat ja kietoutuvat toisiinsa. Informanttien asuminen Suomessa ei ole vain poissaoloa kotoa, sillä tämä poissaoleva ”koti” on myös osa kotia Suomessa. Tällöin liminaalisuus puhtaassa mielessä hälvenee myös. Oleskelu ja asuminen Suomessa ovat vain yksi etappi kodin jatkumolla, eikä sitä määrittele liian vahvasti läsnäolo-poissaolo.

Informanttien näkeminen Suomessa liminaalitulassa, ja siis poissa kotoa asuvina joutuu ongelmiin myös siinä ajatusleikissä, että informanttien vanhemmat muuttavat Suomeen. Vanhemmat kantavat mukanaan niin voimakkaita kodin merkityksiä, että saavat aikaa kodin tunteen siellä missä ovat.

“Yeah yeah you are right, if my parents... they moved to Finland, then we if we live together, then it makes, yeah China less like a home mm... this is yeah... .. But I think for me Shanghai or China is always a home for me but yeah... of course Finland is home, which is more important yeah yeah, so it's it's possible, for maybe for Finland it's more like a home in the future maybe yeah if my parents move here and my close friends move here and... yeah, I think so... yeah it's possible.” (Jin Gu)

Toisaalta vanhempien hyvinvointi koetaan niin tärkeäksi, että heidän pahoinvointinsa veisi vahvistuneelta kodin tunteelta pohjaa myös informanteilta itseltään:

“Yes, if my parents come here it will feel more like home but... in the mean time they will feel lonely because they only know me, so I don't think they will help, and if they don't feel good I will feel I don't feel good, I would prefer I come back to China.” (Zheng Huang)

Jos vanhempien Suomeen muuttamisen myötä on mahdollista, että Suomi tuntuu enemmän kodilta, myös silloin jäykkä ajatus kodista poissaolon tai läsnäolon liikkumattomana paikkana näitsee liitoksissaan. Informantit eivät voi olla Suomessa vain liminaalitulassa, jos on mahdollista, että koti myös tulee heidän luokseen. Koti ei ole vain pysyvä, liikkumaton paikka tai käsite. Se elää ihmisen mielessä siinä missä muutkin ajatukset. Lin Li kuvailee omiaan ja muualla Euroopassa asuvien kavereittensa tuntemuksia ulkomailla asumisesta:

“I'm already here more than one years, I have the feeling that I almost more or less changed a little bit... because now I think most Chinese people who travelling abroad are already, because I had contact with my friend who is also in other countries, they are not in China, more or less they have the same feeling that they don't know their... their destination, so where they will go in these years, so they just feel themselves like some kind of leaves or, or feather or something like that, it's like flying everywhere... so I think if you ask the feeling about home, maybe already changed a little bit with the traditional Chinese people...” (Lin Li)

Toisaalta ulkomailla opiskeleminen ja asuminen vailla täysin selkeitä suunnitelmia tulevaisuudelle synnyttävät tunteen leijumisesta tilassa, vailla päämääriä. Tätä voisi ajatella liminaalisuuden tilaksi, vailla kiinnikkeitä olemiseksi, jolloin koti Kiinassa näyttäytyy lähtö- ja paluupisteenä. Mutta kuten Lin Li sanoo, ajan ja leijumisen myötä myös käsitykset kodista muuttuvat. Paluu Kiinaan ei välttämättä olekaan paluu siihen samaan kotiin, josta on lähdetty. Koti ei ole staattinen käsite tai edes paikkana sellainen, joka säilyy muuttumattomana odottamassa. Silloin ajatus liminaalitulasta on huono. Tällöin ei voida ajatella olevan mahdollista ”olla poissa kotoa”, koska koti on myös ihmisen mukana, kaikkialle minne hän meneekin. Vaikka informanteille piirtyy melko selkeästi koti fyysisenä ja symbolisena, niiden rajat eivät ole niin selkeät, että ne voisi ajatella vain läsnäolona ja poissaolona. Koti on paljon monimutkaisempi käsite.

9. Epilogi

Ihminen elää asumalla jossakin, ja koti on ihmiselle tämän tavan paikka. Jopa asunnottomaksi tai kodittomaksi luokitellut ihmiset kesyttävät ympärilleen kotia, vaikkei se tuon käsitteen perinteisiä määreitä täyttäisikään. Koti liittyy siis hyvin olennaisella tavalla olemassaolomme ihmisiin. Riippumatta kodin –käsitteen määrittelemiseen liittyvästä kädenväännöstä tiedemaailmassa, sen ilmaisuvoima ihmisten elämän kuvaajana ja analysoijana on kiistämätön. Koti herättää helposti ensimmäisenä mielikuvan punaisesta tuvasta ja perunamaasta, jostakin pysyvästä ja kiinnittyneestä piirteestä elämässä. Liikkuvien ihmisryhmien maailmassa käsitykset kodista kertovat kuitenkin jotakin olennaista juuri tästä liikkumisesta ja sen synnyttämistä jännitteistä näiden ihmisten mielessä ja elämässä. Erityisesti koti kertoo näiden ihmisten elämästä yleensä. Tässä työssä olen tarkastellut kiinalaisten elämää erityisesti tämän kodin käsitteen kautta mutta samalla on avautunut myös paljon näkymiä kiinalaisten opiskelijoiden elämään Suomessa yleensä. Ulkomaalaisissa opiskelijoissa piilee valtava voimavara myös Suomen työmarkkinoiden käytettäväksi. Läheskään aina nämä opiskelijat eivät kuitenkaan jää Suomeen ja tutkimuksen avulla on mahdollista selvittää heidän olojaan Suomessa ja mahdollisesti niitä (Suomesta riippuvia tai riippumattomia, kuten usein kiinalaisten tapauksessa) syitä, joiden takia matka jatkuu edelleen Suomesta pois. Kodilla on oma suuri osansa viihtymisen kannalta ja tässä tutkimuksessa olen kurkannut Jyväskylän ja Kuopion kiinalaisten koteihin

Jokainen ihminen elää elämäänsä omanlaisensa merkitysten elinpiirin puitteissa. Tällaisissa puitteissa myös koti muodostuu aina hyvin henkilökohtaiseksi, muitten kodeista riippumattomaksi kokonaisuudeksi. Ymmärsi kodin sitten fyysiseksi paikaksi tai symboliseksi tilaksi tai suhteeksi itselle tärkeään asiaan, se on jotakin, joka syntyy ihmisen omista lähtökohdista käsin. Myös informantit ovat tällaisia yksilöitä, mutta heidän samanlainen elämäntilanteensa asettaa heidät jotakuinkin samalle lähtöviivalle. Kiinalaiseen kulttuuriin liittyvä vankka vanhempien kunnioitus määrittää heidän kaikkien tulevaisuutta varsin vahvasti, ja uusi opiskelumaa oli kaikille tasapuolisesti aivan outo. Kodin neuvottelemisen on myös läpi elämän jatkuva prosessi eikä se välttämättä missään vaiheessa

tule valmiiksi. Erilaiset vaiheet elämässä tuottavat lisää materiaalia sen määrittelemiseksi, ja tilanteesta riippuen koti voi näyttäytyä hyvinkin erilaisena yhden ja saman henkilön elämässä. Tässä työssä olen hahmottanut kiinalaisten opiskelijoiden kotia Suomessa heille hyvin erityisessä elämäntilanteessa. Tämä tilanne on värittänyt heidän näkemystään kodista ja jättänyt siihen pysyvän jälkensä. Tilanne ei ole kuitenkaan staattinen, ja informantit jatkavat kukin taholleen opiskelujen päättyessä Suomessa. Joku saattaa jäädä Suomeen, joku jatkaa muualle ulkomaille mutta suurin osa palaa lopulta Kiinaan. Jatkossa olisikin mielenkiintoista jatkaa tutkimusta vaikkapa aivan samojen informanttien kanssa heidän palattuaan Kiinaan. Kodin olemuksen tutkiminen Kiinasta käsin avaisi varmasti aivan uusia näkymiä ja vertailemalla sitä tässä tutkimuksessa saatuihin tuloksiin nämäkin tulokset voisivat avautua taas uudella tavalla. Toisaalta tutkimusta voisi laajentaa myös vertailemalla sellaisia henkilöitä, jotka ovat asuneet aina Kiinassa ja niitä, jotka ovat palanneet. Mukaan voisi ottaa myös vahvemmin itse Kiinan ja sen kulttuurin. Paluun jälkeisellä tutkimuksella olisi mahdollista paljastaa myös paljon kodin prosessiluonteesta ja pohtia sen mahdollisesti liminaalista olemusta.

Monet eri tekijät vaikuttavat kodin käsitteeseen ja käsittämiseen. Matkustaminen, pakolaisuus ja maahanmuutto verrattuna paikalla pysymiseen avaavat kodin käsitettä uudella tavalla. Toisaalta olosuhteet ennen lähtöä suhteessa uuteen oleskelupaikkaan vaikuttavat kodin artikulointeihin. Olosuhteet uudessa asuinpaikassa ovat erityisen olennaisia kodin tunteen kannalta. Sopeutuminen, sosiaalisten suhteiden kerääntyminen, yhteiskunnassa mukana oleminen eri asteilla kaikki vaikuttavat siihen, miten ja millaiseksi koti uudessa paikassa muotoutuu. Myös se, miten muuttaja tai liikkuja muuttoon suhtautuu, siis mikä on hänen asentonsa suhteessa uuteen asuinpaikkaan, vaikuttaa siihen, miten hän kotia tekee. Vaihtoehtoja on rajattomasti ja rajattomasti on siten myös erilaisia koteja. Jokaisella ihmisellä ja ihmisryhmällä on erilainen elämänhistoriansa. Näiden lukemattomien vaihtoehtojen puitteissa liikkuvat ihmiset myös hakevat kiintopisteitä identiteetilleen. Kodin käsitteen avulla on mahdollista avata näkemyksiä näiden ihmisten elämään, siihen mistä he ovat tulleet ja minne ovat menossa. Ja siihen keitä he ylipäänsä ovat.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet:

1. Haastattelut

Qiang Zhao	11.11.2005 (nauhalla)
Fang Wan	22.11.2005 (nauhalla)
Lin Li	12.12.2005 (nauhalla)
Jin Gu	18.12.2005 (nauhalla)
Zheng Huang	9.1.2006 (nauhalla)
YongHua Hu	3.2.2006 (nauhalla)
Gang Sun & GuoBing Cai	18.2.2006 (muistininpanot)
Shen Liu	8.3.2006 ja 2.4.2006 (sähköpostihaastattelu)
Jing Lin & Lee Zhang	2.4.2006 (nauhalla)

2. Sähköpostit: 11 sähköpostiviestiä

Fang Wan 25.11.2005

Fang Wan 27.3.2006

GuoBing Cai 27.3.2006

Gang Sun 27.3.2006

Jin Gu 29.3.2007

Zheng Huang 30.3.2006

YongHua Hu 30.3.2006

Gang Sun 30.3.2006

Jin Gu 30.3.2006

Lin Li 31.3.2006

Fang Wan 8.4.2006

Lisäksi neljä sähköpostiviestiä Lin Li:n ystäviltä Kiinasta

3. Kenttäpäiväkirja

Haastattelunauhat, haastattelujen litteraatiot, sähköpostit sekä kenttäpäiväkirja ovat tekijän hallussa.

Painetut lähteet:

Abu-Lughod, Lila 1991. *Writing Against Culture*. Teoksessa Richard G. Fox (toim.) *Recapturing Anthropology: Working in the Present*. Santa Fe: School of American Research Press.

Al-Ali, Nadjie & Koser, Khalid 2001. *Transnationalism, international migration and home*. Teoksessa Nadjie Al-Ali & Khalid Koser (toim.) *New Approaches to Migration?: Transnational Communities and the Transformation of Home*. London and New York: Routledge. [ebrary online] päivitetty s. a. [haettu 5.11.2005] saatavilla www-muodossa:
<URL: <http://site.ebrary.com/lib/jyvaskyla/Top?layout=document&id=10062832&?nosr=1>>

Ally, Kulsoom 2002. *Making a new life: a study of foreign degree students in the University of Helsinki*. Helsinki: Student Union of the University of Helsinki.

Amit-Talai, Vered 1998. *Risky Hiatuses and the Limits of Social Imagination: Expatriacy in the Cayman Islands*. Teoksessa Nigel Rapport & Andrew Dawson (toim.) *Migrants of Identity. Perceptions of Home in the World of Movement*. Oxford and New York: Berg.

Amit-Talai, Vered 2000. *Introduction. Constructing the field*. Teoksessa Vered Amit-Talai (toim.) *Constructing the Field. Ethnographic Fieldwork in the Contemporary World*. London and New York: Routledge. [ebrary online] päivitetty s. a. [haettu 10.11.2005] saatavilla www-muodossa:
<URL: <http://site.ebrary.com/lib/jyvaskyla/Top?layout=document&id=2003964&?nosr=1>>

Appadurai, Arjun 1991. *Global Ethnoscapes. Notes and Queries for a Transnational Anthropology*. Teoksessa Richard G. Fox (toim.) *Recapturing Anthropology. Working in the Present*. Santa Fe: School of American Research Press.

Armbuster, Heidi 2001. Homes in crisis. Syrian Orthodox Christians in Turkey and Germany. Teoksessa Nadjé Al-Ali & Khalid Koser (toim.) *New Approaches to Migration?: Transnational Communities and the Transformation of Home*. London and New York: Routledge. [ebrary online] päivitetty s. a. [haettu 5.11.2005] saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com):
<URL: <http://site.ebrary.com/lib/jyvaskyla/Top?layout=document&id=10062832&nosr=1>>

Bauman, Zygmunt 1992. *Intimations of postmodernity*. London: Routledge.

Benjamin, David N. 1995. Introduction. Teoksessa David N. Benjamin (toim.) *The Home: Words, interpretations, meanings and environments*. Aldershot and Brookfield: Ashgate.

Brah, Avtar 1996. *Cartographies of Diaspora. Contesting identities*. London and New York: Routledge.

Bryceson, Deborah Fahy & Vuorela, Ulla 2002. *Transnational Families in the Twentyfirst Century*. Teoksessa Deborah Bryceson & Ulla Vuorela (toim.), *The Transnational Family: New European Frontiers and Global Networks*. Oxford: Berg.

Caputo, Virginia 2000. At “home” and “away”. Reconfiguring the field for late twentieth-century anthropology. Teoksessa Vered Amit-Talai (toim.) *Constructing the Field. Ethnographic Fieldwork in the Contemporary World*. London and New York: Routledge. [ebrary online] päivitetty s. a. [haettu 10.11.2005] saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com):
<URL: <http://site.ebrary.com/lib/jyvaskyla/Top?layout=document&id=2003964&nosr=1>>

Csikszentmihalyi, Mihaly & Rochberg-Halton, Eugene 1981. *The meaning of things. Domestic symbols and the self*. Cambridge: Cambridge University Press.

Davis, Deborah & Harrell, Stevan 1993. Introduction: The Impact of Post-Mao Reforms on Family Life. Teoksessa Deborah Davis & Stevan Harrell (toim.) *Chinese Families in the Post-Mao Era*. Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press.

Douglas, Mary 1991. The idea of a home: a kind of space. *Social Research* Vol. 58 Issue 1, 287-

Dovey, Kimberly 1985. Home and homelessness. Teoksessa Irwin Altman & Carol M. Werner (toim.) Home Environments. New York and London: Plenum Press.

Eriksen, Thomas Hylland 1993. Ethnicity and nationalism. Anthropological perspectives. London: Pluto Press.

Fog Olwig, Karen & Hastrup, Kirsten (toim.) 1997. Siting Culture. The shifting anthropological object. London and New York: Routledge.

Fog Olwig, Karen 1999. Travelling makes a home. Mobility and identity among the West Indians. Teoksessa Tony Chapman & Jenny Hockney (toim.) Ideal homes?: Social Change and Domestic Life. London: Routledge.

Gao, Ge & Ting-Toomey, Stella 1998. Communicating effectively with the Chinese. Thousand Oaks, London & New Delhi: Sage Publications.

Granfelt, Riitta 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Gupta, Akhil & Ferguson, James 1997. Anthropological Locations: Boundaries and grounds of a field science. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

Hannerz, Ulf 1996. Transnational Connections. Culture, people, places. London and New York: Routledge.

Harjumaaskola, Anu 1992: Ulkomaalaiset opiskelijat, stressi ja mielenterveys: vertailututkimus afrikkalaisista ja suomalaisista korkeakouluopiskelijoista. Psykologian pro gradu – tutkielma. Helsingin yliopisto.

Heiskanen, Ilkka (et al.) 1992. Ulkomaalaiset perustutkinto-opiskelijat suomalaisessa yliopistossa: ongelma-alueen yleistä tarkastelua ja tapaustutkimus Helsingin yliopistossa keväällä 1991 opiskelleista Euroopan ulkopuolisista opiskelijoista. Helsinki: Helsingin yliopiston opintoasiain julkaisuja (2).

Huttunen, Laura 2002. Kotona, maanpaossa, matkalla. Kodin merkitykset maahanmuuttajien omaelämäkertoissa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Huttunen, Laura 2005. "Home" and ethnicity in the context of war: hesitant diasporas of Bosnian refugees. *European Journal of Cultural Studies* 8: 2, 177-195.

Ikels, Charlotte 1993. *Settling Accounts: The Intergenerational Contract in an Age of Reform*. Teoksessa Deborah Davis & Stevan Harrel (toim.) *Chinese Families in the Post-Mao Era*. Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press.

Jackson, Michael 1995. *At home in the world*. Durham and London: Duke University Press.

Jatila, Riikka 1995. Sopeutua vai syrjäytyä: ulkomaalaisten opiskelijoiden kokemuksia Suomesta. Psykologian pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Jokinen, Eeva 1997. Vihjeet. Teoksessa Eeva Jokinen (toim.) *Ruumiin siteet. Kirjoituksia eroista, järjestyksistä ja sukupuolesta*. Tampere: Vastapaino.

Kinnunen, Taina 2003. "If I can find a good job after graduation I may stay". Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integroituminen Suomeen [online]. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO 2003. Päivitetty s. a. [haettu 6.11.2005] Saatavilla www-muodossa:

<[URL:http://www.cimo.fi/dman/Document.phx/~public/Julkaisut+ja+tilastot/occasional/occasional2b.pdf](http://www.cimo.fi/dman/Document.phx/~public/Julkaisut+ja+tilastot/occasional/occasional2b.pdf)>

Kärki, Johanna 2005. "If I had to pay I would require value for my money". A Study of Foreign Degree Students at the Universities of Helsinki, Tampere, Turku, Jyväskylä and the Helsinki University of Technology. [online] Helsinki: Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunta. Päivitetty s. a. [haettu 1.12.2005] Saatavilla www-muodossa:

<[URL: http://www.helsinki.fi/hyy/tiedotus/dok/Ulkkariselvitys.pdf](http://www.helsinki.fi/hyy/tiedotus/dok/Ulkkariselvitys.pdf)>

Lawrence, Roderick D. 1995. Deciphering Home: an Integrative Historical Perspective. Teoksessa David N. Benjamin (toim.) The Home: Words, Interpretations, Meanings and Environments. Aldershot and Brookfield: Ashgate.

Lindqvist, Cecilia 1989. Merkkien valtakunta. Porvoo, Helsinki & Juva: WSOY.

Logan, John R., Bian, Fuqin & Bian, Yanjie 1998a. Intergenerational Relations in Urban China: Proximity, Contact and Help to Parents. Demography, Vol. 35, No. 1, 115-124.

[JSTOR online] päivitetty s.a. [haettu 20.1.2006] saatavilla www-muodossa:

URL: <

Logan, John R., Bian, Fuqin & Bian, Yanjie 1998b. Tradition and Change in the Urban Chinese Family: The Case of Living Arrangements. Social Forces, Vol. 76, No. 3, 851-882.

[JSTOR online] päivitetty s.a. [haettu 20.1.2006] saatavilla www-muodossa:

URL:<<http://links.jstor.org/sici&sici=00377732%28199803%2976%3A3%3C851%3AATACITU%3E2.0.CO%3B2-5>>

Marjak, Nina 1998. Kiinalaisoppilaiden kotoutuminen: Helsingissä peruskoulua käyvien etniseltä alkuperältään kiinalaisten oppilaiden sopeutumien Suomeen ja suomalaiseen kouluun. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Nisula Tapio. Johdatus kulttuuri- ja sosiaali antropologiaan. Tampere: Tampereen yliopiston avoin yliopisto [online] päivitetty s.a. [haettu 4.4.2006] saatavilla www-muodossa:

URL:< <http://www.uta.fi/tyt/avoin/verkko-opinnot/sosiaali antropologia/index.html>>

Norkia, Raija 1996. Suomen kiinalaiset: etninen identifioituminen, akkulturoituminen ja siirtokunnan koostumus. Pro Gradu –työ. Helsingin yliopisto. Itä-Aasian tutkimus.

Rajanti, Taina 1999. Kaupunki on ihmisen koti. Elämän kaupunkimuodon tarkastelua. Helsinki: Tutkijaliitto.

Rapoport, Amos 1995. A Critical Look at the Concept of “Home”. Teoksessa David N. Benjamin (toim.) The Home: Words, interpretations, meanings and environments. Aldershot and Brookfield: Ashgate.

Rapport, Nigel & Dawson, Andrew 1998a. The Topic and the Book. Teoksessa Nigel Rapport & Andrew Dawson (toim.) Migrants of Identity. Perceptions of Home in the World of Movement. Oxford and New York: Berg.

Rapport, Nigel & Dawson, Andrew 1998b. Home and Movement: A Polemic. Teoksessa Nigel Rapport & Andrew Dawson (toim.) Migrants of Identity. Perceptions of Home in the World of Movement. Oxford and New York: Berg.

Rapport, Nigel & Overing, Joanna 2000. Social and Cultural Anthropology: Key Concepts. London and New York: Routledge. [ebrary online] päivitetty s. a. [haettu 5.11.2005] saatavilla www-muodossa:
<URL: <http://site.ebrary.com/lib/jyvaskyla/Top?layout=document&id=10054224&?nosr=1>>

Rastas, Anna 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Sillanpää, Sami 2005. ”Neiti Pengin sohvaa lämmittää vain kissa” Helsingin Sanomat 1.12.2005.

Simmel, Georg 1984. On women, sexuality and love. New Haven and London: Yale University Press.

Sun, Lung-kee 1991. Contemporary Chinese Culture: Structure and Emotionality. The Australian Journal of Chinese Affairs, No. 26, 1-41. [JSTOR online] päivitetty s.a. [haettu 19.1.2006] saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://links.jstor.org/sici?sici=01567365%28199107%290%3A26%3C1%3ACCCSAE%3E2.0.CO%3B2-H>>

Tiilikainen, Marja 2003. Arjen islam. Somalinaisten elämää Suomessa. Tampere: Vastapaino.

Unger, Jonathan 1993. Urban Families in the Eighties: An Analysis of Chinese Surveys.
teoksessa

Deborah Davis & Stevan Harrel (toim.) Chinese Families in the Post-Mao Era. Berkeley,
Los Angeles and London: University of California Press.

Van Dongen, Els & Fainzang, Sylvie 1998. Editorial. Medical anthropology at home:
creating distance. Anthropology & Medicine, Vol. 5, No. 3, 245-250 [Ebscohost online]
päivitetty s.a. [haettu 7.2] saatazilla www-muodossa:

Liite 1. Haastattelurunko

Taustatietoja

Age?

What do you study? Have you studied something before? (education?)

How long have you been in Finland?

Why did you decide to study abroad?

How did you become interested in Finland?

Are you going to stay here after graduation? If not, what are your future plans?

Elämä Kiinassa

Where are you from in China?

How is your family?

What do your parents do?

Do you/how do you keep contact to China? With who? (relations with relatives other than nuclear family?)

Do you miss China/what do you miss there?

Describe your home in China/how did you live in China?

Have you moved many times in China?

How long do people normally stay at home before moving out?

How did you family/relatives react when you moved out (to Finland?)

Elämä Suomessa

How has it been here in Finland?

Has it been easy/hard to study and live here? Why? What has been particularly easy/hard?

Describe your social relations here. Do you have Finnish friends? Do you spend time with the other Chinese or foreign students?

Koti

What comes to your mind of the word home?

Where is your home at the moment?

Do you have one home or many homes? What is the difference between them?

What does home mean to you? What is a home to you?

What makes a home in your opinion? (people, places, the flat, culture...)

(What are the things that make a place feel like home?)

Does the apartment make a difference in the feeling of home?

Do you feel like home in Finland? When did you start feeling like at home here? What made/makes it feel like home here, what affects on it? If you don't feel at home here, what would make it feel more like home?

Compared with China, what is different at home here?

What would need to happen that home in China would no longer feel like home?

Do you think differently of your home in China now? how?

What do you do at home here and in China? Do you spend a lot of time at home?

Do you invite a lot of people in? Do you visit the other Chinese?

Do you have some different habits at home here compared with China? Why?

What do you think is the most important object of a home in general? In your home here/in China?

What objects "make" a home? Is there that kind of objects at all, or are they relevant?

What things did you bring with you from China?

What are the most special/important objects to you in your home (here/in China)? Why?

Do you take something from Finland to China?

Liite 2. Haastattelukutsu

(Haastattelukutsun muoto vaihteli hieman riippuen siitä, minkä koulun oppilaille sen lähetin. Perusmuoto oli kuitenkin sama kaikissa)

Dear recipient,

My name is Jenni Tulensalo and I am a student of Cultural Anthropology here at the University of Jyväskylä. At the moment I am starting to work on my master's thesis on the concept of home among the foreign degree students and I would like to concentrate my research especially on the Chinese students. Now I want to ask for your help. Would you like to discuss this topic with me? The interview (or more like a discussion – interview sounds so official!) will be strictly confidential and if you prefer, your identity can be withheld. If you are willing to take part in my research it would be good, due to the subject of my thesis, to do the interview at your home, but it can't take place somewhere else as well, e.g. the university library. I estimate that the interview will take at least one hour so you should reserve enough time for it. I am trying to arrange the interviews before Christmas holidays but if you are busy it is possible to do it after Christmas as well.

If you are interested in taking part or want some more information, please contact me and we can discuss the topic or the date of the interview.

With best regards,

Jenni Tulensalo

Kauppakatu 17 C 1
40100 Jyväskylä
jptulens@cc.jyu.fi
040-5924403